96

20471

96

96

ANTOLOGIJA HRVATSKE LIRIKE

I.

STARA HRVATSKA LIRIKA

SASTAVIO

DR DAVID BOGDANOVIĆ

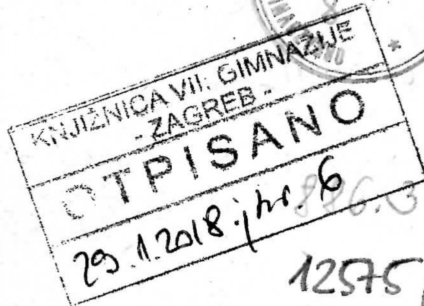

ZAGREB 1924.

BIBLIOGRAFSKI ZAVOD D. D.

NAKLADNA KNJIŽARA

12575/83

ZAGREBAČKA ŠTAMPARIJA, GUNDULIĆEVA UL, 24

PREGLED LIRSKE POEZIJE HRVATSKE OD XV. DO POČETKA XIX. VIJEKA

HRVATSKA LIRIKA OD XV. DO XIX. VIJEKA.

Prava hrvatska književnost na narodnom jeziku možemo reći da nastaje u XV. vijeku, premda joj se prvi počeci sežu u XIV. a možda i u XIII. vijek. Ali hrvatska se književnost ne javlja u svjema krajevima, kuda nastavaju Hrvati, u isto vrjeme. Prava je kolijevka umjetne književnosti hrvatske D u b r o v n i k i D a l m a c i j a, jer su samo ovdje u ono davno vrijeme vladale prilike povoljne za razvitak takve književnosti. Istom u drugoj polovini XVI. vijeka zahvatila je ona korijen i u hrvatskim krajevima s ovu stranu Velebita. U tim je krajevima izazvala književni pokret nova vjera Lutherova, ali kako su ga izazvali vjerski motivi i budući da je toj književnosti sadržaj religiozan, nema on nikakve veze s knjigom dubrovačkom i dalmatinskom, a snažna reakcija s katoličke strane brzo je učinila kraj tome vjerskom pokretu. Ova nova, nazvali bismo je »protestantska« književnost izazvala je dosta znatan književni rad u užoj H r v a t s k o j, najviše među Hrvatima kajkavcima, i taj je književni rad gotcvo neprekidno trajao do tridesetih godina prošloga vijeka. Potkraj XVI. vijeka javlja se umjetna knjiga hrvatska i u B o s n i, a čini se da su i nju izazvali vjerski motivi, pa traje i zadržava svoj pokrajinski karakter sve do Ilirskoga preporoda. U XVIII. vijeku ulazi u književno kolo — oslobodivši se Turaka — i ravna S l a v o n i j a, ali kad se pojavio Gaj (1830.), ostavlja se i ona svojega separatizma slavonskoga i pristaje s Ilircima.

Od XV. pa sve tamo do XIX. vijeka, u onim burnim i nesrećnim vremenima najezde turske, kad je većina zemalja naših drhtala pod teškim i nemilim turskim jarmom ili se opet na život i smrt borile za eksistenciju svoju, jedino su u

Dalmaciji, pa u »kruni hrvatskih gradova« slobodnom Dubrovniku bile prilike takve, da se u njima mogao razvijati nešto viši duševni život i kultura, pa zato nam se odovud i javiše prvi glasovi narodne kulture naše, s ovoga je morskoga žala zaorila i prva umjetna pjesma naša, na njemu su se odnjihali i prvi umjetni pjesnici hrvatski.

D u b r o v n i k je već geografskim položajem svojim i zemljišnom prirodom bio napućen na more i na brodarstvo, na trgovinu i sve vrste obrta, koje su na vlastitom zemljištu nikle te se vlastitim trudom i nastojanjem razvijale. Zemljište je dubrovačko samo od sebe pružalo vrlo malo pomoći, jer je tlo najvećim dijelom kamenito i pusto, rađa vrlo slabo, a najbolje još maslinom, znatno manje vinom, a najslabije žitom. Putujući morem daleko po svjema stranama Jadrana i Sredozemnoga mora najodličniji su se sinovi toga grada, plemstvo i bogato građanstvo, ubrzo upoznali s višim potrebama kulturnoga života, pa kada su se kući povratili, nastojali su da plodove tuđega iskustva i tuđe privrede presade na svoje rođeno zemljište i koristuju se njime. I tako je eto Dubrovnik uskoro postao središtem kulturnoga života tako reći svih južnih Slavena.

Slične prilike kao u Dubrovniku bile su i u D a l m a c i j i. Ona je već god. 1444. došla pod mletačku vlast. No ako i jesu u gradovima i po ostrvima najznatnije službe bile u rukama mletačkih plemića, ipak su domaći ljudi imali udjela u upravi, te je po cijeloj zemlji vladao mir i poredak, pravo i zakon a po gradovima se lijepo razvijala trgovina i obrt. U zemlji je bila i velika sigurnost prema spoljašnjim neprijateljima, jer su Mlečani nesamo svojim ugledom, nego i svojom velikom pomorskom snagom, mogli i znali braniti i štititi svoje podanike od svakoga zla i nevolje. Ovakve prilike zaista su povoljne, da se ljudi mogu baviti i višim duševnim životom, pa zato već od XV. vijeka nalazimo po dalmatinskim gradovima i ostrvima dosta ljudi, koji se bave umjetnošću, znanošću a i pjesmom.

Ovako sređenih političkih i društvenih prilika kao u Dubrovniku i Dalmaciji nije bilo u ostalim hrvatskim kraljevima, naročito ih nije bilo u Hrvatskoj pod ugarsko-hrvatskim kraljevima, jer ovdje su se već u XV. vijeku započele

borbe na život i smrt s Turcima, koji su baš u ono vrijeme sve više preko Hrvatske prodirali prema sjeveru. U takvim prilikama zacijelo ne može biti ni govora o pravom književnom radu. Ali čim su nastale povoljnije i sređenije prilike, javlja se i volja za višim duševnim životom, a s njom i nastojanje oko književnoga rada.

*

Jedan je slavenski učenjak prebirajući stare zaprašene listove po dubrovačkoj arhivi naišao na nekom spisu na početak jedne pjesme, po svoj prilici ljubavne. Stihovi ti potječu iz prve polovine XV. vijeka te su najstariji stihovi hrvatski, i oni nam dokazuju, da je hrvatska poezija u ono vrijeme morala biti već dobro razvijena, dok su dubrovački vlasteličići tako sebi znali kratiti vrijeme u uredu, kad nije bilo stranaka, da su na rubovima akata gradili — stihove !

Da vidimo sad, kakva je bila i kakva je mogla biti ta poezija u ono vrijeme u Dubrovniku.

U XV. su vijeku Dubrovčani mnogo trgovački općili s Napuljem. Na napuljskom je prijestolju sjedio u to vrijeme aragonski kralj Alfonzo V., koji se u Napulju okružio sjajnim kolom pjesnika, koji su svi pjevali u duhu kastilske lirike. A cijela kastilska lirika nije bila drugo nego baštinica lirike trubadursko-provençalske, koja se javlja u XI. vijeku u južnoj Francuskoj u Provençi. Provençalski su trubaduri dolazili na talijanske dvorove i pjevali narječjem provençalskim, jer je to narječe bilo već uglađeno za poeziju, a talijansko nije. Ima u talijanskim knjižnicama sila rukopisa provençalskih pjesama iz XIII. do XV. vijeka, a koliko ih je tek bilo prije ! Glavni je predmet svjema tim pjesmama — l j u b a v. No nije to prava iskrena ljubav, koju pjesnik pjevajući i zaista osjeća, nego je to pjevanje bilo samo kao neka dvorska g a l a n t e r i j a, pa je trebalo i osobitih studija za nju. Kad je u Francuskoj već počela propadati prava poezija, bilo je čitavih uputa za ljubav. Zato svi pjesnici i pjevaju kao na jedan kalup: svi su zadahnuti jednakim duhom, zato se i može samo toliko da govori o većoj pjesničkoj cijeni pjesama koliko ovaj ili onaj pjesnik umije da s istoga svima zajedničkoga vida svoju stvar dosjetljivije i oštroumnije prikaže. Odatle toj sredovječnoj lirici onaj t i p s k i, k o n-

vencionalni način izricanja osjećaja, koji svaki individualizam uništava do krajnje monotonije.

U svima tim zbornicama i pjesmama možemo razlikovati četiri stepena ljubavi; prvi je bio: ljubavnika stidljiva, s kojega se prelazi na drugi stepen: ljubavnika očita, koji ljubav moli, i pošto mu je gospođa malim znacima i darovima pokazala, da mu ljubav vraća, stupio bi ljubavnik na treći stepen, a na najvišem bi se stepenu zvao: prijateljem gospođe.

Kad ovo znademo, lako nam je reći i sadržaj tim nebrojenim pjesmama. Pjesnik se zagleda u gospođu iznenada, na jedan pogled. Od toga časa nema za njega druge sreće, nego da je može vidjeti i u pjesmama slaviti. Ona se dugo uklanja njegovim očima; ako li je on uvrebao, kako je niz vrat prosula lijepu kosu, a to će ona, čim ga ugleda, uteći, što dabome njemu opet novih jada zadaje, Na pjesme, kojima se samo jedan sladak i ljuabazan pogled moli, može se nadovezati velik broj pohvalnih pjesama, kojima je zadatak slaviti čudesnu moć njezine ljepote. Ali sve to nije ništa prema glavnoj sadržini, koja sada dolazi, a to je »ljubavna boljezan« (ljubavna bolest). To je istom onaj beskonačni za sredovječnu liriku tako karakteristični predmet. Ta ljubavna bolest traje pet, šest, sedam, osam i više godina, pa iz ovoga mora uzdisanja, cviljenja i suza pomaljaju se napokon prvi znaci njezine sklonosti: sladak pogled i posmijeh, našto pjesnik samo da ne svisne od radosti; a kudli još veće radosti, ako ga za zdravlje upita, s njim se potajno rukuje, cvijeće mu daje itd. Najposlije iza duga i uzaludna nadanja ori se pun zanosa i razblude izričaj o potpunoj sreći, koja je u nekoliko dugačkih i prilično dosadnih, više puta i dosta nečednih pjesama u detalje ispripovijedana. Ali evo doskora i znakova, da će se to blaženstvo razvrći. I zbilja ! pod konac dolazi obligatno kajanje: pjesnik se hvali, da je slobodan; jedna mu je samo čista ljubav, a to je ljubav prema Bogorodici i Hristu. To je eto ukratko sadržaj tisuće i tisuće takovih pjesama !

U tim je pjesmama sve pretjerano i neprirodno: sve je izrečeno u neprekidnom lancu poredaba, metafora, hiperbola; sve to ima da služi za uzvisivanje žene, njezine ljepote i ljubavi. Ali nijesu sve krasotice bile ideali tih pjesnika — samo plavušu smatrali su oni lijepom, a koja nije bila plava, tanka i visoka, bila je ružna, i nijedan se pjesnik nije usudio, da opjeva crnooku krasoticu, jer bi pogriješio protiv mode i protiv tadašnjega ukusa. A to je pravilo bilo nesamo u poeziji, nego i u slikarskoj umjetnosti. Hrvatski pjesnici kao da su bili slobodniji u izboru svojih ideala; tako Hanibal Lucić slavi u jednoj svojoj pjesmi (»Jur nijedna na svit vila....«), koja je upravo biser tadašnje naše ljubavne lirike, »canticum canticorum«, kako ju je nazvao Stanko Vraz, ima zlatnu kosu, crne oči i nad njima crne tanke obrve.[1]

Pjevali su pak ti pjesnici svoje pjesme uz osobiti instrumenat »leúto«, nalik na gitaru, a hrvatski ga pjesnici zovu »leut«.

Sve ovo, što smo govorili o ovoj sredovječnoj, pa osobito viteškoj ili trubadurskoj lirici, vrijedi i za poeziju pjesnika *Šiška Menčetića* (1457.—1527.) i *Đora Držića* (1461.—1501.), jer onako, kako se pjevalo gospođama i odabranicama srca u XV. vijeku na pr. na dvoru Alfonza V. u Napulju i po ostaloj Italiji, tako su pjevali i naši upravo pomenuti pjesnici. A naučili su se tako pjevati naši pjesnici u Italiji, a osobito u Napulju. S Italijom su Dubrovčani bili u neprestanoj trgovačkoj vezi, a Dalmacija je bila pod mletačkom vlašću, te je prema tome utjecaj talijanske kulture na naše krajeve bio velik i silan. Svaki iole inteligentniji Dubrovčanin i Dalmatinac znao je talijanski i poznavao talijansku književnost. Osim toga su imućnija i odličnija gospoda dubrovačka i dalmatinska slala svoju djecu na visoke škole u Italiju. Vrativši se ovi natrag ponijeli su sa sobom u svoju domaju i ovu sredovječnu liriku. Budući da pak Menčetić i Držić posve vladaju formom i jezikom, morala je već biti čitava generacija pjesnika, koji su u istom duhu pjevali, dok cijeli rod takve vrste nije našao reprezentante svoje baš u toj vrsti.

Pjesme su nam se Šiška Menčetića i Đore Držića sačuvale u rukopisu pisanom g. 1507., koji se čuva u knjižnici nekada-

[1] V. Jagić: Trubaduri i najstariji hrvatski lirici. Rad J. A. IX. str. 202. — Petar Kreković: Najstarija hrvatska lirika. Nast. Vjesnik XVI. Zagreb 1908. Str. 241.

šnje zadarske gimnazije talijanske. Pisao je taj rukopis Nikola Ranjina (1494.—1582.), koji je poslije izišao na glas kao ljetopis dubrovački (»Cronache di Ragusa«). U tom dragocjenom rukopisu dolaze velikim dijelom pjesme Držićeve i Menčetićeve pomiješane, a ima ih 610. U drugom dijelu toga rukopisa ima 120 pjesama, ali se tu uz pjesme Menčetićeve i Držićeve nahode i pjesme drugih pjesnika manje poznatih i nepoznatih. Ima tu i jedna pjesma Marina Krističevića (u. 1531.), dubrovačkoga pučanina, i to je jedina pjesma, za koju možemo tvrditi, da ju je on spjevao. Pjesme obojice naših pjesničkih dioskura — i pomenuta pjesma Krističevićeva — štampane su u 2. knjizi »Starih pisaca hrvatskih«, što ih izdaje Jugoslavenska Akademija« u Zagrebu, a priredio ih je za štampu Vatroslav Jagić, koji ih je prema sadržaju razvrstao u šest knjiga; u prvoj se knjizi izlažu uzroci ljubavi i borba s novo nastalom ljubavi; u drugoj knjizi slavi pjesnik ljepotu svoje ljubavi; u trećoj su knjizi sami boli, tužbe i suze; u četvrtoj već sviće pjesniku danak sreće; u petoj knjizi pliva pjesnik u radostima ljubavnoga uživanja; u šestoj vidimo njegov povratak i oproštaj od ljubavi. Dok su u Menčetićevim pjesmama čuvstva izvještačena, ideal je Držićevih pjesama »Milost«, koja nas podsjeća na Beatricu iz Danteove »Božanstvene komedije«.

Ali narodna lirika, poezija prostoga naroda, ma kako je umjetni pjesnici prezirali, ipak je vršila utjecaj svoj na umjetnu, a to nam najbolje dokazuje 12 pjesmica, koje se nalaze među Držićevim pjesmama. Ove, ako i nijesu prave narodne pjesme, a ono su zacijelo udešene prema narodnim motivima, i kao što nam čitavo tijelo division dršće od uzbuđenja, kad glazba poslije kakvih monotonih, nama tuđih motiva zaigra kolo, tako nas se doimlju i one Držićeve na n a r o d n u pjevane pjesme, pošto pročitamo nekoliko onih šablonskih neprirodnih pjesama.

Da je trubadursko-petrarkistička lirika bila u običaju i dalje prema sjeveru u Dalmaciji, dokazuje nam »Istorija svete udovice Judite« koju je spjevao ili, da se poslužim pjesnikovim riječima, u: »versih hrvacki složio« u Splitu gradu Splićanin *Marko Marulić* (1450.—1524.) i to »od rojenja Isukrstova u puti godišće prvo nakon tisuća i pet

sat (1501), na dvadeset i dva dni (22) miseca aprila«. Spjevao je pak pjesnik svoju »Juditu« za one, »ki nisu naučni knjige latinske aliti dijačke« i to »po običaju naših začinjavac, i jošće po zakonu onih starih poet«. Marulić je pod riječima »naših začinjavac« zacijelo mislio na naše trubadure, jer njegova nas »Judita« mnogo podsjeća na Držićevu »gospoju«, a tužbalica na koncu pjesme posve odgovara frazeologiji naših trubadura, kad govore o smrti svoje »gospoje«. A nalaze se u »Juditi« i mnogi konvencionalni izričaji trubadurski kao: »biserna kruna«, »strila zlatoperna«, što više pred Olofernom, kao da živi još u trubadursko doba, sviraju i pjevaju »leutaši«. Manje su pjesme Marulićeve nabožnoga (»Od začetja Isusova«, »Od muke Isukrstove«, »Svrh muke Isukrstove«, »Versi od križa« i dr.) i refleksivnoga karaktera, a u nekima od njih ima dosta humora i šale (»Anka Satira«, »Poklad i korizma«, »Spovid koludric«).

Sasvim u duhu ove trubadursko-petrarkističke lirike pjevao je i vlastelin hrvatski *Hanibal Lucić* (1485?—1553), koji nam je ostavio svoje »Pisni ljuvene«. Te njegove »pisni« samo su izbor pjesama iz mladenačkih mu godina, koje je on priredio već u svojoj zrelijoj i ozbiljnijoj dobi. Svega tu ima 22 pjesme. Pjesme su te parafraze, preradbe i prijevodi pjesama Petrarkinih i kasnijih petrarkista. Sva pjesnička djela Lucićeva izdao mu je sin Antonije pot natpisom: »Skladanja izvrsnih pisan razlicih počtovanoga gospodina Hanibala Lucia, vlastelina hvarskoga« (Mleci, 1556.). Dubrovčanin *Nikola Jera Dimitrović* (u. 1554.) propjevao je zacijelo već u svojoj ranoj mladosti, ali nam se pjesme, zacijelo ljubavne, koje su u to vrijeme nastale, nijesu sačuvale. God. 1459. izdao je u Mlecima prijevod 7 psalama i 18 »pjesmi duhovnijeh«.

I »pjesni ljuvene« dubrovačkoga pučanina *Nikole Nalješkovića* (u. 1587.) imaju sasvim karakter suvremene dubrovačke ljubavne lirike, ali je pjevao zacijelo pod starost i pjesme bogoljubne, pa maskerate, koje su veoma nepristojne.

Nalješković kao da je prvi od hrvatskih pjesnika počeo pjevati p o s l a n i c e, a za njim su se poveli i drugi, i one nam pokazuju, kako je bila živa veza između pjesnika u

Dubrovniku i pjesnika u Dalmaciji. Naši bi pjesnici obično svoje književne radove, koje su jedan drugome slali, jer onda nije bilo velike čitalačke publike, popratili poslanicama. Hvaranin pjesnik Hektorović opći ovako s pjesnikom Vetranićem i Nalješkovićem. Iz njegovih se poslanica vidi, da je poznavao i Nikolu Dimitrovića, a Hortenzije Brtučević šalje poslanicu Nalješkoviću. No Nalješković je bio u prijateljskoj vezi i s drugim hrvatskim pjesnicima, jer imamo jednu poslanicu njegovu kao odgovor Parožiću, a dvije su opet spjevane Brtučeviću. Ove naše poslanice nijesu nipošto napisane na pr. u stilu Horacijevih epistola, gdje se primalac uzima kao zastupnik cijeloga čovječanstva ili dijela velike skupine, pa se njoj u obliku pisma razlaže i pripovijeda; ove poslanice hrvatske nijesu ni poput suvremenih talijanskih, u kojima se ogleda karakter piščev i život čitavoga naroda, kao što su na pr. pisma Pietra Aretina, o kojem se može reći, da je prehodnik novoga modernog čovjeka, te u njemu vidimo pisca sa svjema njegovim dobrim i lošim stranama. U našim poslanicama pjesnici jedan drugoga kuju u zvijezde ili pripovijedaju svoje doživljaje. Te poslanice, ako i nemaju velike pjesničke vrijednosti, a ono su za nas znatne ipak stoga, što nam podaju građu za koju periodu života njihova, čega drukčije ne bismo mogli doznati iz slabih podataka, što nam o njima ostaviše suvremenici, a s pomoću njihovom možemo kadšto zagledati i u intimniji život nekih naših pjesnika. Iz njih se često puta dade zaključiti ili nagađati, kada su napisana glavna djela njihova, u njima se katkad pominju i radovi, koji nijesu do nas došli, jer nijesu bili štampani, a rukopisa je nestalo. Iz tih se poslanica vidi, da su Hvarani dobro poznavali rad književni Dubrovčana, a ovi opet književni rad Hvarana, pa su tako možda i jedni na druge utjecali. Tako u jednoj poslanici upravljenoj Petru Hektoroviću pripovijeda Nalješković svoj prividni san, u kome mu se pokazala vila (»Muža«). U njezinoj pratnji dopre on poslije velikih muka i okapanja do brda Parnasa, gdje nađe Hektorovića, Dimitrovića i Vetranića, koje su Muze počastile. Dašto ni Nalješković nije ostao praznih ruku.

Ozbiljnom lirikom bavio se kaluđer-benediktovac dubrovački, poslije opat sv. Jakova od Višnjice *Mavro Vetranić*

Čavčić (1482.—1576.). Veoma su zanimljive njegove »Pjesni razlike« — pjesme različna sadržaja. U njima on, istina ne imitira stare klasične pjesnike, one još ne pokazuju pozajmljivanja misli i nazora starih grčkih i rimskih pjesnika — takome se protivilo čitavo njegovo naziranje na svijet, njegova kaluđerska načela, pa načela njegova reda i vjere. Ali da je dobro poznavao staru rimsku klasičnu poeziju, to se vidi iz mnogih njegovih pjesama. On se često služi i grčkom pa rimskom mitologijom. U njegovim se pjesmama nalazi više mitologijskih elemenata, nego gotovo i u jednoga dubrovačkoga lirika. Premda je strogi asket, ipak mu to nimalo ne smeta, da upotrebljava staru neznabožačku mitologiju i to ne kao izmišljene priče, nego gotovo kao historijsku istinu. Najviše neminiscencija naći ćemo u njegovoj poeziji iz Ovidija i Vergilija.

U pjesmi »Aurea aetas«, koja je puna aluzija i reminiscencija iz Vergilija i Ovidija, hvali on i opisuje stara zlatna vremena i vapije Bogu, da bi ih povratio. Osobito ga zanima napredovanje Turaka te ga boli zao udes braće njegove na Balkanskom poluostrvu. Vidi se to osobito u pjesmi »Slavi carevoj«, u kojoj on apostrofira i Hrvate:

O slavni Hrvati, i vas li ognjem zmaj
do traga pomlati i dâ vam plačni vaj,
ter vaše gradove i kotar ostali
i slavne banove sve oganj popali
i vašoj državi, ku nogom poplesa,
nijednog ne ostavi hrabrenog viteza.

Ali pjesnik je najviše zabrinut za udes svoje domaje, svojega milog Dubrovnika, te on, premda redovnik, smatra da se može i »združiti s Bogom« i »služiti otmansko kolino«. U pjesmi pak »Latinom« vapi za slobodom Italije te joj prikričuje:

ne daj se u ruke od mnogijeh vladat,
jednoga ti vjeri i posvoj za sebe,
a ostale otjeri daleče od sebe —

jer samo tako će postignuti nezavisnost. U pjesmi »Moja plavca« prikazuje katoličku crkvu kao plav, u kojoj mu se duša smirila i apostrofira one »crkovnu koji plav lupeški vladaju«. Veoma nas se ugodno doimlje njegovo osjećanje

za krasote i ljepote prirode; najljepše se to vidi iz ciklusa pjesama »Remeta«, u kojima opisuje svoj pustinjački život na pustom ostrvcu sv. Andrije; nijedna lijepa prirodna pojava ne umače oku njegovu, no pogreška je, što mu pjesme nemaju prave razmjere, previše su nekako jednolične, a nedostaje im i fantazije i poleta.

Vidjeli smo otolič, da se već Nikola Nalješković bavio pokladnom poezijom. I ta je vrsta poezije presađena u Dalmaciju i u Dubrovnik iz Italije. U drugoj naime polovini XV. vijeka za Lorenca Medici, koji je poradi sjaja na dvoru svojem u Firenci dobio naslov »il Magnifico«, počele su upravo njegovim poticanjem o pokladama pojedine grupe krabulja različno odjevene da recitiraju pjesme. Glavni je karakter tih pjesama epikureizam t. j. sve se one osnivaju na jednoj temeljnoj misli, da moramo uživati, dok smo mladi. Takve je pjesme pjevao i sam Lorenco. Njegovi su pak nasljednici upotrijebili ovu vrstu poezije i u političke svrhe, najviše da njima uveličaju moć i slavu kuće Medičevaca, pa i slavu fiorentinske države. Mediči su tako nastojali da odvrate narod od politike, pa da uz zabavu i vesele igranke ostavi politiziranje te se okani upletanja u državne poslove. To se donekle može tvrditi i za dubrovačke patricije. Uvođenje pokladne poezije u Dubrovnik — pod konac XV. vijeka — pada u teško doba unutrašnjih trzavica male republike na Jadranu, koje su je lako mogle dovesti do toga, da utone u golemom islamskom moru. Državna su izdajstva u toj periodi dubrovačke povijesti na dnevnom redu, a urotnika je bilo nesamo među vlastelom, nego što više i među gradskim stražarima, a osim toga su često znale i različne trgovačke nedaće u to doba raspiriti stranačku borbu i zaoštriti poredak u tom malenom gradu. Ta se politička i patriotička žica nahodi i u nekim pokladnim pjesmama Vetranićevim.

No sve, što se dojako učinilo na polju pokladne poezije nadvisio je *Andrija Čubranović* (živio negdje između godine 1480.—1530.). Prema jednoj nepotvrđenoj vijesti bio je on zlatar. Prema istoj se vijesti zaljubio on u jednu gospođu, pa kako se nigdje nije mogao s njom sastati, išao bi vazda za njom, kad bi ona išla kud na šetnju. Jedamput se okrene

ona prema svojoj služavki te je zapita: »A što mrmlja uvijek taj ciganin za mnom?« Da joj se osveti, spjevao je pjesnik pjesmu »Jeđupka«, u kojoj joj on očituje svoju ljubav. Druga jedna vijest, također nepotvrđena, kaže, da se Jeđupka javno recitirala 20. jula 1527.

Pjesma je Čubranovićeva spjevana trohejskim osmercem; premda se pjesnik povodi za svojim talijanskim uzorima, ipak ih nadvisuje, najviše pak time, što nigdje ne prelazi pristojnosti. Ali je pjesnik bio i blizu narodu, razumio je njegove predsude i pjesničke izričaje njegove, a taj se kolorit narodni vidi i iz imitiranja ciganskoga govora. No vidi se u »Jeđupki« i utjecaj Menčetićeve trubadurske poezije.

Kako se ova pjesma Čubranovića pa i cijela pokladna poezija Dubrovčanima veoma milila, pokazuje čitav red pjesnika, koji su se u njoj ogledali. Sačuvano nam je i takovih pjesama, kojima ne poznajemo autora, a mogu nam služiti kao dokaz, da su se uz poklade i po dubrovačkim ulicama orile pjesme, koje trivijalnošću svojom nimalo ne zaostaju za talijanskima, pa se upravo moramo čuditi, kako su pobožna dubrovačka vlastela mogla dopustiti, da im nestašna mladež pred njihovim kćerima pjevaju i recitiraju pjesme, kojima je glavni motiv seksualna naslada.

Poslije Čubranovića imamo još čitav niz pjesnika maskerata. Tako je Miša Pelegrinović spjevao god. 1557. novu »Jeđupku«, koja nije drugo nego plagijat Čubranovićeve. — Savko Mišetić Bobali stvorio je svoju »Jeđupku« složivši iz 2. i 3. pjevanja Čubranovićeva novu pjesmu. »Jeđupka« Oracija Mažibradića više je vještica nego ciganka; ona zna, što se radi u paklu i u nebu. Spjevao je »Jeđupku« i jedan neznani pjesnik, valjada iz vremena Gundulićeva. I St. Giman Đorđić povodi se za Čubranovićem u svome »Dervišu«, a pjevao je maskerate i Antun Sasin. Pokladnu vrstu poezije zaključuje Ignjat Đorđić »špotnom pjesmi« svojom »Marunko«.

Lirske je pjesme pjevao i Dubrovčanin *Antun Sasin* (rodio se oko god. 1524.) ili, kako ga službene knjige zovu: Antun Stijepov Bratosaljić. Spjevao je svega 12 lirskih pjesama. Dvije su šaljive, a to su: »Mužika od crevljara« i »Vrtari«. Ove su sasvim u tonu dubrovačkih maskerata. Vrlo su

nepristojne, ali ima u njima duha. Zanimljive su i poradi metrike; prva je spjevana u sestinama, koje su prve i jedine u XVI. vijeku, a u drugoj ima i leoninskih stihova. Prva je znamenita i po tom, što je jedina, koliko se zna, u dubrovačkoj književnosti, u kojoj se pominje »Bembelj«, zanimljiva maska sa svečanosti 1. maja u Dubrovniku. Sasin je spjevao i nekolike rodoljubne pjesme, kakvih je već prije njega pjevao Vetranić. Pjesme »Drugi san« i »U pohvalu pjesnika dubrovačkijeh« slavi sve dubrovačke pjesnike XVI. vijeka (osim Zlatarića), i to je prvi slučaj, da se oni tako ukupno proslavljavaju. Pjesma »U slavu i hvalu lijepih od grada gospoja« slavi ljepotice dubrovačke, i to je prvi slučaj, da se ove uopćeno proslavljavaju. Pjesma »Mrnarica« slavi mornaricu ili brodarstvo dubrovačko, koje je već Vetranić slavio u svoj pjesmi »Galijun«. Dok se prve tri rodoljubive Saninove pjesme ne ističu nikakvom ljepotom te često nijesu ništa drugo no obično ređanje imena i nimalo bogata alegorija, dotle je »Mrnarica« veoma lijepa pjesma. U Sasina ima i o s m r t n i c a: dvije Ivanu Simeunu Buniću i jedna Marinu Držiću, no sve tri po običaju dubrovačkom prevršuju mjeru u žaljenju. Ima Sasin i pjesama, koje se baš ne ističu svojom ljepotom. To su : »San«, »Robinjica«, »Žalos ljuvenice« i »U smrt Pavla Toreli«. Prva je pregled rimske historije, druga kao da je vrsta ozbiljne maskerate, a posljednja je ljubavna priča, koja se odnosi na kakav slučaj iz historije poznate porodice Torelli u Ferrari. Pravih ljubavnih pjesama kao da Sasin nije pjevao ili nam se možda nijesu sačuvale. Isto tako nema Sasin ni religioznih pjesamâ.

Baš kad je u drugoj polovici XVI. vijeka među dubrovačkom mladeži nastao drijemež i nemar na njivi pjesničkoj izdao je *Dinko Ranjina* (1536—1607.) god. 1563. u Firenci svoje »Razlike pjesni«. Prikazao ih je pjesnik Mihu Menčetiću, unuku pjesnika Siška Menčetića, te se odaje kao osobit štovatelj prvih naših lirika Siška Menčetića i Đore Držića. Ranjinu boli, što ih nova generacija ne pominje s dužnim poštovanjem, nego što više oni ih preziru, a to čine zato,

[1] Pavle Popović: Antun Sasin, Dubrovački pesnik XVI. veka. Glas Srpske kr. akademije XC.

što Menčetić i Držić nijesu poznavali klasične poezije grčke i rimske. Ranjina ih brani, pjeva im nadgrobnice i slavi ih u njima, ali se zato ipak ne povodi za njima. A ne povodi se zato, jer je u njegovo doba u Italiji nastala nova moda: pjesnici imitiraju k l a s i č n e p j e s n i k e g r č k e i r i m s k e, pa to čini i Ranjina. U pjesmi »Jednomu, ki ništo ne čini, a tudje sve huli« kaže Ranjina: »u ova vremena ... druga sad imena naše pjesni diče«, i zato nije čudo, da u sadašnjim pjesmama ne ćeš naći riječi: »kim staro njekada brijeme se tač diči«; ne pjeva se više u njima: »svitlušto sunačce, ružice, diklice, — ljuveno srdačce, grimizna svilice, — zašto me tač verna ostavi, moj venče, — krunice biserna, moj zlaćen prstenče?« jer: »razliki svit ovi, ki trpi svoju čes, sve veči i novi, štogodi na njem jes«.

Već njegov predgovor »Razlikim pjesnima«, a još više pjesme same pune su reminscencija na staroklasični svijet grčki i rimski, a mnoge i premnoge pjesme nijesu drugo nego parafraze, pa slobodni i razvučeni prijevodi rimskih i grčkih pjesnika. Od rimskih su mu pjesnika najmiliji: Tibul, Marcijal, Propercije, Katul, Ovidije, a od grčkih pjesnika pjesnici aleksandrinski: Teokrit, Mosko, Filemon, Antipater tesalonski, Julije Egipćanin, Nikarh i dr., koje je poznavao iz antologije, što ju je u XVI. vijeku priredio Maximus Planudes, a s kojom se učini svijet upoznao baš u vrijeme, kad je naš pjesnik živio. Kao aleksandrinska poezija što je bez života, vatre i čuvstava, takva je i u Ranjine. Pjesnik se naš poput svojih učitelja gubi u pripovijedanju mita i u retoričkim nakitima, on je uopćeno više učenjak nego pjesnik. Igra pjesnikova riječju »ranjenik od ljubavi« prema imenu pjesnikovu, koja u pjesmama često dolazi, pa pretjerano uzdisanje i tugovanje za odabranicom srca dokazuje, da se pjesnik pored svega obožavanja klasika nije mogao oteti utjecaju šablonske trubadurske poezije. Od svojih ljubovca pominje po imenu neku »Liviju iz Mesine« i »Rusu Florentinku«. Najljepše su mu i nas se najugodnije doimlju njegove pjesme »od kola«, u kojima očito imitira onih 12 Držićevih pjesama spjevanih na narodnu, s tom razlikom, da se Ranjina još više udaljio od narodne pjesme negoli Držić.

Suvremenici Dinka Ranjine kao da su najviše cijenili ljubavne pjesme njegove, dok mu Fran Lukarević Burina u pjesmi »Nad prilikom pjesnika Dinka Ranjine« ovako pjeva:

Ovo je prilika pjesnivca, ki na svit
našega jezika hotje slas objavit;
ki pojuć l j u v e z n i o d s v o j e l j u b a v i
svih starih sve pjesni za sobom ostavi,
njegovo da ime živjet će među svim,
jak lovor sred zime meu dubjem ostalim.

Osim o ljubavi pjeva pjesnik i o prijateljstvu te pominje čitav niz svojih prijatelja. Ima u zbirci Ranjininoj i pjesama pobožnih i bogoljubnih, u kojima oplakuje svoje grijehe. Prema svojim uzorima riješio se da napusti kruti dvanaesterac, te je mjesto njega unio u hrvatsku književnost sve metričke oblike staroklasičnih pjesnika.

Književni pokret, koji je iz Italije došao u Dubrovnik i Dalmaciju, pa ljubav za lijepu knjigu i znanost nije samo zahvatio muškarce nego, kao i u Italiji, i ž e n e. Već se u XV. vijeku pominje Nikoleta Gozze (Gučetić), koja se sama branila pred nekim sudištem rimskim tako krasno, da je znanjem svojim zadivila i samoga papu Bonifacija. No od svih je dubrovačkih žena najveću slavu stekla *Cvijeta Zuzorićeva* (1555—1600). Njezin otac, koji je imao svega jedanaestero djece, preselio se dosta rano, valjada radi trgovine, u Jakin (Ancona), gdje se Cvijeta udala za talijanskoga plemića Bartolomeja Pescione. Svojim je umom a još više svojom ljepotom zanijela ona svoje vršnjake i vršnjakinje u Dubrovniku. Njezinu ljepotu slave nesamo hrvatski pjesnici (Mirko Bunić Babulinović, Dominko Zlatarić), nego i talijanski (Tasso). U Firenci imala je ona pristupa i u vladalački dvor, a njezina kuća postala je kao mala akademija, gdje bi se sastajali mnogi tadašnji umnici i pjesnici, kao na pr. u kući talijanske spisateljice Viktorije Colonna (1493—1545). U njezinoj su kući pjesnici i pisci čitali svoje proizvode i uzajamno ih presuđivali. Često se puta Cvijeta znala svratiti u Dubrovnik, pa su se kod nje u kući sastajali svi dubrovački umnici. Umrla je oko g. 1600., a smrt joj je opjevao Dominko Zlatarić, dok je Mara Gundulić prikazujući joj

djelo svojega muža Nikše Vida Gučetića »Sopra le lettere d'Aristotele« zove »najljepšom među najplemenitijim, a najplemenitijom među najljepšim ženama«.

Upravo pomenuti obožavatelj Cvijete Zuzorićeve Dubrovčanin *Dominko Zlatarić* (1558—1609?), podrijetlom iz pučanske porodice, koja je istom poslije potresa god 1667. dobila vlasteostvo, i koji se na padovanskom sveučilištu proslavio kao đački rektor (»rector artistorum«), ostavio je 137 pjesama u rukopisu. Prvi put ih je izdao I. Kukuljević (1852. i 1853. u 3 sv.). Sve su to kratke ljubavne pjesme od 20—30 stihova, a većina ih pjeva o ljubavi njegovoj spram Cvijete Zuzorićeve, u koju se morao pjesnik zagledati već u najranijoj mladosti, kad se ona još nije iselila iz Dubrovnika. Zlatarić se sasvijem ugleda u Petrarku, a mnoge su pjesme upravo prijevod Petrarkinih. Pjesme nas Zlatarićeve ostavljaju suviše hladne, one nas ne mogu uvjeriti, da je ono istina, što pjeva. Cvijeta je njemu, po tadašnjem običaju, služila samo za predmet, kamo da uputi pjesme svoje. On je darovit pjesnik, ali suviše samo formalist kao i svi pjesnici XVI. vijeka.

Nešto lirskih, najviše ljubavnih pjesama ostavio nam je Dubrovčanin pučanin *Maroje Mažibradić* (1530.—1591.), a sin mu *Oracije Mažibradić* spjevao je oveći zbornik lirskih pjesama, refleksivnih i pjesničkih poslanica, koje mnogo podsjećaju na Ranjinu i Zlatarića. Malu rukovet erotičkih pjesama spjevao je i vlastelin dubrovački *Miho Bunić-Babulinov* (u. 1590?), među njima i jednu »U pohvalu Cvijete Zuzorićeve«.

U XVII. vijeku ne radi se više na književnom polju samo u Dubrovniku i Dalmaciji, jer se u književno kolo hvataju i uža Hrvatska, pa i Bosna. Ali kako su bile različne političke i kulturne prilike u ovim hrvatskim zemljama, u kojima se književnost zametnula ili razvijala, nema u književnom radu njihovu nikakve čvršće veze. U Italiji su se dogodile velike političke i socijalne promjene, te književnost talijanska, koja se u XVI. vijeku tako lijepo rascvala, počinje od god. 1580. pa do god. 1750. sve više propadati. Italija je u to vrijeme živjela u najvećem poniženju; u njoj niti je bilo pravde, niti je vrijedio zakon, u njoj nije bilo ni trgo-

vine ni obrta. Plaćeničke čete, koje su za plaću služile sada ovomu, sada onome knezu ili vladaru, prelazile su neprestano preko Alpa. Plemići su gulili siromašni narod porezima i globama, sa svojim su razbojničkim četama, banditima i bravima počinjali najgora nedjela i strahote, a u manastirima su kaluđeri provodili razuzdan život, premda bolje nije bilo ni svjetovno svećenstvo. Prilike se nijesu mnogo popravile ni poslije Tridentinskoga koncila (1545.—1563.). Sve škole i čitava odgoja mladeži došla je u ruke jezuita, a ta se kretala samo u religioznom pravcu. Istina i sada su se osnivale i množale akademije i to s velikim sjajem, ali rad im je bio prazan i šupalj. Samo u malo akademija, pa u sveučilištima i u nekim kneževskim dvorovima primani su bili i zaštićivani učenjaci, na čelu im Galilei, koji su na svršetku ovoga perioda srušili staru filozofiju empirijskim metodom te svijetu donijeli novu eru kulture, a Italiji poklonili novu književnost.

Glavni je reprezentant čitave talijanske književnosti u ovo vrijeme bio Giambattista Marino (1569.—1625.). U književnom radu bilo mu je glavno nastojanje, da što dulje zabavi čitaoca, a to je gledao da postigne beskonačno dugim opisima, pa gomilanjem tropa i figura. Ali postigao je time baš protivno. Nijedno lice, nijedna dramska ni lirska situacija ne pobuđuje pažnju, i stil je njegov bez svake snage. Istina njegova je oktava harmonijska i zvonka, ali joj nedostaje dubljine i osjećaja, jer pjesnik ostaje uvijek hladan prema predmetu, i on mu služi samo za izliku, da može bliještiti živom fantazijom svojom. Vrsnost pjesmotvora kod njega je u traženom, u duhovitim dosjetkama; glavna mu je svrha, da čitaoca zadivi, zapanji. Zato upotrebljava prekomjerno antiteze, igre s riječima, što sve najbolje izbija u pjesmi njegovoj »Adonis« (1623.). Sve su te osobine poznate pod imenom »s e c e n t i z a m« ili »m a r i n i z a m«, kojemu već ima tragova i u pjesnika XV. i XVI. vijeka (Tasso, Guarini, Tansillo), a koji je nastao imitiranjem Španjolaca i koji se još povećao općenjem sa španjolskim porodicama, kojih je bilo dosta u Napulju.

Toga marinizma nalazimo dobrano već u najvećega pjesnika dubrovačkoga *Điva Franjina Gundulića* (1588.—1638.). U mladosti bavio se on dosta lirskom poezijom, u kojoj se povodi za talijanskim uzorima. Jedina ljubavna pjesma njegova »Ljubovnik sramežljiv« u glavnome je prijevod pjesme talijanskoga pjesnika Girolama Pretija »L'amante timido«. U duhovnu liriku ide mu pjesma »Od veličanstva Božijeh« (Mleci, 1622.), pa prijevod nekoliko psalama Davidovih pod napisom: »Pjesni pokorne kralja Davida« (Rim, 1621.). No najljepši su plod lirike Gundulićeve i uopćeno čitavoga lirskog pjesništva dubrovačkoga »Suze sina razmetnoga« (Mleci, 1622.). Pjesma, spjevana u sestinama, dijeli se u tri plača. U prvom »Sagrješenje« oplakuje izgubljeni sin u pustinji lakoumnost svoju i rasipnost; u drugom »Spoznanje« vidi teške grijehe svoje, a u trećem »Skrušenje« moli od Boga oproštenje i sa strahom očekuje osudu. Čitava je pjesma monolog; brat i otac i ne dolaze u pjesmi; izgubljeni sin govori s kraja na kraj sa sobom te se pomalo indentificira s pjesnikom samim. Budući da ne znamo gotovo ništa iz privatnoga života pjesnikova, ne možemo reći, da li pjesnik u ovoj pjesmi iznosi lična čuvstva radi mladenačkih grijeha; bit će priličnije istini, ako rečemo, da se pjesnik u njoj prikazao kao reprezentant grešnoga ljudstva, koje se kaje i popravlja, da opomene i oplemeni svoje suvremenike. I u »Osmanu« često izbija pjesnik kao propovjednik, koji svagdje, gdjegod mu se samo prilika nada, ističe prolaznost ljudske sreće i ljudskih nastojanja. Gundulić je spjevao i dvije prigodne pjesme. Jedna je: »Pjesan Visini privedroj Ferdinanda II., velikoga kneza od Toskane«, u kojoj hvali lične vrline ljubljenoga vladara i zajedno slavi pobjede kršćanske i cesarske nad Turčinom, a slavi pjesnik kneza i zato, što se zanima za hrvatski jezik i književnost. Hrvatskome ga je jeziku učio rođak pjesnikov jezuit Marin Gundulić. Drugoj je prigodnoj pjesmi natpis: »U smrt Marije Kalandrice«, koju je pjesnik spjevao prema jednoj Tassovoj pjesmi. Tjelesna ljubav pjesnikova prelazi u toj pjesmi u nadosjetnu. Pogled na smrt budi u njemu žalosne misli o prolaznosti zemaljske ljepote, a to je temeljni glas, s kojim se često susrećemo i u njegovu »Osmanu«. Ova je prigodnica posljednja pjesma Gundulićeva, a spjevana je u spomen

ženi, kojoj je iste godine, kad se udala, umr'o muž, a uskoro se za tim i ona preselila u vječnost.

Najveći dramatik dubrovački Đono Palmotić (1606. do 1657.). pjevao je u mladosti svojoj latinske pjesme, ali je spjevao i mnogo hrvatskih pjesama, što se pjevaju u k o l u i u s v a t o v i m a, no sve su ove pjesme propale osim jedne svatovske »Muze na piru«. Spjevao je i jednu pjesmu u slavu pjesniku Đivu Buniću Vučićeviću, a bavio se i mnogo duhovnim pjesništvom, među koje ide: »Pjesan vrhu porođenja Gospodinova«, »Pjesni od maloga oficija sv. Benedikta« i »Sv. Katarina moli Boga, da joj srce ponovi«.

No najbolji je lirik nesamo dubrovački nego i čitave stare hrvatske lirike *Ivan Bunić Vučićević* (1594.—1658). On nam je ostavio zbirku od preko 100 različnih lirskih pjesama, koje u rukopisima nose natpis: »Plandovanja«. Najvećim su to dijelom pjesme l j u b a v n e, u kojima se on donekle ugledao u talijanskoga anakreontika Gabriela Chiabreru. Ali dok je bezbrižan život i želja za sve većim uživanjem učinila, da je Chiabrera velik dio svojih pjesama spjevao bez ikakva osjećaja, nego jedino da dobije bogate nagrade od talijanskih mecenata, u našega su Bunića čuvstva uvijek iskrena i prirodna, i zato se poezija njegova približava ukusu našemu više od svih ostalih dubrovačkih lirika. No ima u njegovim pjesmama i mnogo toga, što nas podsjeća na rimske pjesnike Horacija, Ovidija, Tibula, Propercija i Marcijala. U prvoj pjesmi, kao uvodnoj, koju je zapercija cijelo spjevao već u zrelijoj dobi, kaže svojim »ispraznim« pjesmama, ako ih tko upita, tko s njima »tak bjesni i toli mahnita«, neka mu odgovore, da je to »jedan lud u mlada sva doba — ne znajuć, što je trud, ne misleć do groba«, a sadržaj pjesmama da je »san, grlo, pitje, last...« Valja priznati, da su mu pjesme i oblikom svojim i sadržajem lijepe. Osobito su mu krasne i prirodne poredbe, umije se vješto služiti antitezama, a gotovo svaka pjesma ima na koncu pointu.

Za Ranjinom poveo se donekle Bunić u svojih 5 »Razgovora pastijerskijeh«. Ali dok Ranjina u svojim eklogama obrađuje samo jedan motiv, u Bunićevim su eklogama motivi različiti i bliži samome životu pastirskom. No baš u tim svojim najljepšim pjesmama pjesnik je najmanje originalan, jer su mu pjesme pune reminiscencija iz Vergilija i Ovidija.

Bunić je pjevao i »pjesni duhovne«, kojih imade, istina, malo, ali su najbolje, što ih imademo u XVII. vijeku. Te se duhovne pjesme protežu na sav život pjesnikov, a nesamo na religiozni. U jednoj pjesmi crta živim poredbama prolaznost ljudskoga života; u drugoj čovjeka, kojemu je jedinome dat razum, a on odmetnuvši se od Boga digao ruku na nj; u trećoj crta taštinu zemaljskoga blaga itd. Spjevao je napokon i neke pjesme prigodnice, koje su sve namijenjene njegovim milim pokojnicima. Ima ih svega 7, a imadu često veću historijsku nego estetsku vrijednost.

Bunić je spjevao i jednu lirsko-refleksivnu pjesmu »Mandaljena pokornica« u tri dijela (»cviljenja«). U prvome dijelu crta pjesnik Mandalijenu kao raskošnu bludnicu i prvi susret njezin s Hristom; u drugome, gdje pere noge Hristu, a u trećemu dolazi pokornica pred Hrista na križu i na grob njegov. I Bunić u ovoj pjesmi i Gundulić u »Suzama sina razmetnoga« crtaju isti duševni proces: kako se čovjek iz putenosti i grijeha uzdiže do pokore i čistoće. Ako i jest u Bunićevoj »Mandaljeni« tendencija didaktično-moralna, ipak je u njoj sadržano i pjesnikovo okajavanje svojih grijeha, pa ispraznih i taštih djela. Na mnogim nas mjestima sjeća Mandalijena i pjesnikovih ljubavnih pjesama. Mandalijenina ljubav — ma kolika ona bila ljubljenje Hristova božanstva — ima nekih motiva, gdje se ta ljubav izriče prema Hristu čovjeku. A i sam pjesnik ne promatra Mandalijenu samo kao sveticu, nego i kao »ljepoticu«. I u »Mandaljeni« ima mnogo sličnosti s trima pjesmama Chiabrerinim o toj svetici, no najviše se Bunić ugledao u njegovu pjesmu »La Conversione di Santa Maria Maddalena«.

Kako smo već mogli vidjeti, hrvatska se književnost lijepo rascvala u gradovima dalmatinskim Splitu i Zadru, pa na ostrvu Hvaru. U XVII. i XVIII. vijeku prednjačio je i dalje Split (Jerolim Kavanjin i drugi). No hrvatska je pjesma zahvatila i druge krajeve po Dalmaciji; tako gradove: Šibenik (Ivan Tomko Mrnavić, Jakov Armolušić), Kastela; zatim ostrva dalmatinska: Brač (Ivan Ivanišević), Vis (Andrija Vitaljić), Korčulu (Petar Kanavelić) i Pag. Sav je taj

rad neznatan i male vrijednosti. Još je najživlje nastojanje oko književnosti u Zadru. Nastojanjem se nadbiskupa Balbija osnovala ovdje »Accademia cinica«. Bila je ona kratka vijeka, ali se već god. 1694. osnovala nova pod imenom »Accademia degl'incaloriti«. Sačuvao nam se i statut te akademije, kojoj je bio zaštitnik sv. Šimun. Članovi su se akademije vježbali u pjesničkim i prozaičkim sastavcima te su ih čitali na svojim sastancima. Znademo od prilike i kakav je to bio rad, jer su članovi njezini dali u Mlecima štampati knjižicu »I trionfi del merito«, u kojoj su štampani mnogi prozaični i pjesnički sastavci, što su ih članovi akademije bili sastavili u čast kapitanu Antunu Donatu, kad je polazio iz Zadra. Poput te talijanske akademije u Zadru osnovala se god. 1705. hrvatska (»Illyrica«) akademija u Splitu, kojoj je bila svrha, da izdavanjem hrvatskih knjižica širi prosvjetu u narodu, samo se ovaj program slabo ili gotovo nikako vršio. Najviše se obrađuju predmeti nabožni.

Svojim povijesnim radom osobito se ističe Ivan Tomko Mrnavić (1580.—1639.), kanonik i naslovni biskup bosanski. U pjesmi »Protuženje pokornika radi smrti Isusove«, koju je dodao svojemu »Istumačenju obilnijem nauka kršćanskoga« (1627.), dobrano se opaža utjecaj baroknoga stila. Puna je lirskih elemenata njegova pjesma »Život Magdalene« koja nas se osobito doima stoga, što je pjesnik pun ljubavi prema svojoj hrvatskoj zemlji; njezina ga sreća opaja radosnim zanosom, a žalosti ga njezino rasulo i ropstvo.

Kao neprijatelj žena istakao se u svojem književnom radu kanonik, pa generalni vikar biskupije hvarske i opat *Ivan Ivanišević* (1608.—1665.), rodom s ostrva Brača. Svoje pjesme različna sadržaja nazvao je »Kita cvitja razlikova« (1642.). Čitava se ta knjiga dijeli na devet dijelova ili »cvitova«, kako ih pjesnik zove. Na kraju su knjige dodane nekolike poslanice, nadgrobne i prigodne pjesme u dvanaestercima s dvostrukim srokom. Najljepši je u knjizi »cvit« sedmi, u kojem pjesnik pjeva, kako je postao pjesnikom (»Kako se je petnik naučio peti«), a najzanimljiviji je »cvit« šesti »od privare i zle naravi ženske«. Ta je pjesma među ženama pobudila veliku bunu i ogorčenje kao možda nijedna pjesma hrvatska ni prije ni poslije. U jednom »cvitu« pjeva pjesnik ovako o ženama:

Ženo zala i himbena
Sve zlo od tebe, ko svak piše,
Skuplja se u rič: zla si žena !
Ka je isto zlo od zla više,
Svit si u dobru, u zlu stina,
Na red hitra, na mir lina.

— — — — — — — — — —

Tobom kuće, sela i gradi
i kraljevstva, jaoh! padaju,
Tobom smetnje i neskladi
U paklu se veličaju:
Da je uzmožno, još po tebi
Bio bi nesklad i na nebi.

Premda se pjesnik u jednoj pjesmi na neku prijateljicu svoju brani, da mu nije bila namjera kuditi žene uopćeno, nego samo zle, ipak je Šibenčanin Jakov Armolušić zaoštrio pero te ustao protiv Ivaniševića, da obrani žene u pjesmi »Slava ženska« (1643.), u kojoj brani sve žene počevši od Eve bile upravo valjane ili ne.

Da su suvremenici dobro poznavali nesrećnog bana Petra Zrinjskoga (u. 1671.) nesamo kao velikoga junaka i branića kršćanskoga, nego i kao hrvatskoga pjesnika dokazuje nam Dubrovčanin *Vladislav Minčetić*, koji je god. 1665. u Jakinu (Ancona) izdao svoj panegirik — najljepši u cijeloj staroj književnosti hrvatskoj — banu Petru u slavu i slavnoj hrvatskoj porodici Zrinjskih pod natpisom »Trublja slovinska«. U predgovoru »U pohvalu presvietloga i preizvrsnoga Gospodina Petra bana Zrinjskoga Adrijanske Sirene spjevaoca« pominje pjesnik, kako je »slatki romon« banova »čudna spjevanja« napunio »tako zamjerno svu ovu državu neumrlostima« svojega »imena, da svak jednijem glasom« njega »glasi za najglasovitijega spjevaoca, kijem se diči sadanji narod svega puka slovinskoga« pa zato mu i prikazuje svoju pjesmu kao »mao, ma vjeran biljeg srčanstva«. A bio je ban Petar poznat Dubrovčanima nesamo kao pjesnik i veliki ju-

nak, koji se kao lav borio s Turcima, da kršćansku raju oslobodi jarma njihova, nego su Dubrovčani imali i prilike, da u svom gradu licem u lice gledaju bana, koji im je god. 1654. došao u pohode te pri toj zgodi republici darovao sablju Zmaj-Ognjenoga Vuka. Dubrovačkom je pjesniku ban Petar »ban imenom, a kralj dilom«; on mu je »slovinski Apolo« i »Marte od sve pokrajine«. Slaveći Petra i porodicu Zrinjskih pjesnik je upotrijebio priliku, da opjeva i junačka djela i junačku smrt pradjeda mu Nikole Sigetskoga (u. 1566.).

Nauka dra. Martina Luthera nije ostala samo u granicama Njemačke, koja joj je bila kolijevkom, nego se ona već u XV. vijeku raširila po čitavoj gotovo Evropi, te je preko Kranjske i Ugarske, u kojim je zemljama plemstvo već rano pristalo uz reformaciju, prešlo i u zemlje, u kojima nastavaju Hrvati. Iz Tübingena i Uracha pod zaštitom Ivana baruna Ungnada, bivšega velikoga župana varaždinskoga i kapetana hrvatske i štajerske krajine, pa njemačkih knezova slati su od god. 1561.—1564. u zemlje slovenske i hrvatske protestantski katekizmi, postile, biblije na slovenskom i hrvatskom jeziku a štampane latinicom, glagolicom i ćirilicom. No uzalud, jer protestantska vjera nikako nije mogla da među Hrvatima uhvati malo dublji i jači korijen, i od onih različnih 30 knjiga štampanih u 25.000 eksemplara rijetko je koja došla u Hrvatsku, budući da ih je reakcija u austrijskim zemljama zaustavila i većim dijelom uništila. Veliku je akciju protiv protestantske vjere u Hrvatskoj započeo biskup Đuro Drašković, koji je neko vrijeme bio i banom hrvatskim, te je hrvatski sabor nastojanjem njegovim stvorio osobiti zakonski članak, po kojem je svak, tko bi istupio iz katoličke crkve u kraljevini Hrvatskoj, bio proskribiran te nije mogao imati nikakva bilo pokretnoga ili nepokretnoga imutka niti steći kakve časti ili odlikovanja. Na crkvenom pak sinodu god. 1574. bude zaključeno, da se kao ustuk protiv nove vjere izdaju crkvene katoličke knjige na narodnom jeziku. No zaključak taj počeo je izvoditi tek biskup zagrebački Petar Petretić, koji je god. 1651. u Grazu izdao »Svete Evangeliome«. Kasnije su ovom pravcu radili najviše jezuiti, koji su se god. 1606. nastanili u Zagrebu i odavde se raširili po čitavoj Hrvatskoj i Slavoniji. Jezuiti su se bavili nesamo

propovijedanjem, nego i proučavanjem i odgajanjem hrvatske mladeži, što su prije vršili bijeli fratri ili pavlini. Kako su dakle književnici bili isprva svećenici i redovnici, sasvim je prirodno, da je i književni rad njihov u narječju kajkavskom bio pretežno religiozan; istom poslije, kad su se i svjetovnjaci počeli baviti književnim radom, počeli su se obrađivati i svjetovni predmeti. Ali taj rad nije posve originalan, većinom su to slobodni prijevodi, prerade i parafraze iz njemačke književnosti. Tako su na pr. Gabrijela Jurjevića pjesničke poslanice »Listi heroov to je velikeh na glasu ljudi« (Beč, 1675.), koje je on prikazao grofu Adamu Zrinjskom, dosta vjeran prijevod djela jezuitskoga novolatinskoga pjesnika Jakova Bidermanna (1578.—1639.), koje je prvi put štampano u Antwerpenu pod natpisom »Heroum epistulae«. U uvodu »Opomenku« veli Jurjević, da se njegovi »Listi heroov« mogu »štati« (čitati) ali i »popevati« i to prema napjevima (»na notu«): »Premilo tužita dva Vugra viteza«. »Hore mile« i »Ovo vmira vete svet«. Napjevi, na koje Jurjević upućuje, nijesu napjevi narodnih (pučkih) pjesama, već napjevi tadašnje umjetne poezije, koja se valjada od najveće česti pjevala.

Veoma je zanimljiva pojava u hrvatskoj kajkavskoj književnosti *Matija Magdalenić* (rodio se oko god. 1625.), koji je god. 1670. u Grazu izdao knjižicu »Zvončac iliti premišljavanje zvrhu četirih posljednih stvari človeka«. U njoj su štampane tri lirske pjesme religioznoga sadržaja: prva ima natpis »Zvončac«, druga »Plač smrtelnosti«, a treća »Rasipnoga sina historija«. Prva je pjesma »Zvončac« parafraza zasad još nepoznatoga pjesmotvorca jezuitske novolatinske ili njemačke poezije; »Rasipnoga sina historija« prijevod je ili parafraza djela Jakova Bidermanna »De prodigo filio«, koji je god. 1670. izdao zbirku pjesama pod natpisom »Himmelsglöcklein«; a »Plač smrtelnosti« je prijevod djela njemačkoga pjesnika jezuita Petra Franckha (1574.—1602.) »Todtentanz«, koje je prvi put štampano god. 1604. u »Neue auserlesene geistliche Lieder« i koje su četiri jezuita-pjesnika parafrazirati na latinski izdavši svoje prijevode pod natpisom »Certamen poeticum super lessi mortali«. U svojoj

preradi toga djela pokazao se Magdalenić pravim pjesnikom, pa je i dosta nezavisan od njemačkoga originala.[1]

Da su naše dvije najodličnije aristokratske porodice Zrinjski i Frankopani bili i kao ratnici i junaci pristupni i nježnim osjećajima, najljepše nam dokazuje knez *Franjo Krsto Frankopan* (1643?—1671.), koji je zajedno sa svojim šurom grofom Petrom Zrinjskim poginuo mučeničkom smrću u Wiener-Neustadtu 30. travnja 1671. U bečkoj državnoj arhivi čuva se rukopis njegov »Gartlic za čas skratiti«. Napisao ga je što sam, što sluga njegov Roman. Cijela zbirka ima 117 pjesničkih sastavaka. Ispred pjesama je kratak predgovor i »dragom prijatelju« čitaocu »poklon i pozdravljenje«. Frankopanov je »Gartlic« za zabavu »za čas skratiti«. U njemu se nalazi »cvitja svakojačkih popivak«. Da pjevaš pjesme — veli pjesnik — »triba je vrime povoljno, srce zadovoljno. Ovi pako gartlic je zasađen v oblačnih dnevih, v urah nesrićnih srcem turobnim, misli nepriličnih«. I sam znade, da nije sve zlato u njegovoj knjizi: »Ako u versih Apola mudrost i meštrija ne najdeš, nego listor općinske riči, ne hudaj zato, ar pelda Ikarusa je me splašila, koj hotivši previsoko litat, moral je iz visine u morsku glibinu pondriti. Zato volih na sridnjem putu ostati, da znam, kaj govorim, i drugi razumit me more«.

Sve pjesme Frankopanove imaju karakter talijanskoga seicenta, te su bez pravoga života i osjećaja, pune hiperbola, antiteza i neprirodnih metafora. Traže »concetto« ili misao pa je po šabloni razvijaju. Najljepše su mu one pjesme, iz kojih izbija mladenačka obijest i volja za život te su više puta pune lascivnosti i pikanterije, ali začudo često se u njima povraća misao o prolaznosti svega zemaljskoga. Ali mnoge pjesme odaju bol i žalost utamničenoga sužnja. Iz mnogih mu pjesama izbija kadšto narodna pjesma: služi se i narodnim desetercem i dikcijom narodne pjesme (»Babajko od divojke ljubav prosi«, »Pariz i Galatea«), a pored toga našlo se u njegovoj ostavštini šest pjesama narodnih, koje on zove »dijačke«. Lijepu je njegovu koračnicu »Pozvanje na vojsku« uglazbio Ivan pl. Zajc. No najviše se Frankopan povodio za austrijskim nadvojvodom Leopoldom, sinom cara Ferdinanda II., koji je god. 1656. štampao u Bruxellesu pod pseudonimom »Crescente« zbirku lirskih pjesama pod natpisom »Diporti« (zabave). U predgovoru se svojih pjesama potpisivao kadšto Frankopan imenom »Ditelina«.[1]

No pristaše nove Lutherove vjere htjeli su preko Hrvatske da zađu i malo dublje na Balkansko poluostrvo. Poslije Hrvatske prva im je bila na udarcu Bosna. No ovdje su im se oduprli bosanski *franjevci*, koji su poslije propasti bosanskoga kraljevstva ostali među tamošnjim katoličkim narodom kao jedini dušobrižnici i učitelji, a morali su braniti i narod od Turaka, koji su onima, koji bi se odmetnuli od svoje pradjedovske vjere, obećavali i sve časti ovoga svijeta i zemaljska dobra. Trebalo je dakle narodu davati vjerske i moralne pouke i duševne okrepe u njegovim patnjama i stradanju, a tu su zadaću upravo sjajno vršili oci franjevci priređujući počevši od XVII. vijeka za svoj narod katekizme, propovijedi (besjede), molitvenike, različite pobožne pjesme i dr. u čistom narodnom jeziku.

Ali pogrešno bi bilo misliti, da pristaše Muhamedove vjere nijesu ništa radili na književnoj njivi. I kod njih se javlja zanimanje za književni rad, a najstariji je spomenik toga nastojanja »Hrvatska pjesma« (Chirvat türkisi) anonimnoga pjesnika, koja potječe negdje iz godine 1588. ili 1589., napisana tursko-arapskim pismom. Ako ta pjesma i nema gotovo nikakve pjesničke vrijednosti, mi je ipak donosimo kao najstariji pjesnički produkat naše braće Muslimana na narodnom jeziku. Evo je:

Ah nevista duša moja,
Daj mi se da obveselim,
Doklam ne izišla duša,
Daj mi da se veselim.

Kad te vide oči moje,
Veseli se sirče moje,
Ja sam tvoje, ti si moje,
Daj mi se da obveselim.

[1] Dr. Franjo Fancev: Prilozi za historiju kajkavske poezije XVIII. stoljeća. Nast. Vjesnik XXXI. (Zagreb 1923.).

[1] Dr. Slavko Ježić: Život i rad Frana Krste Frankopana. Zagreb 1921. god.

Ovi svit je kako noću bit
Nikamo dugo mi živ bit,
Ne bud svagde tako sirdit,
Daj mi se da poveselim.

Iz sirča ja tebe ljubim,
Hok li bit, jošt da te girlim,
Od žalosti ne znam, što činim,
Daj mi se da poveselim.

Gizdava si, gizdav budi,
Što ko istom zdrav mi budi.
Ovu pesmu Mehmed zagudi,
Daj mi se da obveselim.

U XVII. vijeku već Moslimi više pjevaju, a prvi je pjesnik toga vijeka Muhamed Hevaji Uskjufi, i ta se onda moslimska poezija protegla kroz čitav XVII., XVIII. pa i XIX. vijek. Što više imamo i jednu pjesnikinju Moslimku Umirhanu Čujdinu, koja je prvi bosanski ženski književnik uopće. Sve te pjesme bosanskih moslimskih književnika spjevane na narodnom jeziku, a napisane tursko-arapskim pismom, svojim su motivima, pjesničkim osjećanjem u njima, svojom strofom, ritmom i srokom, uopćeno svojom obradbom, u kojoj su spjevane, među sobom vrlo slične. Tradicija je u pjevanju tih pjesama bila u tolikom ugledu, da su se oni jedan u drugoga ugledali, te između pjesama prvoga moslimskoga pjesnika iz početka XVII. vijeka i pjesama posljednjih s kraja XIX. vijeka nema gotovo nikakve razlike. Najčešći je motiv tih pjesama Bog i vjera. Takvih pobožnih pjesama ima najviše, i to su tako zvane »Ilahije«. U njima je sve primitivno, bez nadahnuća, bez topline — i bez jačine izričaja. Ali nigdje nema intolerancije prema braći druge vjere. Tako na pr. pomenuti već prvi i najbolji moslimski pjesnik Muhamed Hevaji Uskjufi (Huvo, Hujo) pjeva kao pravi Bošnjak-patriot:

Otac jedan, jedna mati
Prvo bi nam, valja znati,
Jer ćemo se paski klati ?

ili na pr. u drugoj jednoj pjesmi:

Ja, Kauri, vama nelju
Hod'te nami vi na viru,
Po neveri što se kolju ?
Hod'te nami, vi na viru.

Nismo vami mi zlotvori,
Bog nas jedan jer satvori,
Bud'te Bogu bogodvori,
Hod'te nami, vi na viru.

Drugi je najčešći motiv ovim pjesmama — pouka. Poslije pobožnih pjesama »Ilahija« najčešće su poučne »Kaside«. U njima osim ritma i sroka nema gotovo ništa od poezije, a i pouka je preveć direktna. Pjesme su te sve — natrunjene na žalost silesijom turcizama — odreda spjevane trohejskim osmercem, i nimalo ne zaostaju za stihovima fratra Matije Divkovića, koji su veoma slabi.

Nema sumnje, da je svjema pjesmama bosansko-hercegovačkih moslima jedan od prvih izvora i svakako jedini istočnjačka poezija. Svi su gotovo ti pjesnici znali jezik turski, arapski i perzijski, pa su prema tome morali i poznavati književnost na tim jezicima. A ta je istočnjačka poezija utjecala i na bosanske narodne pjesme, naročito na tako zvane »sevdalinke«, koje prilično odskaču od općega tipa naših narodnih pjesama i kao da su više književne nego ostale narodne pjesme.[1]

Veliki potres u Dubrovniku g. 1667. uništio je blagostanje te male hrvatske republike. On se istina opet poslije podigao, ali ne do one visine, na kojoj je prije bio. A i trgovina, kojom se taj grad najviše bavio, pošla je u nazadak, otkad je otkriven novi svijet na zapadu. Osim toga uzeli su svu odgoju dubrovačke mladeži jezuiti u svoje ruke, a u jezuitskim školama služili su se materinskim jezikom samo u početku (no uskoro ga je i ovdje istisnuo talijanski jezik), a docnije je bio talijanski jedini nastavni jezik. Glavna je pak svrha bila

[1] Scheich Seifuddin eff. Kemura und Dr. Vladimir Ćorović: Serbokroatische Dichtungen Bosnischer Moslims aus dem XII., XVIII. und XIX. Jahrhundert (Zur Kunde der Balkanhalbinsel II. Quellen und Forschungen. Sarajevo 1912.).

jezuitskim školama, da odgoje ljude vješte latinskoj besjedi i latinskom peru. Tako eto nije čudo, da je Dubrovnik, koji se ni u doba najljepšega cvjetanja hrvatske poezije nije mogao odreći romanskih tradicija svojih, postao zakloništem latinskih Muza, te se XVIII. vijek upravo može nazvati zlatnim vijekom latinskoga pjesništva u Dubrovniku. Najveći dio hrvatskih pjesama, što su nastale u ovo doba, jesu prigodnice, poslanice, pohvalnice i prigodni epigrami.

Nad sve svoje suvremenike dubrovačke izdigao se u to vrijeme *Injacije Đorđi* (Đorđić) (1675.—1737.), najprije jezuit, onda benediktovac, pa opat benediktovskoga manastira sv. Jakova u Dubrovniku. U najranijoj mladosti svojoj bit će spjevao »Pjesni razlike«. Pod istim ih je imenom izdao Lj. Gaj u Zagrebu god. 1855. Ima među njima lirskih pjesama različna sadržaja — što više jedna pjesma pjeva o smrti Marka Kraljevića — većim dijelom ljubavna. Svojim pjesmama »Različne zgode nesrećne ljubavi« (Pregizdave tri sestrice, Istekla bješe Danica . . . , Djevica je ko ružica i dr. — ima ih 9) stvorio je on u dubrovačkoj poeziji novu vrstu, koja se dotada nije gajila — pjesničku pripovijest. Za neke mu je »zgode« dao građu učitelj mu u poeziji Ovidije, a za četiri je uzeta građa iz Boccacciova »Decamerone«. Zatim ima 8 ekloga (Pir Rumenke i Miljenka, Ljubica, Ljuvena zabava, Bijelka, Lovorka, Satiri, Čista Zagorka, Posjed vilinji). Onda dolaze »pjesni pirne«, pa »Za gutke i druge neke stvari, koje nas ovdje ne zanimaju. Ispred samih pjesama ima Đorđićev predgovor »razumnom štiocu», iz kojega doznajemo, da su sve pjesme:

Ostaci pjesni onih ovo su, kojima
Plamenom smrt doni, kad iđah put Rima.

I nema sumnje da je pjesnik većinu ovih pjesama spjevao, prije nego je pošao u Rim, da uđe u red jezuitski.

Po Ovidiju »latinskom spievaocu« kaže pjesnik da se i on naučio »ljuveno naški pjeti« i drži, da je taj Rimljanin umio »slovinski« govoriti, jer je sam o sebi napisao: »Nam didici getice sarmaticeque loqui«. U pjesmi pjeva pjesnik, kako mu se noćom javio pjesnik, koji je radi ljubavi (»Cara od Rima kćer jedinu ljubih ja nekada«) bio prognan iz Rima

pa došao u »slovinske« krajeve. A došao je k njemu, jer su obojica pjesnici i jer je u njegovu rođenom jeziku i on želio pjevati. Ovidije ga nagovara, da i on pjeva i to »ljuveno«, kako bi i on, da mu je dopušteno, i sad pjevao, a za krunu truda svoga dobit će svoju dragu Ljubicu.

U svojim ljubavnim pjesmama povodi se Đorđić za suvremenom galantnom lirikom, koja je u Italiji procvala već pod kraj XVII. vijeka u književnom kolu »Arcadia«. Ova lirika, koja je sasvim zavisna od lirike Petrarkine i njegovih kasnijih nasljedovača, bila je jednolična bilo da pjeva o temi ljubavnoj, bilo političnoj ili religioznoj, bilo o patriotičnoj ili prigodnoj, a opaža se njezin utjecaj već i u Gundulićevoj »Dubravki«. Uvodna je pjesma u Đorđićevoj zbirci posvećena pjesniku Ovidiju, u kojega je isto shvaćanje ljubavi, kao i u članova i pristaša talijanske Arkadije, a najbolje ga karakteriziraju Đorđićeve sinonimne riječi »liepos, pokoj i razbluda«. Te riječi označuju tipični roman onoga vremena, a mogli bismo ga podijeliti u pet dijelova: 1. stidljivost djevojke i plašljivost mladića; 2. ljubavnici nahode zapreku u roditeljima i braći; 3. između ljubavnika i djevojke posreduje prijateljica, koju Đorđi zove »potajnica srca moga«; 4. ljubavna služba: ljubavnik zapisuje vili u službi i »miso«; 5. zgode i prilike, kad se ljubavnici sastanu. Prijatelj mu pjesnik Antun Gleđević ovako karakterizira ljubavnu liriku njegovu:

Ti kad hvališ tvê diklice
liepu sliku, s kôm te ustrieli,
na tvê pjesni svačije lice
raduje se i veseli,
pače u njima, čim nju vide,
mnogi gore, venu i blide;
Kada pjevaš vedrieh oči
pogled dragi, posmieh liepi,
dušam pogled rane uzroči,
a posmieh ih opet kriepi;
Kad celove skladaš mile,
od slasti se one dile.

Za Đorđićeve »Ekloge aliti razgovore pastierske« kojih ima osam, može se reći ono isto što i za Bunić-Vučićeve, da su ekloge samo po tome, što u njima rade pastiri, dok im potpuno nedostaje pastirski milieu, pastirska naivnost, ali Đorđić je pretekao Bunića živahnošću pastira i njihovih dijaloga. No i u njima se dobrano vidi utjecaj rimskih pjesnika, osobito epitalamija Katulovih i bukoličnih pjesama Vergilijevih, a koješta je uzeo iz Ovidija, Horacija i dr.

Pod utjecajem pomenute galantne lirike stoji i njegova refleksivno-lirska pjesma »Uzdasi Mandaliene pokornice« (1728.), s kojom je zajedno u istoj knjizi izdao i »Razlike pjesni duhovne i djeloispravne«. Slično je djelo u talijanskoj književnosti napisao Erasmo da Valvasone: »Le Lagrime della S. Maddalena«, koje je zacijelo poznavao i Đorđić. Znano nam je, da su već prije Đorđića dubrovački pjesnici rado uzimali ženska lica za pjesme, u kojima su kao i Gundulić u »Suzama sina razmetnoga« prikazali duševni proces od grijeha do skrušenja i pokore. Taj je proces opjevao, kako nam je već poznato, i Ivan Bunić u svojoj »Mandaljeni pokornici«, poslije njega osim Đorđića Nikola Bunić u svojoj pjesmi »Herodias« u 3 pjev. — u rukopisu ima ta pjesma natpis »Glavosječenje Ivana Krstitelja« — u kojoj dolazi i prizor pun marinizma, gdje Saloma pleše pred Irudom, pa Šaro Bunić (1633.—1672.) u svojoj pjesmi »Sveta Rosalija«.

Dok se Bunić-Vučićević u svojoj »Mandalijeni« drži svega onoga, što o njoj pripovijeda Sv. pismo (Luka VII. 37—50), iz Đorđićeve saznajemo samo toliko, da je Mandalijena, pošto su je Židovi istjerali, živjela u marsiljskoj pustari, da je oplakivala Isusa, da je nosila njegov križ, da joj se Isus prikazao i da je napokon u svojoj spilji umrla. »Uzdasi Mandaliene«, dijele se u 8 pjevanja (I. u spoznanju, II. u ispoviedanju, III. u pogrđenju, IV. u napastovanju, V. u razmišljanju, VI. u ljubljenju, VII. u uživanju), a odlikuje se upravo umjetnom kompozicijom i harmonijom. Spjevana je ova pjesma osmeračkim sestinama. U svim pjevanjima (osim V.) čine prve tri strofe jednu cjelinu, u kojoj nam pjesnik kaže, kakvi su ljudi ili Mandalijena prema nauci, koju je rekao u prve tri strofe. Iza tih šest strofa počinje se tek pjevanje; prvih šest strofa su dakle kao uvod, iza kojega tek

počinje pravo pjevanje. Cijela je pjesma monolog. Đorđićeva »Mandaliena«, u kojoj se pjesnik ugledao u Gundulićeve »Suze sina razmetnoga«, napisana je baroknim ili secentističkim stilom, koji je tada vladao u umjetnosti i književnosti.

No u Dubrovniku kao da nijesu svi bili zadovoljni s Đorđićevom »Mandalienom«, a glavni protivnici njezini kao da su bili članovi »Akademije od sturaka« ili »Zavidnijeh« — talijanski se zvala »Academia degli Invitati« — kojoj je bio predsjednikom opat Franjo Getaldi i u kojoj su se sabirali pučani i neznatniji pjesnici. Ta je akademija bila ljuta protivnica druge akademije dubrovačke, koja se zvala »Akademija Dangubnijeh« (»dei Concordi«), kojoj je bio predsjednikom neko vrijeme i Injacije Đorđić. U predgovoru »Mandalieni«. (»Štiocu«) osvrće se pjesnik na neke prigovore »Mandalieni« pa i na prigovor »da uzdisanje Mandalienino nije naravno i da tko plače nazbilj svoj grieh, nije moguć urešeno bolovati«. Pjesnik se brani od toga prigovora pozivajući se na neke »popievke«, u kojima oplakuje kneza Nikolu knjeginja Vidosava pa »naravnom i neredbenom bolesti kidajuć kose, mećući ih za se, leleka i bugari: Jaohve si njoj žalosnoj«.

Pjesnik se brani i od prigovora »da drugo uzdisanje nije od izgleda prem duhovnoga, er ljuveni život Mandalienin pripoviedaju«. Treba znati — veli pjesnik — »da djeloispravnici aliti moralisti pripoviedaju i prikazuju te griehe za štioce prinesti na ispovidjenje i pokajanje«, pa to je bila i namjera pjesnikova: »tako i ja htjeh — veli pjesnik — stavit diklicam prid oči priliepo i prikorisno ogledalo, neka se čuvaju i od malieh početaka i neka bježe općenje od zlieh družica, i ako se ćute da su što skrivile, isplaču, iskaju, ispokore svoj grieh zajedno s grešnicom i pokornicom mladom, liepom, gizdavom, gospodičnom Mandalienom«.

Đorđić je mnogo proučavao i starozavjetne psalme, i plod je toga zanimanja »Saltier slovinski« (Mleci 1729.). Starozavjetne psalme prevodili su ili bolje parafrazirali u stihovima već prije Đorđića nekoliko pjesnika hrvatskih kao Dimitrović, Šime Budinić, Đivo Gundulić, Ivan Bunić-Vučićević, Stijepo Đorđić, Komižanin Andrija Vitaljić (1642. do 1725.), no Ignjat Đorđić nezadovoljan s dosadašnjim prije-

vodima psaltira »budući u njegovu tomačenju malo srećni bili dosleka svi slovinski spjevaoci« dao se iznova na posao na temelju proučavanja »grčkih, latinskih i evrienskieh, starieh i poznieh svetopisalaca«. Preveo je Đorđić poput Budinića (»Pokorni i mnogi ini psalmi Davidovi«, Rim 1582.) i Vitaljića (»Istumačenje pisnih Davidovih«, Mleci 1703.) cijeli psaltir. Ispred samoga prijevoda nalazi se »Život slavnoga proroka i kralja Davida« u prozi. Ovaj život Davidov razlikuje se dosta od onoga, što nam o kralju Davidu pripovijeda Sv. pismo. Đorđić se nije strogo držao teksta. U posljednjoj strofi svakoga psalma slavi pjesnik sv. Trojstvo, čega dašto nema u originalu. Prijevod je Đorđićev bar četiri puta veći od teksta. U svom prijevodu pokazao je pjesnik svu snagu i umijeće svoje u gradnji stihova i strofa. U svemu ima u »Saltieru« 29 vrsta strofa.[1]

U pokladnu vrstu poezije ide Đorđićeva »špotna« pjesma »Marunko«. U njoj Marunko Mljećanin (žitelj s ostrva Mljeta) uzdiše u sestinama za Pavicom babopoljskom »djevičinom« (djevicom), koja mu ne vraća ljubavi, što više otjerala ga je štapom ispred svoje kuće, kad joj je jednom govorio o ljubavi. Marunko se na smiješan način hvali svojim imanjem, pa kad ni to ne pomaže, prijeti joj se, da će je tužiti knezu i opatu radi čaranja, te će je ovi dati baciti u more ili će je zakopati u duboku jamu, gdje će je pogubiti vile. U toj pjesmi poveo se Đorđić za »Dervišem« Stjepana Gimana Đorđića. No ona je veoma nalik i na njegovu eklogu »Bielka«, kojoj je sadržaj: »Medvjetko divljak pastier užežen za Bielkom vilom na nje nemilos tuži se«. Uzor je pak toj eklogi Đorđićevoj bila kao i Bunićevoj »Gorštak« Virgilijeva ekl. II., kojoj je glavni junak Koridon, a Virgilijevoj je opet eklogi bila uzor Teokritova ekloga »Kiklop«. No Đorđić nije

[1] Sve psalme u prozi preveo je čakavskim dijalektom iz Vulgate dominikanac fra Luka Bračanin (Pallavicino) god. 1598. Rukopis, pisan latinicom, čuva se u arkivu manastira franjevaca trećoredaca, glagolaša, sv. Mihovila u Zadru. Izdala ih je pod natpisom »Psalmi Davidovi fra Luke Bračanina Jugoslavenska akademija u Zagrebu 1917. u »Djelima« knj. XXVII., a za štampu ih je priredio dr. Petar Karlić. Gotovo stotinu godina (1794.) poslije preveo je opet sve psalme u prozi Mihovil Jurjetinović Ivakić Kaštelanin. Rukopis se čuva u kr. sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu.

Virgilijevu eklogu naprosto preveo, nego je iz nje uzeo samo ideju i situaciju, pa je pjevajući koješta uzimao iz nje, a koješta opet izostavljao. Osim toga je pozvao u pomoć i miljenika svojega Ovidija, da s pomoću njegova pripovijedanja o kiklopu Polifemu u metamorfozama dopuni sliku Medvjetka. U »Marunku« je pjesnik još dalje pošao u parodiranju i karikiranju glavnoga junaka, pastira Marunka, i stvorio tako potpuno komičnu »špotnu« pjesmu.

Stariji suvremenik Ignjata Đorđića Dubrovčanin *Antun Gleđević* (1659.—1728.) bio je u glavnome pisac drama, od kojih se za tri (»Damira smirena«, »Ermijona«, »Olimpija osvećena«) danas pouzdano znade, da nijesu originalne radnje nego prijevodi talijanskih suvremenih opernih i melodramskih tekstova, pa zato se opravdano može sumnjati i o originalonosti preostalih dviju (»Belizarijo aliti Elpidija«, »Zorislava«)[1] Ipak je slavni ilirski dramatik D. Demeter, kad se radilo o osnivanju ilirskoga kazališta, posegnuo upravo za jednom Gleđevićevom dramom i to »Zorislavom« te je preradio pod natpisom »Ljubav i dužnost« za ilirsku pozornicu. Ali u mladosti bavio se Gleđević i lirskom poezijom. Najstarije djelo bit će mu erotična pjesma »Ljuvezni noćne«. Docnije se bavio i satiričnom poezijom. U pjesmi »Audijenca« pod imenom »Tovarkanti« šiba nekoga, koji mu je oteo službu »kandžilijera« (pisara) u Konavlima. Druga jedna satira ima natpis: »Prskanja«, a treća: »Prodece g. Kavalijera Mandrislava«. Njegove su erotične pjesme tako raspuštene, a njegove satirične tako pune uvreda, da je poradi njih imao velikih neprilika i više puta bio kažnjen tamnicom. Uz jednu je pjesmu u rukopisu sam pjesnik zapisao: »Pjesan, za koju sam bio ovako nemoćan odveden u tamnicu sadružen od kapurala i dvanes barabanata i pušten sjutradan ujutro godišta 1696. mjeseca madža, a od moje nemoći godišta šestoga«. Uopćeno se u većini pjesama njegovih opaža neka gorčina i mržnja protiv žena, a mnoge su i vjeran odraz suvremenih prilika u Dubrovniku. Vrijedna je da se pomene i pjesma njegova »Selimir i Radmio«. Radmio rad bi

[1] Dr. M. Dejanović: Die Uebersetzungen des Anton Gleđević. s Ph. XXVI. str. 378—413.

se ženiti pa traži savjeta u svoga starijega druga Selimira, koji je, kako se iz pjesme vidi, dobar poznavač ženske ćudi. Dosta ima skrivene pikanterije pjesma: »Spovieda, zašto je sakrestija od bumbaka«. Da nije bio osobiti prijatelj žena, vidi se iz pjesme: »Kaže, da sad udovice ne opslužuju potpuno korota« i u »Kaže, da se ne pristoji jednoj ženi starijoj radit od ljubavi«. Pjesma »Olimpija Birenu« zapravo je heroida (poslanica), koju Olimpija piše Birenu s otoka, na kojemu je obnoć ostavio, kad ju je »kralj od Friže« hotio uzeti za vjerenicu.

Podrijetlom svojim Francuz, a osjećanjem svojim Hrvat bio je *Marko Bruerović* (1774.—1823.). Pravo mu je prezime bilo Bruere Desrivaux, koje je on pohrvatio u Bruerović Došao je još veoma mlad u Dubrovnik, gdje mu je otac bio francuski konzul. Njemu se tako svidio hrvatski jezik, da je počeo njime i pjevati, ali je pjevao i pjesme u latinskom i talijanskom jeziku. Vidjevši »koleđane«, gdje »koledaju«, t. j. čestitaju uoči Božića, spjevao je četiri »Kolede«, u kojima šaljivim načinom pjeva hvalu i čestitke svojim znancima. Zanimljive su i njegove pjesme prigodnice i poslanice, u kojima se lijepo očituju narodni duh, lijepa čuvstva i dosjetljivost. Satirički karakter imaju mu i maskerate »Čupe« i »Spravljenic«. U ovim dvjema pjesmama ne crta pjesnik prilike u Dubrovniku, nego iznosi misli i želje čupa i i spravljenica. Slična je karaktera i pjesma »Zvjezdoznanci«, u kojoj dvije skitnice noćom pripovijedaju o svojem znanju iz astronomije i astrologije.

Bruerović čini se, da je bio posljednji veći pjesnički talenat u Dubrovniku. S padom dubrovačke slobode kao da je uopće propalo i pjesništvo u tom gradu. Škole su i s tim odgoja mladeži dubrovačke došle u ruke pijarista, koji su mahom bili Talijani. Inteligencija se većim dijelom raselila, a ono malo, što je od nje ostalo u gradu, predalo se gotovo sasvim tuđinštini, i ono nekoliko radnika na književnoj njivi služilo se u svojim djelima najviše jezikom talijanskim i latinskim. Pisci se bave najviše znanstvenim radom: sastavljaju rječnike (Stulli, Della Bella), pišu gramatike ili se bave historijom književnosti (Appendini), prevode s talijanskoga (Krša, Sivrić), latinskoga (Hiđa, Dubravica-Arboscelli) i ponešto s njemačkoga na hrvatski. Na hrvatskom se jeziku pjevaju poslanice i prigodnice. Mnogi pjesnici pjevaju oduševljene slavospjeve velikom francuskom imperatoru Napoleonu, premda je malo čudno to oduševljenje Dubrovčana za čovjeka, koji je gradu njihovu oteo slobodu. Još je veće čudo, da su poslije ti isti ljudi (Urban Appendini, Zamanja, Stulić, Rosani i dr.) odmah, čim je austrijski general Milutinović (1814.) pripojio Dubrovnik Austriji, zaboravili pređašnje svoje oduševljenje za Napoleona pa se požurili, da iskažu u svojim pjesmama veselje poradi toga događaja i upotrijebe priliku, da malo pokade Habzburgovcima.[1]

Od svih krajeva, kuda nastava hrvatski narod, Slavonija najkasnije ulazi u književno kolo. Od bitke na Mohaću (1526.) pa sve do sjajne pobjede kršćanske kod Sente (1697.) čamala je ona pod turskim jarmom. Karlovačkim mirom god. 1699. dođe Slavonija pod vlast Habzburgovaca, ali ne sva, jer su veliki dio Srijema i neki gradovi na Savi ostali još i dalje u turskim rukama. Tek poslije pobjede Eugena Savojskoga kod Petrovaradina (1716.) i Beograda (1717.) mirom, koji je sklopljen u Požarevcu god. 1718., dođe i jugoistočni Srijem pod žezlo Habzburgovaca, i tako se napokon čitava Slavonija oslobodila od Turaka.

Kao što su se u Bosni prvi prihvatili pera duhovnici, tako je to bilo i u Slavoniji. Oni su jedno vrijeme bili jedina inteligencija narodna, jer mnoga gospoda slavonska nijesu umjela ni čitati, a kamoli pisati. A kako su za turskoga gospodstva, pa i mnogo kasnije, čitavu dušobrižničku službu vršili redovnici, i to oci franjevci, onda razumijemo, što su oni s početka bili i jedini književnici u Slavoniji. Prema tome je i karakter ove književnosti u Slavoniji od prilike onakav, kakav i u Bosni, to jest knjiga je slavonska bila pretežno u početku religiozna. Trebalo je najprije u narodu učvrstiti vjeru i kršćanski moral, koji je za turskoga gospod-

[1] I. Kasumović: Dubrovački pjesnici i propast dubrovačke slobode. Vijenac XXXIV. Zagreb 1902. str. 362—364, 380—381, 395—396, 411—413, 427—428, 459—461. — D. Bogdanović: Jedan autograf Marka Marinović. Nast. Vjesnik XXVIII. str. 460.

stva dosta stradao. Književnost je dakle ova bila poučna, pa zato joj ni estetska vrijednost nije velika.

Ipak se nad pisce katekizama, molitvenika, religioznih pjesama znatno svojim književnim radom uzdigao jezuit Požežanin *Antun Kanižlić* (1700.—1777.), a glavno mu je pjesničko djelo »Sveta Rožalija panormitanska divica nakićena i ispivana« (1780.). U toj refleksivno-lirskoj pjesmi pjesnik, povodeći se za Gundulićevom pjesmom »Suze sina razmetnoga«, crta Rožaliju, kako živi u sjaju i raskošu, kako se preobraća te ostavlja roditelje i zaručnika bez njihova znanja i provodi život u nekoj gorskoj pustinjačkoj spili. I ta je Kanižlićeva pjesma zapravo monolog, kao što i Gundulićeve »Suze«; čitavo je djelo pismo sv. Rožalije, što ga ona piše svojim roditeljima. Ali u »Rožaliji« ima i koješta, što nas podsjeća na Đorđićevu »Mandalienu«, a to će biti otud, što se pjesnik ne povodi samo za klasičnim i suvremenim pseudoklasičnim pjesništvom, nego i za marinističkom ili baroknom poezijom jezuitskom, koja je Đorđiću bila uzorom, a razlikuje se opet od njega, što je Kanižlić svoju pjesmu dobrano protkao pučkim elementima.

Dok M. A. Reljković svojom poezijom i ostalim književnim radom svojim ide za tim, da pouči Slavonce pa da se ekonomski i moralno pridignu. učeni franjevac *Matija Petar Katančić* (1750.—1825.) baveći se historijom, arheologijom, numizmatikom i filologijom znao je kadšto u slobodnim časovima onako od srca i zapjevati. Tako je u Osijeku izdao god. 1788. »Poskočnicu Pana i Talije«, a velikaša je Ivana Erdödyja, kad je poslije ozlogašenoga Balaše postao hrvatskim banom, pozdravio latinskom, hrvatskom (»Glasak Ljubice, šumske vile«) pa i madžarskom prigodnicom. U Zagrebu je god. 1794. izdao Fructus auctumnales (Jesenski plodovi) malu zbirku svojih latinskih i hrvatskih pjesama. Uzor je Katančiću u latinskim pjesmama Ovidije, koji mu je pjesnik »delicatissimus«. Od hrvatskih pjesama neke je spjevao u klasičnom metru, a iza ovih dolaze »popivke narodne«, u kojima imitirajući narodnu pjesmu slavi neke članove vlasteoske porodice u Valpovu.

Književnost hrvatska, koja se uz reformaciju onako lijepo počela razvijati u XVII. vijeku u užoj Hrvatskoj, osobito među Hrvatima kajkavcima, nabrzo je smalaksala, tako te poslije Rittera-Vitezovića nema nijednoga znamenitijega književnoga radnika. Ono malo, što se tamo amo pisalo, ima većinom sadržaj nabožan i poučan. Nešto življe nastojanje oko materinskoga jezika i oko književnosti treba tražiti u tadašnjim političkim prilikama u Hrvatskoj.

Kršćanske su vojske poslije opsade Beča god. 1683. potjerale Turke iz Ugarske, Hrvatske i Slavonije, pa su se Hrvati već poslije bitke kod Slankamena osjećali posve sigurni od provala turskih. Naši hrvatski velikaši, koji prije često ni u vojnom taboru nijesu zaboravili na pero i knjigu, sad polaze na sastanke, na kojima se dobro jelo, a još više pilo, a za njima se povodi i viša inteligencija narodna. Na tim bi sastancima hrvatska gospoda razigrana vinom izmjenjivala misli latinskim jezikom, dašto pokvarenim, a njime su se služila nesamo gospoda nego i njihove žene. Na takovim bi se zborovima stvarali paskvili o dnevnim događajima. Osim paskvila sastavljala bi duhovita gospoda satire i epigrame, i to je bila najmilija vrsta pjesništva tadašnje aristokracije naše. Sačuvao nam se čitav jedan zbornik takovih »književnih« tvorina, koji nosi natpis »Ordo Doctorum in celeberrima facultate Neo-Medica promotorum«. Zbornik je to epigrama, koji nastadoše u »društvu vinskih doktora« ili društvu doktora od »pinte«, koje je god. 1669. osnovao Baltazar Patačić u Vidovcu kod Varaždina. On je vodio i zapisnik o svim zgodama toga društva. Svaki je član društva dobio ime kakova doktora, i svakom bi novom »doktoru« Patačić u slavu sastavio nekoliko latinskih stihova. Iz toga se društvenoga zapisnika vidi, da je društvo imalo članova iz najviših krugova plemićskih, crkvenih i vojničkih. I slavni naš Pavao Ritter-Vitezović zapao je bio u ovo društvo te dobio ime »doktor Hvalica««.

Drukčiji je bio život u salonima hrvatskih aristokratkinja. U njima su se uz svirku i pjevanje i galantnu konverzaciju gajilo i hrvatsko pjesništvo. Dokaz za to imamo u zbirci pjesama grofice *Katarine Patačić*, koja nam se sačuvala u rukopisu pod naslovom »Pesme Horvatske«, a potječe iz god. 1871. Zanimljivo je, da se na natpisnoj stranici ove zbirke nalaze naše dvojnice s tamburom. Prikazana je ova

zbirka grofu Adamu Patačiću, nadbiskupu kaločkome, koji se i sam bavio poezijom te napisao rječnik hrvatskoga jezika. Da li je sve te pjesme spjevala baš sama grofica Patačić, ne može se reći, ali na prvi mah vidi se na toj zbirci galantne ljubavne poezije utjecaj talijanski, a mnoge će pjesme biti i prevedene s talijanskoga. Utjecaj talijanske kulture bio je u to vrijeme veoma jak u građanskoj Hrvatskoj, i u mnogim se hrvatskim aristokratskim porodicama govorilo talijanski.[1]

Kao što drugdje, tako su i u Zagrebu jezuiti počeli svoje učenike vježbati u prikazivanju drama religioznoga i moralnoga sadržaja, jer se to smatralo kao vrlo uspješno sredstvo za odgoju mladeži. Takve su se predstave davale u zagrebačkom plemićskom konviktu i biskupskom sjemeništu počevši od početka druge polovice XVIII. vijeka pa do u podvečer Ilirskoga preporoda (1830.). Drame su priređivali sjemenišni profesori, najviše prema njemačkim dramama (Eckarthausen, Kotzebne), a glumili su ih u sjemeništu klerici, dok su ih u konviktu glumili đaci. Ali bilo je katkada ovakvih prikazivanja i za niže slojeve zagrebačkoga građanstva, a prikazivali su ih sluge s đacima u kojoj kanoničkoj kuriji, gdje je ujedno bila krčma. Kao pisci drama istakli su se Tit Brezovački, Matija Jandrić i Jakob Lovrenčić.

U jezuite ugledali su se i oci franjevci u Slavoniji. Tako nam je I. A. Brlić zabilježio u svojim »Uspomenama na stari Brod« — od g. 1885.—1888., izišlo ih je 4 sveska — da se u tamošnjem brodskom franjevačkom manastiru, gdje je ujedno tada bila gimnazija, g. 1770. po svoj prilici o pokladama davao komad »Judita, pobjediteljica Holoferna« (»Actio comica idiomate illirico, producta a inventute gymnasii Brodensis. Argumentum Judit, victrix Holofernis. Thomas Tuzlich Poeta«). Kao što latinski natpis drame svjedoči, prikazivala ju je gimnazijska mladež. U drami imade komičkih elemenata, koje izvodi u čistom narodnom govoru osobito komično lice »hansvurštak« (»Hanswurst«). U duhu jezuitskih odgojnih drama znamo, da je i franjevac Grgur Čevapović napisao dramu »Josip, sin Jakoba patrijarke«, koju su prikazivali god. 1819. rimokatolički i pravoslavni učenici u počast biskupu đakovačkom Karlu Raffayu, kad je došao u Vukovar. Pisac se točno drži biblijske priče o sv. Josipu, a zanimljivo je, da je na početku dodao, kako se »prigovaraju« ilirske vile »Dalmatinka i Sremkinja« o domorodnom slavlju.

[1] Dr. Branko Drechsler: Prilozi za povijest književnosti. 1. Pjesnikinja Katarina Patačić. Građa 7.

Ostale vrste pjesništva slabo su se gajile. Znamo, da se i zaslužni biskup Maksimilijan Vrhovac bavio pjesništvom. Tako je spjevao pjesmu »Plesopisen«, koju su pjevali hrvatski velikaši i plemkinje u kolu, koje se igralo u Zagrebu god. 1818. pred carem Franjom II. God. 1824. izdao je Đuro Sporer-Matić prvi hrvatski almanah s natpisom »Almanah ilirski«, no u njemu nema nikakvih novih stvari: uvod je djelu uzet iz Gundulićevih »Suza sina razmetnoga«, a nešto je uzeo iz knjige Ivana Ivaniševića »Kita cvitja razlikoga«, samo je gdješto promijenio već prema svojoj potrebi ističući u tim promjenama rodoljubno čuvstvo.

Mnogo su tada u običaju bile po Hrvatskoj i Slavoniji *pisane pjesmarice,* iz kojih su se na sastancima pjesme čitale i pjevale. Tako nam pomenuti već Brlić u svojim »Uspomenama na stari Brod«, koje je zabilježio oko god. 1838., pripovijeda, da su od štampanih knjiga u Brodu u »staro vrijeme« mnogo čitali Reljkovića »Satira« i »Kućnika«, pa Kačićevu pjesmaricu, iz koje su mnoge stare žene pojedine pjesme znale kazivati napamet. Ali se mnogo više čitalo iz pisanih pjesmarica. U Brlićevoj knjižnici u Brodu n/S. sačuvalo nam se potpuno nekoliko pisanih pjesmarica. Osim običnih pjesama ima u njima i dvopjeva, u kojima momak pjeva, a djevojka odgovara; ili muž pjeva, a žena odgovara. Ti su dvopjevi bili veoma omiljeli i smatrali su ih nekom vrstom savršenijega pjevanja, koje se razlikovalo od prostoga. U nekim pjesmaricama ima zapisanih svakakvih pjesama, kojima je malokad zabilježen autor, a ima među njima i podosta pravih narodnih lirskih pjesama pa po koja pričica. U nekim su pak pjesmaricama pjesme podijeljene na odsjeke; tako ih dijele: na »pjesme od ljubavi«, »pjesme u društvu«, »pjesni vojničke«, »junačke iz događaja i pričice«, »birmanske«, »pjesme pijanke iliti zdravice«. U knjizi III. Brlićevih »Uspomena« zabilježeni su notalno (str. 1—29) napjevi od 64 pjesme.

Zanimljiva je pjesma »Tri kralja« zabilježena u jednoj od Brlićevih pjesmarica god. 1814. Za »Ulazak« kaže se u pjesmarici: Piva se po glasu: »Ej, prodaj, babo šugava kulaša«; pjesma Gašparova: piva se po glasu pisme: »Il ti tako il ovako«; pjesma Melkiorova: piva se po glasu: »Ich hab an Hut, der taufeln thut«; pjesma Baltazarova: »'s' Mensch hat ein Brandweinrausch«; a »Odlazak«: »Müsst man nichts in Uebel aufnehma«.

Pod konac pak XVIII. i na početku XIX. vijeka najviše se, osobito u užoj Hrvatskoj i Slavoniji, pjevaju *prigodne pjesme,* koje su poslije kalendara čestoput jedina duševna zabava inteligencije hrvatske. Najveći dio najljepših i najznamenitijih pjesama spjevan je gotovo redovno uz kojekakve svečane prilike društvenoga i političkoga života.[1] Pa ako te pjesme redovno i nijesu bogzna kakve velike umjetničke vrijednosti, ipak one nijesu bez duha i patriotizma, kakova je u ono doba već moglo da bude. Pjesnici su pod natpisom posvećenim kakvom dostojanstveniku, kao banu, velikom županu, biskupu ili kanoniku iznosili više puta jedrih i zaobljenih misli, koje i bez službenoga natpisa imaju svoju neospornu pjesničku i kulturnu znamenitost. Tako je g. 1831. izišla pjesma tada još mladoga klerika Pavla Stoosa, u kojoj se majka domovina prikazuje kao žena u crno odjevena, ostavljena od sviju, a nekoć je bila urešena krasnom krunom i biserom, te joj se u usta meću riječi: »Narod se drugi (tj. Madžari) sebi raduje — a z menom sinko moj se sramuje, — *vre i svoj jezik zabit Horvati — hote ter drugi narod postati«.* Tako je i Josip Kundek još kao bogoslov izdao god. 1832. pjesmu »Riječ jezika narodnoga«. Spjevao ju je (»popisana i alduvana po Josefu Kundeku, slavne biskupije zagreb. bogoslovcu«) u slavu Štefanu Ožegoviću od Barlabaševaca »visoke banske časti meštru prvobilježniku, zlatnomu vitezu, cesarsko-kraljevsko-apostolskoga veličanstva tolmačniku« itd. Na pet je stranica štampan tu u stihovima govor naroda, koji jadikuje nad svojim žalosnim udesom, ali ima nade da će uskoro biti bolje:

Ar se zdižu mladi, posluju marljivo
Ter podižu v stareh, kaj bilo vgaslivo.

[1] Ivan Kovačević: Neki prigodni pjesnici hrvatski iz Slavonije pod konac 18. vijeka i na početku 19. Nastavni Vjesnik XXIII. Zagreb 1915. str. 361, 440, 492.

Jezik i metrika.

Kako kod Hrvata sve do Gaja nije bilo jednoga jedinstvenog književnog jezika, naši stari pjesnici lirici pjevaju u jeziku onoga kraja, u kojem su se rodili, a Dubrovčani pjevaju svojim domaćim narječjem štokavskim, u kojem ima ponešto i čakavskih oblika i riječi (ča, zač, tač, ličce, sunačce, srdačce, počtovan). Otkud su ti elemneti čakavski ušli u jezik književnika dubrovačkih, ne zna se pravo. Neki misle, da se nekad i u Dubrovniku govorilo čakavski, pa su ti čakavski oblici i riječi ostaci iz nekadašnjega dubrovačkoga govora. Drugi opet hoće, da ti čakavizmi potječu iz čakavskih crkvenih pjesama, koje su došle u Dubrovnik iz sjeverne Dalmacije, gdje se služba Božja vršila u staroslovenskom jeziku, pa je u molitve i crkvene pjesme počeo prodirati čisti narodni govor. Pjesnici iz Dalmacije i s otoka pjevali su svoje pjesme čakavskim dijalektom, pjesnici iz kajkavskih krajeva dijalektom kajkavskim, a Bošnjaci i Slavonci opet svojim govorom.

Budući da je velika većina hrvatskih lirika (19 od 26), koji su pomenuti u ovoj knjizi, rodom iz Dubrovnika, mi ćemo ovdje da navedemo najznatnije osobine dubrovačkoga govora, koje bi mogle smetati razumijevanju kod čitanja.

1. Premda su Dubrovčani jekavci, ipak se u jeziku njihovu pored jekavskih oblika prečesto nahode — kadšto radi slika — i ikavski oblici, a često se iste riječi upotrebljavaju sad u jekavskom sad opet u ikavskom obliku: cviet, vjenčac, liepos, sjen, umrieti, djevojka — cvit, lipos, prilip, stril, vrime.

2. Kod posvojnih zamjenica moj, tvoj, svoj, gdje zajedno dolazi *oja, oje, ojo, oju* steže se to u *â, ô, û:* mâ (moja) tvâ (tvoja), mê (moje), tvê (tvoje), môj (mojoj), mû (moju), svû (svoju).

3. Zamjenice koji, koja, koje, stežu Dubrovčani u: kî, kâ, kô.

4. Prema zamjenicama ovaj, onaj i ostalim se zamjenicama, pridjevima i prilozima, koji se svršuju na samoglasnik, dodaje na svršetku *j*, na pr: onaj (ona), taj (ta), drugoj (drugo), ovoj (ovo), ovogaj (ovoga), inoj (ino), zatoj (zato), tê (tej.

5. Riječima, koje se svršuju na *st*, otpada obično ono krajnje *t:* rados (radost), slados (sladost), čas (čast), čes (čest), vlas (vlast), boles (bolest), jes (jest), šes (šest); mjesto dažd ima daž.

6. U zamjeničkoj i u pridjevskoj deklinaciji, gdje pred *i* dolazi grleni suglasnik k, g, h, ovaj se glas mijenja u piskavi (k u c, g u z, h u s): blazi (blagi), drazi (dragi), dražiem (dragijem), mnoziem (mnogijem), druzieh (drugijeh), grcijem (grkijem).

7. Imenice u 2. padežu množine često nemaju nastavka â: gospoj (gospojâ), vil (vilâ), rožic (rožicâ), vjetar (vjetara).

6. Glagoli u 1. l. jednine sadašnjega vremena imaju vrlo češo nastavak *-u* mjesto *-em, -im, -am:* umiru (umirem), molju (molim), budu (budem), tuguju (tugujem), stoju (stojim), slavlju (slavim), tužu (tužim).

7. U 1. l. jedn. imperfekta glagoli mjesto današnjega nastavka *-ah, -jah, -ijah,* imaju *-ih* i *-ieh: zovih* (zovijah), plovih (plovljah), želih (željah), tecieh (tecijah).

8. Glagolski prilog sadašnjega vremena mj. nast. *-ući, -eći,* ima često stariji nast. *-e:* razbiraje (razbirajući), pase (pasući), stoje (stojeći).

9. Prilog prošasti s glagolskom osnovom na suglasnik može biti bez nastavka ili s nastavkom *-ši:* došad (došavši). rek (rekavši), dvikši (digavši), podnamši (od poduzeti).

10. Prijedlog *u* na pitanje gdje? dolazi često s 4. pad.: u san (u snu), na oni sviet (na onom svijetu), u sviet (u svijetu).

11. Mjesto rečenice s veznikom *da* stoji često prijedlog *za* s inf.: za uteć (da uteče), vrieme za uživat (vrijeme da se uživa).

U hrvatskoj se umjetnoj poeziji javljaju uporedo stihovi *dvanaesterci i osmerci.* Tako već najstariji pjesnici Šiško Menčetić i Đore Držić upotrebljavaju uporedo obadva stiha. Od Gundulića se počevši počeo upotrebljavati sve više osmerac, koji je napokon iz dubrovačke i dalmatinske književnosti sasvijem istisnuo dvanaesterac. Gundulić upotrebljava još stari dvanaesterac samo u dramama i to pomiješano s osmercem, ali tako da ima više dvanaesteraca. On je zacijelo mislio, da je dvanaesterac zgodniji za dramu. Ali je napokon i u drami sasvim prevladao osmerac, tako te u drami Gundulićeva sina Šiška »Sunčanica«, koja se prikazivala god. 1622., nema više dvanaesteraca. Ali začudo, kad već tako reći nitko ne pjeva dvanaestercem, Slavonac Kanižlić pjeva njime svoju »Sv. Rožaliju«.

Pravilo je, da u osmercima poslije četvrtoga sloga dolazi odmor. Na pr.:

Višnji Gospod, // gospodične,
čestitem vas // vencem kruni
i želinje // vaše ispuni,
er ste suncu // sve prilične.

Osmerci su obično poređani u kitice od četiri stiha, koji se sriču *abab.*

Dvanaesterci su obično dva po dva složeni u jednu strofu, a sriču se u sredini i na kraju stiha. Na pr.:

Blaženi čas i *hip,* najprvo kad sam *ja*
vidil tvoj obraz *lip,* od koga slava *sja,*
Blažena sva *mista,* kada te gdi *vidih,*
dni, noći, *godišta,* koja te ja *slidih.*

Glavna je cezura u dvanaestercu poslije četvrtoga sloga, koja ga dijeli u dva jednaka dijela, koji se opet po jednom

sporednom cezurom poslije trećega i poslije devetoga sloga dijele u dvije trosložne stope. Na pr.:

Što želiš, / majko mâ, // što žudiš, / božice
sve pita' / bez srama // u moje / desnice.

Ali već Đore Držić upotrebljava i drukčije stihove i drukčije građene strofe, jer se on kako u drugim stvarima, tako i u metrici povodi za starim grčkim i rimskim klasicima.

Da iziđe potpun stih, valja često kod čitanja ukloniti hijat i upotrijebiti sinicezu. Na pr.:

Ka͡ je ufanje slatko moje
poče‿iz glasa klikovati
otkud žarko sunce‿ističe
koje bješe slava͡ i dika
srdašce se mo͡je razdvoji.

Ije, koje je postalo od nekadašnjega ě čita se gotovo redovno kao jedan slog, pa ga zato mi i pišemo *ie,* kao što su to činili i naši stari pjesnici.

Tekst pjesama je uzet, koliko su već izišli, iz »Starih pisaca hrvatskih«, što ih izdaje Jugoslavenska Akademija u Zagrebu.

PJESME

SIŠKO MENČETIĆ

PJESNIK SAM.

Zač skrivaš svoj obraz od mene, cvite moj.?
 ne znaš li, jer sam vas ja sluga od gospoj ?
 ne znaš li, gospoje, pjesnivac jer sam ja,
 za pjesni ter moje od mnozih ime sja?

A zato jur meni gledati ne brani
 tvoj obraz rumeni, moj cvite izbrani;
 zač oni ovo jes, ki te će proslavit,
 i ki će tvoj ures kon sunca postavit.

SLAVA TEBI !

O slava od gospoj, angelska liposti,
 ka nosiš vas opoj ljuvene kriposti !
O slava i hvala, koja s' glas i pravu
 plemštinu svu dala našemu naravu!
O slava od svita koja si u tanceh
 vesel'jem povita u slavnieh pjesanceh !
O slava i gizda svakomu čoviku,
 koja se nam izda za milos i diku !
O slava i vjenčac, kojom je vas svit blag,
 jakino prstenčac, u kom je kim drag!
O slava i kruna skićena s mirisom,
 darova za slados našemuj životu !
O slava i kruna skićena s mirisom,
 koja si sva puna bisera s grimizom !
O slava od slave slavom te zove sva,
 er ljudi svi prave, da ti je ime tak!
O slava u družbi zarit me, čuj, nemoj
 jer tebi na službi darovah život svoj!
Neka me pokripi, gospodje gizdava,
 tvoj obraz prilipi, u kom je sva slava!

U MOJEM SRCU TVOJA SLIKA.

U ruke ti sam dao jednom srce moje,
da činiš od njega, što hoćeš, gospoje;
da srce razrežem, našla bi svoj obraz,
za kojiem ja venem i stinem kako mraz.

ŠTO DANGUBIŠ, ŠTO KRZMAŠ ?

Kraljice od svih vil, što tvoriš? ne stoj man,
vidiš li, kako stril gdi za dnem leti dan,
a gdi je vas saj sviet i liepos i dika,
jakino litnji cviet i magla i rika?
Tu vidiš prolitje, tu ljeto, tu jesen,
tu zimu, tu cvitje, tu draču sve jak sjen;
a ti se ne haješ, što poznam ja, ništa,
videći gdi traješ uzaman godišta.

BLAŽENA TI I SVA TVOJA LJEPOTA.

Blaženi čas i hip, najprvo kad sam ja
vidil tvoj obraz lip, od koga slava sja.
Blažena sva mista, kada te gdi vidih;
dni, noći, godišta, koja te ja slidih.
Blažen čas i vrime, najprvo kada čuh
lieposti tve ime, kojoj dah vas posluh.
Blažene boljezni, ke patih noć i dan
cić tvoje ljubezni, za koju gubljah san.
Blaženi jad i vaj, ki stvorih dosade
želeći obraz tvoj sve moje dni mlade.
Blaženo vapin'je kad ime tve zovih
i gorko trpin'je, u željah kad plovih,
Blažen trak od uze ljuvene, u kojoj
stvorih plač i suze želeći da sam tvoj.
Blažena liepos tva, blažena tva mlados,
pokli se meni sva darova za rados.

GORKE SLUTNJE.

Koliko da tvoj dvor pohodit ja začeh,
u sve dani razgovor toliki ne vazeh;
ar misal i mlados deri se začudi,
u tebi jer slados nova se probudi.
Ter što mnim, gospoje, ne mogu ne rieti:
jes' ptica, ka poje, kad hoće umrieti;
a toj mi na pamet dohodi taj rič sve,
jeda toj hoć' vazet od mene ličce tve?

ODE . . .

Otide sunačce, otide ljepota,
otide srdačce od moga života.
Otide sva slava, otide vas ures,
i liepos gizdava, sva hvala, čas i čes.
Otide vas narok, zavi se i spravi
sunačce svoj istok u zapad da stavi,
A mene jur pušta od zlata na uzi,
oh željo gorušta, zač me tač rasuzi?

UZDANJE U ŽENU.

Pođ', da je tko uzdan u ženu, koja je
kako konj obuzdan: tko prispi, toga je.
A veće ne ću rit. Tko ima razum svoj,
pridje se pus' umrit, negoli znat ovoj.

ĐORE DRŽIĆ

AJMEH !

Ajmeh, ča htiše izreći
gizdavo pogledan'je
na trudno odieljen'je
moje gospoje.

Ajmeh, tu srce moje
nje ličce bilo užeže
sobom ga ter odnese
u pozrenje.

Ajmeh, na nje cviljen'je,
ke suze biše nu š njom,
po bielu ličcu da svom
tač ronjahu.

Ajmeh, nu tač teciehu
po prseh nje pribilih.
Oh koli drago primih
toj sužen'je.

Ajmeh, čudno tužen'je,
oh slatko poziran'je,
aj gorko nu uzdihan'je,
ko činjaše.

Ajmeh kad mi pravljaše:
u miru sad ostani,
nu er bit ne mogu s vami,
bolim se kruto.

Ajmeh sad cvilim kroz to,
ajmeh ter ondaj vidih,
ajmeh da malone umrih
prid nje lipos.

Ajmeh kada nje svitlos
od mene hoti otiti
ter mene hti viditi
toli milo.

Ajmeh nje ličce bilo,
kad k meni tuj izide,
duša mi on čas pride
na moje usti.

Ajmeh to li dopusti,
da duša na toj pride,
od mene srce da otide
vapijući.

Kroz toj sada cvileći
odlučih ja umriti,
na sviti ne živiti
bez moje vile.

Ajmeh što htje nu izreći,
ajmeh ličce nje moje
srdačce tuj užeže,
moje gospoje.

DJEVOJKA JE PODRANILA...

Djevojka je podranila, ružicu je brala;
s bosilkom ju razbirala, trudno je zaspala.
Nad njom poju dva slavica, djevojku su zvala:
ustan gori djevojčica, sanka ne zaspala.
Maglica se briegom krade, sad je na te pala;
cvitje hoće opaliti, koje si nabrala;
još te hoće privariti, ako nis' dobrala,
za vjenačce drobnu ružu i cvitja ostala.
Djevojka se razbudila, slavicom se ozvala:
»a vi slavlji lužanini, velika vam hvala,
koji me ste razbudili, jurve bih zaspala
razbiraje drobnu ružu i cvitja ostala.
Sinoć me je moja majka mladu hrabru dala,
prid kojim sam vas večerak svezanih ruk stala.
Žimi majka, žimi bratac, prie ga nisam znala
niti mu sam rosnu travu prid konja metala,
razma sinoć. Mila majko, tebi budi hvala,
ka si meni djevojčici mlada hrabra dala«.

DJEVOJKA JE RUŽU BRALA...

Djevojka je ružu brala po ravnoj livadi,
oblaka je klikovala: »Hod' mi ružu hladi,
da joj listak od sunačca gorko ne uvene,
da si svijamo dva vjenačca ružice rumene,
jedan tebi, drugi meni, gizdavoj djevojci —
neka nam je ličcu sjeni do hrabrovih dvorci;
jer ti mene hrabar čeka uz konjica steći,
da mu konjic ne prisvene vodice želeći«.
Oblak se je umolio gizdavoj djevojci
ter je vihra uzmolio, neka svije vienci.
Suncu se je ražalilo na sinja oblaka
ter je vihra uzmolio: »Tako t' moga zraka,
moreš li mi odoljeti, sinj oblak s livade,
jer ću ružu popaliti, da joj listak spade«.
No djevojka bješe svila obadva vjenačca,
na sramotu toga vihra i gorka sunačca.
Uto hrabar s konjem dođe po svoju ljubovcu
vele ljubi: »Tuj ti pođe tuj brati ljubicu?«
Ljubi hrabru odgovori djevojčica mlada:
»Čemu, hrabro, konja mori, ja bih došla sama,
Sunačcem sam bojak bila u drobnu ružicu
i tebi sam vjenčac svila na rusu glavicu«.

LIVADA SE URESILA...

Livada se uresila,
liskom se je sva pokrila;
po njoj cafti svako cvietje
i ruža od proljetja.
Kraj livade zelen borak,
a pod borkom bio šatorak;
pod šatorom djevojčica
skutac drži pun cvjetica
ter mi vije dva vjenačca.
U jedan biser unižuje,
koji hrabru namjenjuje;
drugi vije u ružici,
koj' će nosit na glavici.
Više mome slavic poje
na grančici borka stoje.

Moma slavja zaklinala:
»Bor ti krioca ne oblomi,
kazuj meni za istinu,
otkuda si doletnuo,
jeda mi si gdi vidio
moga hrabra gospodara?«
Slavic momi odgovori:
»Bor mi krioca ne oblomi,
vidio ti sam gospodara
u majstora u zlatara,
gdi kovaše zlaćen prsten,
koj' će viencu uzdarje biti;
er se nada tomu viencu,
koj' mu misliš pokloniti
i uzdarje darovati«.

POD NEBOM LJEPŠE TICE NI...

Pod nebom ljepše tice ni
negoli soko sivoper;
da bi m' se njime stvoriti,
letnuo si bih visoko,
visoko soko pod oblak;
a padnuo si bih nizoko,
nizoko soko na orah.
A pod orahom vila spi,
ali je vila ali ni,
ali je koja ina zvier;
Bože, liepo t' je stvorenje,
ljepše negoli ljetnji dan.

DJEVOJKA HODI...

Djevojka hodi po zeleni travi,
krunicu nosi od rožic na glavi.
Očima meni srdačce zamami,
da srce gori ljuvenima plami.
Jošte me rani dvima tanci prami,
da želim smrti, hrlo ka me hrani.
Tako ti Bože tvoju majku shrani,
može li biti dielak meni pravi,
od vienca tvoga, koj nosiš na glavi?
Tako me Bože oda zla obrani,
i još mi, Bože, ćaća i braca shrani:
tebi se hrani vas tvoj dielak pravi
od vienca moga, koj nosim na glavi,
koji sam brala po velici slavi.

MARKO MARULIĆ

ANKA SATIRA.

Baba Rada reče Anci:
»što se, gospo, ne udaš?
»da skačemo jur u tanci,
»veseleći tebe i nas.
»Nevistica jure budi
»da ti venac nav'jemo:
»tako ti se dobro zbudi,
»ko ti svak dan zovemo.
»Mnozi ti su radi tebe,
»ki po pjaci šetaju;
»dali bi ti sami sebe
»i što na stan imaju.
»Ober' sebi tih jednoga,
»od svih bo si prošena,
»radih ljubit lička tvoja
»bila tere rumena«.
Nasmihnuv se Anka reče:
»Bapko Rade ma mila,
»viju da te pečal peče
»od togaj takaj dila.
»Jere bo mi ljubav nosiš,
»veće ner sama sebi,
»pristati ću, na č me moli
»i ugodit ću tebi.

»Listo da mi najdeš, ki je
»čitovat i mlad i lip;
»ki natrunjen zlobom nije,
»ki razabrat stvar ni slip.«
Rada reče: »Hoću t' reći,
»da jih možeš uznati,
»kih iskusih s njimi steći
»u ložah na markati.
»Nici ti su s ruse kose,
»mladi ter uzoriti;
»ini su ti s noge bose,
»da vele govoriti.
»A drugi su veće uzresli,
»vijaju se gizdajuć;
»da vas dan bi rukom tresli
»sideć tere žarajuć.
»Još su nici lipe glave,
»lipa rila i nosa;
»da proside jure brade
»i ohola ponosa.
»Jesu t' veće tih gizdavi,
»ki ulicę prohode;
»da pametju nisu zdravi,
»u ludosti zahode.
»Niki uči mudru knjigu,
»a tim ti se uznosi;
»da dobiti nima brigu,
»malo domom donosi.
»Još nikoga zazrih steći
»meu mnozimi drugami,
»pričajuć se tere preći
»jazikom ter rukami.
»Niki od tih dobre volje,
»soličit i živ u svem'
»jak i bogat zadovolje;
»da istine ni u njem.
»Vidih druzih pahajući
»rukavmi širocimi,
»uz funestre gledajući
»z beritami krivimi
»Vidih inih, ki kraguja
»gladeć na ruci nose;
»od tih ludost nije luja
»veće trateć ner snose,
»Drugi od njih pojeć hode
»u leutu zvoneći;
»kripost pravu mimo hode,
»li u tom bludu steći.
»Još su nici jur prizrili,
»ki se ženit čekaju;
»navraskani osidili,
»a zubi jim klapaju.
»Dobre volje, da zle moći
»pohlepni hode svuda;
»zli joj danci, gore noći,
»kâno se za njih uda«.
Anka reče: »Hajme, viju,
»da, bapko, povidaš ti,
»muža, koga ja željiju,
»nijednoga totu ni.
»U toj rpi ni bob, u kom
»crni žižak ni zašal;
»ni oraha na stablu tom,
»ki se šupalj ni našal.
»Bolje mi je jure stati
»u kulujere misto
»tere Bogu hvalu dati
»vazda živeći čisto;
»ner se uvalit u nesriću
»oprtiv se brimenom;
»toga se ni moć uvrići
»razmi smrti vrimenom«.
Reče Rada: »Budi takoj,
»o pridraga Anka ma;
»a ti tuj stvar izvršit poj,
»kako odluči misal tva«.
A vi sada, tašća mladost,
saznajte dila vaju;
ne mogoste imit milost
polag žen, ke vas znaju.

ANDRIJA ČUBRANOVIĆ

JEĐUPKA

Višnji Gospod, gospodične,
  čestitiem vas vencem kruni
  i želin'je vaše ispuni,
  er ste suncu sve prilične.
Od onih smo, gospo, strana,
  otkud žarko sunce ističe,
  kletva hoće, svit protiče,
  da ne imamo nigdir stana.
Niti smiemo na 'ednom mjesti
  Božjom kletvom da stanemo
  gdi noćimo, ne svanemo,
  er nas pričnu crvi jesti.
Jur dva dela segaj svita
  izvili smo od tej strane
  radi naše brižne hrane
  jak cić medna pčela cvita,
i primili, gospo, u putih
  probijući strme i luge,
  mnoge brige, jade i tuge
  cića zviri tuj priljutih,
i cić guse, od ke rîti
  ne dadu mi grozne suze,
  misleć tužni što mi uze,
  spomena me čini mriti.
Imah sinke do četiri, —
  svaki biše kako rusa!
  Danila mi odni gusa,
  ka me u san jošte tiri.
Prid kom biguć planin-hvojke
  bile mi su brašno hode
  i poskupo hladne vode
  ja trim dajuć čedom dojke,
S kima k moru pripadosmo
  za pribrodit sinje more,
  prî ner gusa dojde s gore,
  brodaru se svi dadosmo.
I brodeći Alivera
  ištom ne bi, vaj, na broju!
  iz korablje ljubi moju
  zani vihar od sjevera.
A Elesa moju diku
  za brodidbu podah tužna,
  lele! lele! veomi ružna,
  da ne osušu ličca vîku.
Samo meni moj Danio
  od četiri jes ostao,
  kako vidiš, ubah mao,
  ali majci veoma mio.
Koga sa mnom, gospo, obdari
  i ljubavi tve nadili, —
  tako ti Bog ne uhili
  od najdraže tvoje hari! —
ne čim stan'je mê dostoja,
  da velikos tvoje slave,
  er dostojiš vrhu glave
  krunu nosit svih gospoja.
A hoću ti bez varčice
  ćes i sriću kazivati,
  tako mi se majkom zvati,
  moja gospo i carice!

PRVOJ GOSPOĐI.

Ali, hvala gospod Bogu,
  moja kito od ružice,
  jur ćeš parjat sve tužice
  i čekati sriću mnogu;
koju veomi veće žudiš,
  nego da si caru lada,
  i kojoj si veće rada,
  nego svitom svim da sudiš.
Er bez toga carstvo svita
  ni nijedna ina rados,
  ne veseli tvoju mlados,
  moja kruno zlatom svita.
Dîm ti od plodi, moja slavo,
  koje niesi vik imila:
  skori ć' imit, gospo mila,
  tako meni Danio zdravo!
Dvi ćeš rodit muške glave
  mnoge sriće, mnoge česti,
  od kojih će ime resti
  po svem sviti vječne slave.
Prvi će imit tuj besidu
  prid gospodom i to ime,
  da će biti blago š njime
  kumu, drugu i susidu.
Drugoga ćeš vidit banom
  od jezika od svih naju,
  gdi stoluje na Dunaju
  po milosti zgoru danom.
Od blaga ti ne ću rîti,
  er ćeš imit dosti blaga,
  ni od zdravja, gospo draga,
  er ć' grbava stara umriti.
Da ovo t' svjeta službenoga,
  ki ću t' dati na rastanci,
  ne čin', da ti prođu danci
  bez trajan'ja ljuvenoga.
Er gospoja bez ljubavi
  što je ino, Boga cića,
  ner ugasla jedna svića
  ilit' suh panj u dubravi?

DRUGOJ GOSPOĐI.

Imaš vojna uzorita,
  kaže s tobom liepo i dvorno,
  misli rotno i rogoborno,
  srdačca je, znaj, skrovita.
Vuhovite ima oči,
  i prihvata tudje lade,
  od tebe se noćno krade,
  kad se s kojom drugom roči
Ter nu t' gledaj njega ćudi:
  ne će dvi, tri ni četiri,
  ner ako ih sto zamiri,
  on sve hoće, on sve žudi.
Koliko pak na toj trati,
  ne trebuje, da t' spovime,
  er cić toga dobro vime,
  da se svak dan s tobom rati.
Nî mu dosti, da te ne će
  ljubit verno, kako ima,
  nego još ruha tva vazima
  ter po bludih svud razmeće,
jeda brže koj gospoji,
  ka polipša jes od tebe
  il' ka može bit uz tebe,
  il' ku ruho tve dostoji;
ne, ne, ne, na mo'u vjeru!
  nego jednim zlicam, koje
  bez pristanka sve nastoje,
  da ga gule, da ga deru.
S kima, gospo, o kolike
  noći traje! a kad leći
  uz te dođe, dav ti pleći
  ne će vidit tve prilike.
Dostoji li tvoja mlados,
  tvoja vera, tva lipota
  tuj gorčinu od života?
  nu procini tvoja rados!
ter viđ, er se ne povraća
  naša mlados, ni nje slave,
  a huda je žena pravê,
  s vrhom zajma ka ne vraća.

TRETJOJ GOSPOĐI.

Ti razliko travje i cvitje,
hoću da znaš, ke je moći,
i kiem možeš što pomoći,
moje drago primalitje.
Ako želiš, moja kruno,
vojnu biti draga ljuba,
nosi cvitja draguljuba
zan'jedarje vazda puno;
ter dovika ne će inu
gospodičnu veseliti,
ni dragovat ni želiti
razmi lipos tvu jedinu.
To li te je vratit želja
ljubovnika s duga puta,
nosi bil'ja oko skuta,
ko'e se zove vratiželja.
Priletit će strilovito,
da bi bio nakraj svita
svim brodarom dajuć mita,
moje, gospo, tiho lito.

Jeda li si još pomrla
biti, dušo, zlatih vlasa,
pomivaj se zlatovlasa
ter tom željom bud' neumrla
ako pomnju staviš na to
i pomanju nego se prosi,
veruj mi će tvoje kosi
prisivati čisto zlato.
Nu ako li, ruso, u belu,
kopniš, ličce da t' se lašti,
i tom željom vile ne istašti,
savija' ga u rusu belu;
ter tako mi dobre staje,
ako budeš toj tvoriti,
ne će ti se vik škoriti,
ni ćeš znati, staros ča je.
Od inoga što ću t' riti,
moja tiha pitomino,
ner da na svit sve znam ino,
razmi samo kad ću umriti.

ČETVRTOJ GOSPOĐI.

Truhva si iz srdačca
i jeziva i male moći;
ka zamrkneš koje noći,
ne mniš svanut do sunačca;
er ti napre bolesnika
i utrobu t' svu opsine,
tim ti snaga i moć gine, —
da možem ti dati lika!
Koga ako primit budeš
u ljubavi, mâ ljuvezni,
činiti ću sve boljezni
tej srčane da zabudeš.
Vazmi poni devesinja
bil'ja, gospo, i kalopera,
rute i maka do dva pera
i još k tomu rubazinja;

Vazmi ruže i ljubice
i s jasenkom čičindari
ter toj skupa sve obari
a u krvi golubice;
ka, tako mi tvoga lica!
ako k srcu daš priviti,
taj čas hoćeš zdrava biti,
kako jedna pastirica.
Ja ti velju, ako opslužiš,
kako t' rekoh tvoja sužna, -
ne budijem viku ružna,
veće nigda ne potužiš.
Pače, gdi s' sad mrtva, brižna
i svenula u toj boli,
voziti te ne će koli,
toli ć' doći veomi nižna.

Ištom, gospo, da oporučiš
najljupčemu sve tej stvari;
za te ako on ne uzmari,
čin, po mene da poručiš.

Ja ću najti sve tej riči,
pa te tovit i bluditi,
ja dragovat i ljubiti,
već' nego trčan drobne niči.

PETOJ GOSPOĐI.

Čuj me, gospo mila i ljupka,
tako t' sriću Višnji uzviši!
ter u srce zlatom piši,
što ću t' rîti sad Jeđupka.
Ako želiš, koga i žudiš
priko srca prihvatati,
nauk ti ću, dušo, dati,
da dil toga već ne trudiš.
Počiniti hoću tebi, —
er ste, gospo, bez počini,
kako zelje bez začini,
a to svaka zna po sebi,
da tkogodi tebe vidi,
svud tve ličce da prizira
i za njime da umira
i jak osin da te slidi.
Tim Jeđupci davši viru
već ovako, komu s' rada
biti ljuti ali lada,
da t' sâm došad reče »umiru«.

Kako zoru sunca svitlos,
a sve živo osin druži,
tako dvòri vik i slúži
tvoje srce moju lipos;
kako lipir uz plam sviće
veseli se, vrti i vije,
tako ti vik uz ćelije
vi' se moje mene ciće;
kako uspuca kris obliti,
a na ognju javor stoje,
tako puca' srce tvoje
sve želeći mene imiti.
Ter ako mu ni ovime
ledno srce ne raždežeš,
trikrat ovo, kada ležeš,
Rec', ter veće ne brin' time:
»Kako iznutra kremen kami
vazda gori a izvan stine,
tako srce tve od stine
bud' cić mene led i plami«.

ŠESTOJ GOSPOĐI.

Blagodari, gospo, Boga,
i raduj se, ma radosti,
er pod suncem nî mladosti,
ku čes gledi toli mnoga,
koliko tebe, moja slavo,
duga zdravja i duge moći,
neć' bo vîku znat nemoći,
tako meni Dančuo zdravo!

da vazda ćeš kako riba
sve dni zdravo pribivati,
ti ćeš, gospo, uživati
veće, nego je ženam triba.
Srebro, zlato, blago svako,
koje uzmož' poželiti,
istom ti će u stan pliti,
a neć' znat otkud ni kako;

tako da će mnogi puci
skupno i skladno govoriti:
»pravo joj je svim dvoriti,
er je srić'a njoj u ruci«.
Od razuma što ću t' reći
na taj lita, koja imaš,
ner da druge ovdi nimaš
i da želit nî moć veći?
Da samo ga, gospo, grubiš
jednom vele malom stvari,
reću t' — bi' me, ali kari!
tko te ljubi, er ne ljubiš!
Da se u to ne upada
tvoja pamet samodilo,
ne bi umn'je od tebe bilo
od istoči do zapada.
Kroz toj neka s' u svem
i mudrija neg sve ostale,
i tve da su u sne hvale,
ne bud' ljubit veće srčna.
Kušaj, kušaj, er tko kuša
samo jednom, ljubav ča je,
reće meda slađa da je
i dražija nego duša.
Još ti bjeh, moja kruno,
potajnula ja od tebe
stvar, od koje sama u sebe
ne uzdah se, znaj, napuno;
da vjera me tva primaga,
kom se gospoj svaka diči,
da neć pronit ovej riči,
ke ću t' rîti, gospo draga;
još ako me koja sreća
čini u što zabluditi,
da me ne ćeš osuditi,
er je milos griha veća.
Tim od sužna tebi tvoga
s voljom tvojom hoću reći,
da prid tobom znam smrt
steći,
cesarice srca moga.

Jes u misti u ovomu
jedan za te, ki umire,
cić gorušte ljubi i vire,
ku t' u srcu nosi svomu,
a ne smije bez prigodi
objaviti tej ljubezni
gorke trpeć vik bol'jezni
smrtju život, znaj, provodi.
Vene, čezne, gasne, blidi,
sahne, gine, kopni, taje
i trudeć vik ne staje,
da svudi te slidom slidi,
ter ukradom svodi oči
na te, moja rajska vilo,
da ga vidit nije milo,
gdi ti ličcem smrt svidoči.
Il mu bi rek tvoja milos
ne vjeruje, er ne tuži,
dugo vrieme, teg ti služi
ka ljuvenu trpi silos;
ter tač rotno i goruće
na nj se tvoje ličce gnjivi,
kako ne hteć već da živi,
ki te ljubi toli vruće.
Ne umi gospo, izdaleče
tugovati svoje boli,
er umriti prije voli,
neg da se uzna, što ti reče,
Tisuć krat je ktil da izusti
putem tebi svoje rane,
a netom te s družbom stane,
rič mu umre usred usti;
ter se stvori vas od mraza
i zamukne mramorkome,
kad je tužit mûkom kome
prid svitlosti tvoga obraza;
a to neka ne objavi,
tebi hoteć, svim poreda
ljubav, s ke smrt sve pogleda,
koliko ga ljuto davi.

Zato daj red, moja diko.
kako bi mu biti moći
otaj s tobom dne al' noći
za tve rajne majke mliko.
Neka t' smino tuj otkrije
bez predan'ja na svu volju
tuge, ke mu srce kolju,
i jad, ki mu dušu rije;
i pak neka ljubav naša
skrovna bude der dovika,
a ne da ju zlob jezika
pò ulicah svud razglaša.
Meu to vidit li ne bráni
tve mu ličce na prozoru,
er o slatkom tvom pozoru
srdačce se njega brani.
Pače bahtom vazda usteci,
kadgod možeš, da ga vidiš
ili ležiš ili sidiš
ter mu sunce gôru isteci;
a ne tako, kako činiš,
bigajući svud prid njime,
er će skori otkrit vrime,
koliko se u tom hiniš.
No mi reci tvoja rados:
u čemu ti vik zagrubi,
ali er te veće ljubi
nego tužan svoju mlados,
da si tako ti pripravna,
u neharstvo sve da obratiš
tere gorkom smrtju platiš
tvoga slugu toli slavna?
Ako služba smrt dostoja,
života ga, gospo, izbavi,
to l' podoba ke ljubavi,
skaži mu ju milos tvoja.
On je odvika dan odzgara,
da tvoj bude, moje zlato,
i rođenje, — nu viđ — na to
da ljubavi tvôm izgara.

Protiviti rič je luda,
štogodi se gôru odluči,
er komu se što zaruči,
vik ne ubigne togaj suda,
Zato jur prim' ljuven plami,
moje sunce, ma gospoje,
i omekšaj srce tvoje
tvrđe neg je gvozdje i kami.
Er otkoli tebe gleda,
jur bi užgal sinje more,
a srdačce tve ne more
studenije mraza i leda;
jur bi ganul tisuć krati
jednu stinu stanovitu,
a ne može jadovitu,
volju tvoju da privrati;
jur bi sunce, misec, zvizde
mogal s visin priseć dôlu,
a ne može vaj oholu
nemiloscu tvoje gizde.
Što ću ino jur već rîti,
ner ako mu ukratko reda
ne daš, da ga ć' vele ureda
čut pričudnom smrti umriti?
Med mu sladak ni bez tebe,
cvitice mu ne miriše,
svaka rados njega uzdiše,
er mni biti sam bez sebe;
tašća kako magla idući
prid obrazom svitle zore,
al tako snig vrhu gore,
kad ga žarko sunce svrući;
san je zgubil tebe cića,
ni p'je ni ije, ni miruje,
neg vik suze utiruje
tere gasne kako svića.
Njegda stane u zabiti
podnamši se nim, uhiljen,
n'jegda pače grozno neviljen
prične glasit i vapiti:

»Što je vidit zrak Danice
sjajuć gôru sa prozora,
pri svitlosti nje pozora
prid kim sunce grede nice?
što l' rumeno i belo cvitje,
kim veselo trzan cvita,
pri nje ličcu, gdi osvita
sve veselo primalitje?
što s' su pjesni morske vile,
ke toliko vas svit liči,
pri nje slatkih mednih riči,
ke mi dušu srcem dile?«
Toj izrekši već zamukne
i vid zgubiv dôlu pade
bez života svake nade,
kako da mu srce pukne.
Pak da nigda jur za time
opet mramor progovori
i dvikši se naglo gori
prične glasit tvoje ime;
koje glaseć kako bisan
od ljuvena od poraza
trgnuv mača sa pojasa
zapovrne ovu pisan.
»Ah mâ srićo s slanom pala,
pače s rđom, pače s gradom
da li mi bi ovim nadom
poginuti tač domala?
Oh pritvrdi i žestoki,
kletvom kleti oštri meču,
da l' na ovo der u Leču
podah za te pinez toki,
da se u mojoj krvi umiješ,
da proletiš moje prsi,
da se ime nê zamrsi,
da mi britku smrt zadiješ?«
A pak njega vrh bodesni
napravivši k srcu kliče:
»ovo plata, koju stiče
svak pod stigom od ljuvezni

i hotiv se na nj napriti,
hoti svi se i pripuče,
a on kunuć ne umuče,
er mu ne bi moć umriti.
Ne vim, il je vilovito
niko bil'je ko ga trâvî,
il' je bi rek tej naravi
tve gledan.je strilovito.
Štogod, moje zlato, bude,
li ne čini, da se reče,
da on gorku smrcu steče,
toli slatko tebe žude,
da dopus'mu za svu službu
istom tako izdvoriti,
da se može zgovoriti
s tobom jedan hip u družbu
Tuj mu platu budi hrla
za sve verno dat služen'je, —
ma liposti neumrla.
Er ku ć' dobit na svit diku,
da njegove grozne suze
rad ljuvene tvoje uze
obrate se š njim u riku?
ki li ć' steći život divi',
da on tebe vik sloveći
i ljubavi tvom goreći
vas otađe u plam živi?
ka li ć' kruna da t' se svije,
kad uzvidiš, gdi puk vrvi
nada nj mrtva rana u krvi
a prid pragom tve ćelije?
Ne će li se svit zazriti,
ne će li ti spasti lica,
neć' li srtat viku nica,
gdi te putem ko susriti?
Čini mi se jur da viju,
gdi t' govore sve tve druge
»Ovo cić ke verne sluge
sami sebi smrt zadiju!«

Nemoj, gospo, Boga rade;
takom zled'ju da se obličiš
žiti ličce, kim se dičiš
već ner cvitkom sve livade;

da prilomi srca volju
i primi ga, da je s tobom
ili t' sužnjem ili t' robom,
od strane te višnje molju.

Tuj mu platu, toj smiljen'je
za svû na svit ljubav skaži
i samo mu tim utaži
ono jadno svê cviljen'je;

er neć' njemu u ljubavi
pod nebesi nać prilike,
ni vernosti, znaj, tolike,
ni ki veće tebe slavi,

Otkli bo je tve liposti,
mila gospo, zamirio,
tebi se je zavirio
za sve moći i kriposti;

i otkli je skupno u družbu
velikosti tvôj zapisal
jezik, pamet, pisni, misal,
srce, ljubav, viru i službu.

Ja ti, gospo, rekoh sreću
ku ti Višnji ne poreci,
nego ti se sve toj steci
i još ti da' svitlju i veću.

A ti sada da obdariš
ovu tvoju, rih, Jeđupku,
ku ćeš naći harnu i ljupku,
ako za nju što pomariš.

Daj mi zlaca, gospo mila,
koliko je tebi milo.
tako skori platno bîlô
na tom sinju prominila!

il' srebarca, mâ ružice,
u što skuju ušerezi,
tako srebro zlatom vezi
po sve danke, mâ dušice!

il' vezenu, moja vilo,
tvojom rukom koprenicu,
čim utiram znoja licu,
žiti ličce tve pribilo!

il' kigodi broj pineza,
ki proseći svudi kupim,
jeda brižna jur otkupim
il' Dančula il' Eleza,

prî nego mi ih rasprodadu
tamo gôru u Zamore,
il' ne odvedu priko gore
moju, gospo, vel'ju nadu.

Ako li ti nije godi
ništa toga meni dati,
nu mi daj to ne zakrati,
što t' za penez ne dohodi,

daj mi na ov česmen danak
sladak pogled, slatku ričcu
il' što 'e slaje u tvom ličcu
negli trudnu zorni sanak.

Toj ti srce moje pita
već ner biser, srebro i zlato,
i već duša hlepi na to
neg na carstvo svega svita.

Već neg zvizdâ nebo zdrži
i pržine sinje more
i sve listja na svit gore,
veće te se dobra drži;

pače ner bi um i misal
mogli izmislit dovik vika
i svih izreć moć jezikâ,
i nego bi svit upisal;

i već neg bi sve želin'je
moglo željom dosegnuti
i spomenom spomenuti
i zavelit sve velinje.
Sve štogodi srićâ u srići
il' je bilo il' će biti,
sve ti bude rikom pliti
usred hiže i s vrhom teći.
I sva dobra, ka su u kipu
u čovičkom igda bila,
sva ti budi svršno cila
u tvojemu slavno lipu;
i svi đani, ki se prave
u svih naju duš na sviti,
svima duša tvoja svitli
već ner sviti svitlos slave.

Caftlo t', reslo i rodilo,
i delila i imila
i gradila i novila
i naprid ti sve hodilo!
Uzmnožaj ti moć i zdravje
sve to veće dugo lita,
moja kruno zlatom svita,
i mê glave meko uzglavje!
Razum, pravda, ljubav, vira
vazda u tebi stanom stale
i kriposti sve ostale,
kojim nije broj ni mira!
svaku t' molbu Višnji usliši,
svića t' svit'la, koju žežeš,
zemlja t' laka, u ku ležeš,
a duh ti se gôru utiši
s Bogom, ki je od svih viši

HANIBAL LUCIĆ

VILO, KA IMAŠ MOĆ...

Vilo, ka imaš moć u pozoru tvomu
prominit meni noć na danku bilomu,
i opet činiti, danak mi taj bili,
vilo, potamniti, da mi smrt omili,
nu mi rec, otkuda tvoj pogled medeni
ima toj, da čuda taj tvori u meni?
Jer kada, gospoje, pogledaš na mene,
nasmijav tej tvoje jagode rumene:
Zimna me ugriješ, znojna me ohladiš,
naga me odiješ, gorka me osladiš,
i nasitiš lačna, i žadna napojiš,
i utišiš plačna i trudna pokojiš.
Kada li sinj oblak sržbe tvoga lipi
vazme mi ličca zrak, neka me ne kripi;
onda sve slane biju me i krupe
i tuge opstrane, i jadi opstupe;
onada u ruci pravdi se ja vidim,
kâ hoće, na muci da grihe povidim;
onda svi mači siku me i kose,
i vojska pak tlači i zviri raznose.

Otpusti oblak taj, otmi me tužici,
pokaži svitli raj virnomu služici.
Jedan samo pogled moći će naknadit
vas moj trud i svu zled, i jade osladit.

JUR NIJEDNA NA SVIT VILA..

Jur nijedna na svit vila
lipotom se već ne slavi,
jer je hvale sve skupila
vila, ka mi srce travi.
Ni će biti, ni je bila,
njoj takmena ka se pravi,
Lipotom se već ne slavi
jur nijedna na svit vila.
Vrhu njeje vedra čela
vridna ti se kruna vidi
od kosice, ku je splela,
kojom zlatu ne zavidi;
svakomu je radost vela,
kad ju dobro razuvidi.
Vridna ti se kruna vidi
vrhu njeje vedra čela.
Obrve su tanke i crne,
nad crnima nad očima,
crne oči kada svrne,
čovik tugu premda ima,
tuga mu se sva odvrne
za vesel'je, koje prima.
Nad crnima nad očima
obrve su tanke i crne.
Kako polje premaliti
ličca joj se ružom diče,
ruža nigdar pri na sviti
toli lipa ne izniče.
Mladost će se pomamiti,
kojano se za njom stiče,
ličca joj se ružom diče
kako polje premaliti.

Pri rumenih njeje usti'
ostao bi kuralj zada;
zubići su drobni, gusti,
kako biser, ki se sklada;
slatku ričcu kad izusti,
bi rek mana s neba pada.
Ostao bi kuralj zada
pri rumenih njeje usti'.
Blažen, tko joj bude grlit
grlo i vrat bil i gladak;
srića ga će prem zagrlit,
živiti će život sladak,
žarko sunce ne će hrlit,
da mu pojde na zapadak.
Grlo i vrat, bil i gladak,
blažen, tko joj bude grlit.
Lipo ti joj ustrepeću
prsi bilji sniga i mlika,
tere oči na nje meću,
ki žalosti išću lika,
jer ne mogu slatkost veću
umisliti dovik vika.
Prsi bilji sniga i mlika
lipo ti joj ustrepeću.
Prsti joj su tanci, bili,
obli, duzi, pravni, prosti,
gdi bi zelen vjenčac vili
ali krunu od vridnosti,
koga ne bi prihinili,
od lefanće da su kosti?
Prsti joj su ravni, prosti,
obli, duzi, tanci, bili.

Od svih gospoj, ke su godi,
gospodšćina njoj se prosi;
meu njimi jer kad hodi,
toli lipo kip uznosi,
bi rek tančac da izvodi.
tim se ona ne ponosi.
Gospodšćina njoj se prosi
od svih gospoj, ke su godi.

Grihota bi, da se stara
ova lipost uzorita,
Bože, ki si svim odzgara,
čin', da bude stanovita,
ne daj, vrime da ju shara,
do skončanja sega svita.
Ova lipost uzorita,
Grihota bi, da se stara.

NIKOLA DIMITROVIĆ

PRIKLONO TE VELMI MOLJU..

Priklono te velmi molju,
o prislavni moj Jesuse,
dopusti mi plač i suze,
da se gd grieha mojieh bolju
I da budem tvoju volju
i zapovied ispuniti
i svršeno boj dobiti
na ovevem tužnom polju.
Molim ti se rad milosti,
milostiv mi hotjej biti
i zgriešen'ja oprostiti,
kakono jih Petru prosti.
Istinom su teške dosti
moje zlobe i velike,
nu se veće bez prilike
neizrečene tve milosti.

Obrnive pogled k meni,
umnožiti Gospodine,
neka srce me prosine
svietli pogled i ljuveni.
Dopustive, da u meni
ukriepi se ljubav tvoja,
neka bude duša moja
o njojzi se pasti sve dni.
Dopusti mi tvoju pomoć,
da krstjanski živjet budu,
i neka se grieha bljudu
vele tvrdo i dan i noć.
Dopusti mi zdravje i moć
i u miru sve dni biti
i na milos k tebi priti,
kad sviet budem parjat i oć.

O KRALJU VELIKI...

O kralju veliki, ki hotje na sviet taj
u ljudskoj priliki kušati smrtni vaj,
rad velje milosti, ku nosiš viku,
meni grieh oprosti, tvom hudom grešniku.
Ako je i velik broj od grieha u meni,
odmetnik niesam tvoj, Bože moj jedini,
Ti si mê ufan'je, molim te, ti mi daj
za griehe kajan'je a pak steć svietli raj;

i ne daj da ima vlas zločinac na saj svit
kod mene u oni čas, kad mi smrt bude prit.
O slavni Jesuse, molim te za svu moć,
utješi mê suze, budi mi u pomoć.

NIKOLA NALJEŠKOVIĆ

RECI MI....

Reci mi: tko mi te sad tako posila,
rumeni moj cviete, molim te ja? — Vila
Je li to onaj vil, koja je moju svies
i srce me savil' ljepotom svojom ? — Jes.
Zač mi toj ne vrati, ne zna li, jer veće
bez toga stajati ne mogu živ? — Ne će.
Reci mi uzrok daj, smirno se molim vam,
ništar mi ne potaj, reci mi sve. — Ne znam.
Srdašce tuj moje rad želje ljuvene
pati li s njom stoje nepokoj ? — Majde ne.
Da brže dan i noć jer prija pokoje,
ne misli opet doć u mene ? — Tako je.
Zašto te posila, reci mi ti uprav,
gizdava taj vila meni sad ? — Za ljubav.
Da sad ću isto radi nje ljubavi
stavit te na mjesto srdašca. — Postavi.
Da nud'jer tuj mi stoj ter veće nikudi
otale poć nemoj, do smrti me. — Budi.

MOJ VIENČE BISERNI....

Moj vienče biserni, izbrani cviete moj,
moj druže privjerni, ki mi s trud i pokoj,
ako ti hoć, da znaš život moj skončani,
kim sada ti vladaš i ures sunčani;
kakono proljetja livade zelene
urese od cvietja, ko zimi pak svene;
tako se, gospodje, život moj uresi,
kad k meni ti dodje jak and'jel s nebesi.
A kad se od mene, džilju moj pribili,
tve dike ljuvene i ures odili,

u tuzi ostah ja kakono livada,
ku sunce ne opsja u zimu nikada,
nego po njoj od mraza povenu sva cvietja,
bez tvoga obraza tako sam svenul ja;
pale su sve slane i mrazi na mene,
sa svake ter strane, jaoh, mlados ma vene;
svenuvši tako ja stojat ću jak cvietje
dokli me obasja tve rajsko proljetje;
a žarko sunašce, bez koga na svieti
mê tužno srdašce ne može živjeti,
bojim se, gospoje, čiem ovi mraz mine,
da sunce ne podje u strane u ine.
Tiem dokli ovi mrak drži me srdašce,
drži ti pod oblak toj moje sunašce,
da gorko na mene opeta obasja,
i da mi oždene sve slane s srca tja;
a da mi ogrije mu mlados, ka vene,
kakono i prije uza te da zene.

PASTIERI SMO OD BOBANA...

Pastieri smo od Bobana
radi zime, radi glada
ostavili naša stada
od ovaca i ovana;
a mnokrat smo Dubrovnika
razumjeli čudne hvale,
navlaš slavnieh vašieh dika,
ke su lačne napitale
i studenieh ogrijale,
ki ne imaju svoga stana.
Pastieri smo...
Rekoše nam putom hode:
godišnicam ljepše je tamo,
ispod Pića ter ih vode,
da im metu kuću samo;
a mi posle svake znamo
potrjebne za vaših stana.
Pastieri smo...

Odlučismo radi toga,
u Dubrovnik odi doći;
primite nas radi Boga,
mi vas ćemo služit moći,
ne gledamo zimne noći
ali dužieh ljetnieh dana.
Pastieri smo...

IZ LATINSKIEH STRANA...

Iz latinskieh strana gremo
ni cjeć rati ni cjeć glada,
neg cjeć slave segaj grada,
koju tamo razumjesmo,
a služiti mi ne umijemo,
zato riesmo da odsada
s vaše službe mi nikada
odielit' se ne budemo.
Iz latinskieh...

Mogli bismo u gospode
mi dvoriti i onamo;
ali oni često hode
na bojeve dalek tamo;
a od take mi nezgode
veomi se uklanjamo,
zašto narav tuj imamo,
da se ljubit mi hoćemo.
Iz latinskieh...

Razumjesmo blago vaše
i vaš razum velik da je,
ljepote nam još kazaše
od gospodja odi da je;
tiem nam srca zavezaše,
nitko platu da ne haje,
u pjenezu ka se daje
nego milos, ku ištemo.
Iz latinskieh...

Tim želimo, o gospoje,
da najprvo vi poznate
sve kreposti, u nas koje
za istinu nać' imate:
svaki od nas liepo poje,
ljepše igra, nego znate;
naše tance da zgledate,
znale biste, što umijemo.
Iz latinskieh...

Tko bi kamen toli bio
zagledavši vaše dike,
znavši da im nie vidio
do danaska vik prilike,
da se ne bi priklonio
služiti vam po sve vike
za lieposti za tolike,
koje izriet ne umijemo?
Iz latinskieh...

Ne ištemo od vas plate,
o gospodje izabrane,
u pjenezu da nam date,
ni haljina ali hrane,
nego da milo izvidate,
u srdašcieh naše rane,
koje nam su od vas dane,
kroz ke željno umiremo.
Iz latinskieh...

Tiem dodjosmo, liepos vašu
da molimo svi općeno,
kako na sviet stvar najdražu
ku žudimo mi svršeno;
obljubite službu našu,
molimo vas umiljeno,
da služimo vas ljuveno,
što možemo i umijemo.
Iz latinskieh...

GUTI GOSPODINA PETRA HEKTOROVIĆA VLASTELINA HVARSKOGA NIKOLA STJEPKA NALJEŠKOVIĆA DUBROVČANIN PIŠE.

Vaj guto prokleta, da bi se skončal viek
tvojieh dan i ljeta, ali t' se našal liek!
Otkud je u tebi tolika oholas?
otkud li dana bi tolika tebi vlas,
da moriš čovika, koji je kruna, čas
i slava i dika po svitu od svih nas,
budući on zlamen istočnieh od gora
zvati se drag kamen jakoga Hektora?
Tom tvojom bolesti rek bi hoć' na ništa
svakoga dovesti njegova godišta,
Toj ti bit ne more, jer dokli sve rike
budu teć' u more i potom uvike,
on ima živjeti i njegov slavni glas,
Tiem nemoj veće ti morit ga po svak čas;
toj li hoć rvat boj, ohaj se krjeposnieh,
a pridi na stan moj; ma ne ćeš za moj grieh,
jer poznaš dobro ti veće taj boljezan,
da srce me ćuti neg da sam ja stezan
od tvoje te uze, davši mu tej muke
da mu ti priuze i noge i ruke,
koje su tolike pjesni nam pisale,
kiem niesu prilike do danas postale.
Molim te togaj rad nemoj svi Hrvati
da na te plaču sad, hotjej ga parjati.

MAVRO VETRANIĆ-ČAVČIĆ

REMETA.

Stante zvieri, stante ptice
i ostali Boži stvore,
navlaš ribe pliskavice,
ke plovete sinje more,
moju tugu i nevolju
da čujete i boljezni,
što pripievam sam na školju
u jadovne moje pjesni.

O Neptune i tebe molju,
zlosrdo se ti ne plaši
i valovom ne daj volju
ner pučinom sve utaži.
I molim te rad ljubavi,
da namiriš trudna mene,
iz pučine sve priplavi
na kraj školja sve Sirene:

neka vide, neka čuju
bolježnive tužbe moje,
gdi ja cvilim i tuguju
sam na školju ovdi stoje.

Arione moj ljuveni,
kad valovi stanu mirom,
na kraj školja i ti k meni
na dupinu pridi s lirom;

na kraj školja ter ćeš čuti
jadovite moje pjesni,
što srdačce moje ćuti
od tužice i boljezni.

Ako ljubav biti može,
i ti tvoju otvor' spilu,
o Eole, plahi bože,
ter od vjetar pošlji silu,

da opteku sve planine.
sve lugove i dubrave,
i sva polja i ravnine,
same vile gdi borave;

da od vihar priešne sile
u pučini, gdi ja stoju,
na školj ždenu gorske vile,
gdi pjesance tužne poju.

Neka vide, neka čuju,
mene, velmi bolježniva,
gdi na školju sam tuguju,
gdi nie vidit duha živa.

Gdi sam ovdi Boga slavlju,
uokolo ter se vrtim
kako galeb na senjalu,
gdi tužice mnoge patim.

Obrah dvore za pokoru,
gdi nie čuti razgovora,
da se s drazim razgovoru
u pučini sinja mora.

Za pokoru obrah spile,
gdi su stiene i litice,
gdi je hrid'je i gomile,
kudi laze gušterice.

Gdi pitome nie zeleni,
nit je buksa ni čepresa,
ner u hridju meu grebeni
mnoštvo raste od čepljesa.

Ošlji badelj jošte raste
i broća se još nahodi,
u što žene jaja maste,
Uskrsen'je kad prihodi.

I drugoga nie lieka,
kad se koja boles zgodi,
ner bokvice, sljeza i drienka
što se u hrid'ju samo plodi.

I bieloga liera malo
i bobovnik i divja ruta,
što se je samo usijalo
pri medjinah ukraj puta.

— — — — — — — —

Ne za drugoj, višnji Bože,
obrah ovoj za pokoru.
ner me ljubav tva primože,
da se s tobom razgovoru.

Zač ne vidjeh ja na svieti,
slavni Bože, drumak pravi,
da bih mogal k tebi priti,
živ kladenče od ljubavi;

u pustinji ner stojeći
i u spili sam po sebe
tebe s plačem tuj moleći,
da me izbaviš vječne tužbe.

U pustinju tiem se spravih
te svjetovne sve prijazni
i sve blude ja ostavih,
čiem nas djavo hitro blazni.

Sve vladanje i oblasti
sve pogrdih i sam sebe,
neka slaču ove slasti
u pustinji radi tebe.

I sve trude rado patim
i sve primam milo k sebi,
da se tamo dobro platim,
kad na razlog pridu k tebi.

PASTIRI.

O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri:
Gdje su naše liepe spile
pri jezeru bistre vode,
i gdje iz luga gorske vile
na plandište k nam prihode.
O prislavni Dubrovčani,
u dubravi i zeleni,
još su tamo naši stani
od brštana sapleteni.
O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri.
Gdje kladenci izviraju
ter se pjesni toli slatke
u zelenci razbiraju,
gdje žubere ptice svake;
er da putnik tuj putuje,
sam bi rekao: u toj gori,
gdje se ovaj slados čuje,
da se višnji raj otvori.
O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri.
Gdje s večera ter do zore
po sve ljeto i proljetje
procieniti sviet ne more
od šturaka rajsko pietje;
željno srce i dušica
od žalosti još uzdiše,
gdje ljubica i ružica
od sladosti svud miriše.
O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri.
Gdje svu noćcu i vas danak
po livadah provodeći
ne vidimo tihi sanak
lake tance izvodeći.
Još pojući po dubravi
kada gorom prohodimo,
i k milosti i k ljubavi
sve zvieren'je priklonimo.
O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri.
Ter po gori i zagorju
svi se luzi snebivaju,
gdje po jel'ju i po borju
slavici nam otpievaju;
u planini gdje zadosti
i od vila i od pastira
sve vesel'je i radosti
s ljubavi se tuj razbira.
O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri.

I tamo smo udarili
i u dipli i u miešnice
i ostale sve svirali
u plandištu kod vodice.

I u dubravah gdje smo stali,
svako cvietje i ljubicu
s vilami smo zorom brali
i trendofil i ružicu.

O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri.

Ter su vile vence vile,
koje nam su rad ljubavi
drago i milo poklonile,
ke nosimo mi na glavi.

I pojući mi s vilami
u veselju i radosti,
prosuzio bi živi kami
od medene te sladosti.

O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri.

Nu ne viemo stvari druge
ner planinom stado pasti,
proz dubrave i proz luge,
gdi se ćute rajske slasti;

i livade pohoditi
ter s vilami luke i tance
rano zorom izvoditi
pripievaje u pjesance.

O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri.

Nu ojdosmo strane naše
i prišli smo iz dubrave
u ovoj mjesto liepo vaše,
gdje smo čuli velje slave;

gdi se sviri, gdi se poje,
gdi su tanci, gdi su hore,
gdje se ljepše vile goje,
ner su naše posrjed gore.

O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri.

Tiem ako nam može biti,
mi drugoga ne želimo,
ner se ovdje naseliti,
da se s vami veselimo;

zašto nam su vaše vile,
koje ovdje s nami stoje
veće drage i veće mile,
neg dubravom ke se goje.

O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri.

I ljepota vašieh vila,
ke su ovdi u poljani,
mlados nam je zatravila
ter ostasmo kako pjani;

i ne umiemo kudi sada
od veselja, ko ćutimo,
iz ovogaj slavna grada
da se k lugom uputimo.

O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri.

Neka vam je zatoj znati,
radi bismo meju vami
našu mlados potrajati
s gospojami i s vilami;

a od naše liepe družbe,
tako da smo vazda zdravi,
biti vam će verne službe
i s prijazni i s ljubavi.

O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri.

A sad, glumci, vas molimo,
spravte dipli da se sviri,
igrajući da skočimo
u tri skoke i četiri:

da se naše srce smiri,
kad se vidi, tko će bolje,
tančac vode mi pastiri
poplesati ovoj polje.

O gospoje prigizdave,
izljezli smo mi pastiri
tamo daleč iz dubrave,
gdi se poje, gdi se sviri.

GALIUN.

Dubrovačka je mrnarica
don patrona i kraljica
od svih plavi i od svieh drieva
što po slanoj vodi pliva.
A tko li će ino rieti,
taj ne misli pravo umrieti,
Jer je kapetan sveti Vlasi,
po svem svieti koj se glasi,
pod korunom suha zlata
kojojzi se ne zna plata.
Ter se diči ter se gizda
jak jutrnja zorom gizda,
proću zorje kad se spravi,
da bio danak svietu objavi.
Ter su plavi toli mile
kako utve zlatokrile,
koje se legu ali plode
po jezeru bistre vode.
A što ti su svoji mrnari,
kako mladi, tako stari:
toj su vuci, toj su lavi,
koji se brane po dubravi;
a levente sciene za ništa,
kako pomet od buništa.
Ter s neprijatelji gdje se staju
za sviet ne će da amajnaju,
ner se sieku svi na peče,
dokligodi jedan teče;
ter se hrabreno svi krvave
za ne izgubit vječne slave.
To je slava, to je dika
čestitoga Dubrovnika,
od istoka do zapada
u slobodi koj se vlada.
Ter su takoj Dubrovčani
po svem svietu počtovani,
od svieh kralja i gospode,
i u slobodi svuda hode;
ter su vječnu stekli slavu
podržeći vjeru pravu
Ter po svieti kud prohode,
blažen život svoj provode,
na sramotu od svieh ljudi
a najliše od susjedi.

MAROJE MAŽIBRADIĆ

LJUBAVI, OSVETI ME!

Zatravi, zatravi, kako si i mene
ovu vil, ljubavi, nek i ona jaoh vene
srdašca moga lik,
ružice draga mâ!
Ustrieli ledeno toj srce, ustrieli,
nek i ona ljuveno, kako i ja, procvieli,
srdašca moga lik,
ružice draga mâ!
Nek i ona uzdiše za drazim, neka i vik
srdašcem uzdiše, a njoj nije lik,
srdašca moga lik,
ružice draga mâ!
U željah neka mre i željom, kako i ja,
tužeći neka gre godišta sva svoja,
srdašca moga lik,
ružice draga mâ!
Neka zna, što 'e toj ljuveno cviliti
i ko je nepokoj dragoga želiti
srdašca moga lik,
ružice draga mâ!
Neka jaoh vjeruje, za dragiem, er se mre,
i kad plač moj čuje, nek i ona suze tre!
srdašca moga lik,
ružice draga mâ!

OČI MOJE VILE.

O zore svietle i mile
dvie oči moje vile,
raja prozori,
svietli pozori
zviezde sunčane,
Danice rane;
svrnite, jaoh, sad k meni
vaš pogled drag ljuveni.

Istoci viloviti
nemojte zabraniti
jasnu vedrinu
vašu jedinu
svjetlosti drage,
milosti blage
moj duši zanesenoj,
moj duši zatravljenoj.

Svrnite, jaoh, svrnite
istoke tej čestite
na moju mlados,
ka inu rados
viku ne gleda,
nego s pogleda
ki zimno moje biće
vraća u proliće.

BOGU BAKU.

O slavni naš Bako!
Ti s' blaženstvo svako.
Ti na sem sviti
Mož' ljudem činiti
Sveđ vedro čelo,
Srce mirno i veselo,
Slatko, pridrago,
Milo i blago,

Da se cielo sad lieva
I da se spieva,
Da se igra, da se skače,
Poštovani veseljače;
Nu tebe gdi nije
Nit se uživa nit se smije,
Niesu tu pjesni
Ni slatke ljuvezni.

GLEDAJ, RAKLE...

Gledaj, Rakle, dobro moje,
oni suhi bor gorjeti,
prem onaki, ma gospoje,
ja se mogu zvat i rieti;
on je k nebu uzrastio,
čiem mu siva znak sunčani,
veselo sam ja živio,
čim mi pogled tvoj ne brani;
njemu slomi tries svo'e grane
i osta suh panj u dubravi,
zadate su mnoge rane
meni od strila od ljubavi;

njemu vihar žile skrši,
mene gnjiv tvoj iskoriepi,
srce ti ispiva
taku vlas ona ima;
pod ljepijem obrazom
znaj, djete da krije
hudi ijed s porazom
ljutice od zmije,
ke je ćud odvika
da njesu celovi
zla rana bez lika
i smrtni otrovi.

MA MILA NEVENKA...

Mâ mila Nevenka
ustima od meda
celiva Miljenka
a mene pogleda.

Neprava gospoje,
koji je razlog toj,
djetešce toj tvoje
da uze dio moj?

Dopusti, dopusti
moj duši, ka želi
i slatke tve usti
i celov medeni.

Ili ti hudi red,
ma liepa, promieni,
njemu daj tvoj pogled,
a celov drag meni.

ORACIO MAŽIBRADIĆ G. MARTOLICI RANJINI.

Po tvojoj poznah ja, prijatelju dragi moj,
da ćuti svies tvoja veličak nepokoj
i da sveđ kroz njeku neharnu u rati
zazivaš smrt priku, da ti dni prikrati,
ne znajuć na saj svit iliti bolje jes
živjeti ili umrit, za skratit tuj boles,
ter pitaš u mene, u pjesni liek i svjet
tej muke ljuvene da t' budem spovidjet:
gdje može izvidat bolestan ranu viek
i pomoć druzim dat, tko sebi ne ima liek?
Kako li umije svjetovat jednoga
svršeno jedan, ki je bezuman od svega,
kako ja nesrećan, ki ćutim na sviti
poveću boljezan, neg li je ćutiš ti?
Tvoj razum bogati dobar je svjetovat
i pomoć sviem dati, ki ti je budu iskat.
Tim me se ostavi, a vili toj s vjerom
srdašce tve hrani pasuć tač čemerom
ištući sam sebi nepristav dan i noć
u takoj potrebi toj želji navrh doć
i moli i cvili i krepko svak čas stoj,
jeda te pomili i da ti drag pokoj.
A meni vrh jada, molim te rad Boga,
gorega, čuj, ne da, 'er ne imaš razloga.
Načina inoga, pomoći tvoje cić,
ne ima van toga. Tvoj Mažibradić.
Iz Konavli na 15. kolovoza 1617.

Umiljen i vaskolik tvoj sluga O. M.

MARIN BUREŠIĆ

BOJ OD CELOVA.

Liepa moja, celivajmo
usti s ustim sadruženi,
celivajuć uživajmo
slađe i jače zagrljeni.

Broj toliki od celova
neka ureši naša lica,
kolik ima strana ova
trave i listja i svjećica.

Tako ugodno sjedinimo
celove ove, ma gospoje,
celovima da učinimo
od celova slatke boje,

Ter celove ko izabrane
ne bude umjet' podavati,
necelivan neka ostane,
a svieh bude celivati.

Dobio sam, slatki brače,
bez celova zato ostani,
dobila si ti, ti pače,
cellvat' se tiem ne brani.

Što je ovo, da poznati
ne možemo, ma gospoje:
al' je slađe celov dati,
ali u usti primit' svoje?

Od celova slacieh pravi
boj uzroči ovu smeću,
tiem celove ti ne ustavi,
ja celovat' pristat' ne ću,

neka ljubav striel ognjene
jače u srca naša trati,
kad celove tač medene
mi umiemo podavati.

U pepeo nas spržiti
nu će nje oganj kroz vlas mnogu,
ako ovako oživiti
nas celovi slatki mogu.

Zato skladno uzmnožimo
mi celove ove izbrane,
celovim se da obranimo
od ljuvene smrtne rane.

ZAMAN MU SE POVRAĆA PRIMALETJE.

Što je bolje tužnu meni,
nebo oblake da ne drži,
da se gusti lug zeleni
na tih vjetric milo prži,
kad led mrazni srca tvoga
ljubav ne će rastopiti
i zrak lica sunčanoga
ne daš oku mom paziti?

me bolesti magla plaha
kad me udara, ma nemila,
plasiem vjetrim mojih uzdaha
vječniem daždim moga cvila,
kad sred zime jeda tvoga
sve vedrine i zeleni
od ufanja, ah joh, moga
gine i jesu osušeni.

SEDAM OPAČINA.

Neprijatelj pakleni (u priču dim ovoj)
htje da se oženi, za imat porod svoj,
najliše djevojak, ter da ih namjesti,
da se te mogu pak u svoj dom povesti.

Za svoju domaću nepravdu obljubi,
i mnogo, za nać ju, vremena izgubi,
i sedam š njom kćeri nesreća njemu da,
ke hotje da vjeri i da ih razuda.
Prva bi oholas, ku dade najbrže
oniem, ki velju vlas i velju moć drže.
Lakomos druga bi, koju htje podati
građanom, da ih zubi i nokti prihvati.
Nevjernos bi tretja, nadvorniem ku dade
i posla š njimi tja, da grabi i krade.
Zavidos četvrta svijem rukotvorniema
za ženu da se da i osta meu njima.
A peta bi zvana licemirnica, ka
taj čas bi poslana u dom redovnika.
Šesta tašta slava, koja se udati
ne hotje, negli sva ženam se htje dati.
Sedma bi zla žena, ka ne htje uzeti
muža sva vremena, neg pođe po svieti,
neka ju na volje može svak imati
i š njom sve do volje bludnost prijati.

MIHO BUNIĆ

U POHVALU CVIETE ZUZORIĆEVE.

Ako tko čudesa vidjeti želi taj,
ka rese nebesa, hod' ovu vil gledaj!
Gledaj nje ljepotu, iznać ćeš mir tebi
i tvomu životu, jak da si na nebi.
Iz oči izlazi, ere nje taka slas,
pri kojoj se porazi zabudu svi učas,
Izbrana nje liepos svakoga potiče,
na čas i na krjepos, prid kim smrt poniče.
Tim ko će vik živjet i imat sva dobra,
hod' gledaj ovi cviet ki srce me obra.
Prem ti se ime toj pristoji od cvieta,
gospoje svieh gospoj! ka si ures od svieta.
Hrane se cvietja sva bistriema vodami,
a rajska liepos tva mojima suzami.
I sunce grijući zgar cvietje toj goji,
a tebe gorući uzdasi, joh ! moji.

Oto se izbrana cvietja još tuj slave,
gdi će bit gledana cieć dike i slave.
Rad toga uresa taj, rad koga mrem, gledat,
ma vilo, dopuštaj, ter mi ćeš život dat.
A suze ja moje s uzdasi goruštim,
neka te tač goje, ustavit ne ću tim.

DINKO RANJINA

OD ŽELJE LJUVENA...

Od želje ljuvena, o slavo sva moja,
da ljubiš ti mene, koliko tebe ja,
zval bih se vik blažen vrhu svih ja ljudi,
zasve er sam poražen bil mnogo zlim trudi.
Ti sama meu nami u muci u svakoj
mojimi tugami velmi si drag pokoj;
ti sama moje izvidat mož rane
licima od tvoje milosti izbrane;
ti s' pravo ufanje i život slatki moj,
ka mož me skončanje dić rieči u jednoj;
čim tužu skroveno kroz rajski tvoj ures,
me srce združeno s tobome velmi jes;
ni žuđu ni želju na svitu vik inoj,
neg kaogod da velju milosnik ja se tvoj.

O ZVIZDRE LJUVENE...

O zvizde ljuvene,
gdi ljubav sve drži sve strile ognjene,
nieste li vi oni
tatovi skroveni,
ki srce ukrasti hotjeste jur meni ?
Nijeste li one vi, ke vašim pogledi
ktiste plam užeći,
u komu goreći
srce mi na konac huda smrt odredi ?
Odnim'te za malo
s mene plam taj vrući, da ne bi skončalo
kaogodi jur mene vaše toj nemilo
činjenje i dilo,
pak srce vrat'te mi, ko ukrast nebogu
htiste mi, bez njega er živit ne mogu.

PJESAN OD KOLA.

I.

Ah djevojko dušo moja, ka mi s' smrcu dala,
kad zagorjem gredu s tobom stado moje pase,
tere vrgu na te oko i ti gledaš na me,
stvar koja mi srce žeže ognjenom željome.
I ako te što zazovu, govor meni daješ,
toli t' reku: počekaj me, čekaš mene viku;
i ako pjevke stanu pjeti, i ti ih sa mnom pjevaš,
i ako se što nasmijeju, i ti smih satvaraš;
ak t' u čem ljubav kažu, i ti je meni kažeš,
na jedan način misli mojoj svud odgovor daješ;
nu ako slascu tuj pokonjù ja od tebe prašam,
na tuj ričcu gluha meni on čas se ukažeš
ter besjedu hitro moju na drugo izvrneš.
Nu promisli, pravo je li, da me tač skončaješ,
zašto vodu bistru tvoju prid usta mi daješ,
ako mi je paka piti slobod ne puštaješ?

II.

Idući gorom u prošetu ja djevica mlada
sjutra dzorom, kad u pjesni slavic boli sklada,
nađoh mlaca gdi ležaše u dubravi gusti
izranjena onom strilom, ku zao gusar pusti,
koga stavih da ozdravim podobnima licim
njega sveđer zgovaraje veselima ričim,
i što rana njegova se bolna ozdravljaše,
toj se moja druga nova većma žestočaše.
Koga kada zdrava stvorih, molih s mukom zlome,
da bi mene ktil ozdravit' ljuvenom željome,
mladac hteći haran biti meni momi mladi
ozdravi me licim svojim u razbludnoj nadi.
Zato velju, da rečeno na svitu je svima:
tko satvara har mlacima, s mladac milos prima.

STRILA TVÂ...

Strila
tva, nemila
ljubav, meni
ne da pokoj vik žuđeni,
da mogu kušat, kako se prima
svim tima, ke za dvor svoj dvorit vazima.
Nu trudan moj stupaj to gore sve mori
sve što joj bolje život moj dvori
ki zaruči ćes od nebı,
da služiti tebi
u sve trude
bude.

VRH SREĆE.

Gledaj, srećo, moga jada:
ja većekrat bih u boju,
nu vik tako zledno u znoju
ne ostah ranjen kako sada.
Veće puta putujući
ili po daždu u zloj snazi,
ma nigda me daž ne skvasi,
kako sad doma idući.
Veće rieka pješ prigazih
i zla ne imah u taj vas rok,
a sad, što htih mao prit potok,
na zlu mjestu zlo se upazih.
Mnogo travu brah godišta
konju momu po livadi
tođer, gdi se drača sadi,
i nigdar mi ne bi ništa.
A sad sviesti s njekom slipom
ubrat hteći jedan cvit ja
skrovno iz kruga zla me zmija
peči u srce zlim nalipom.
Ja iđah kako dobri taj drug,
ki ne sumnji nigdje, di je,
a ne scienjah, da se zmije
pod cvietjem viju u krug.

I prije patih morske smeće
i vik prs me ne poboli
a sad, što me mao val poli,
stuži mi se prem zlo odveće.
Bez potrebe i u potrebi
ja većekrat bez zazora
plivah strašna, čudna mora
i vik srcu zled mi ne bi,
A sad što se, čudne stvari,
u jedan lokanj spustih malo,
u ruke mi veomi zalo
i u noge grč udari.
Igrah mnokrat ja s vilami
u pustoši vihrieh gora,
i u tem ne čuh vik umora
jak taj mramor tvrdi kami.
A što sad mal s jednom stoje
skoknuh, tač me stavi u smeću,
da za vele dana ne ću
čut u meni snage moje.
Mnogo voda pih po sviti
mutnih, i zdrav vazda jur bih,
a što bistre sad se napih,
za srce me zlo uhiti.
Mnokrat mene žeđa zani
ljeti loveć proć daleče,
nu me ovako vik ne upeče
taj privrući zrak sunčani.
Patih muke, trude i jade
i prî u njeke dobre me dni,
nu vik, jaohi tužno meni,
trudnij ne ostah nego sade.
Mnokrat ruse brah kraj vode
i ne bi mi zlo nikade,
a što utrgnuh jednu sade,
zlo mi drača dlan probode.
Zatoj vele: mnogiš satvar
u mao jedan čas stvori se,
to pak, vjeruj, ne zgodi se
u vas čoeči život nigdar.

Čudne ti si, srećo, ćudi:
čoeka gladiš dugo vrime,
a pak ga u čas jedan zlime
jadom tvoja zled utrudi.
Njegda stoje kola tvoja
pravo, a njegda doli srte,
lje se uokolo vazda vrte
u neredu bez pokoja.
Sad si blaga, sad srdita,
sad u ledu, sad u cvitju,
nekrepka si u tvom bitju
i u svem vazda promjenita.
Puziva su i plaziva
tva blaženstva puna smeće,
zato se uzdat ne ću veće
u obećanja tva laživa.

DINKO ZLATARIĆ

TONEM JA....

Tonem ja predajuć i ne imam pokoja,
priglasja čekajuć, što će rit gospoja.
Uzdam se i bojim u mislieh izmučen,
gdi saznat još ne vim, na što sam odlučen.
Sad zgine ufanje, sad opet steče vlas
i opet skončanje pride mu do mal čas.
Skoro ću lje srce čut i vidit što će bit,
ili mi jes prsnut, ili već ne živit.
Dil togaj već čemu da se jâ pripadam,
pokle se boljemu, neg mi je sad, nadam ?
Zač, ako nje je sud smrt mi dat, meni smrt
skratit će gorki trud i nemir hudi strt;
ako li smiljenje skaže mi ljuveno,
koli će življenje moje bit blaženo !

U SMRT KATE SVOJE SESTRE.

Neredno dni tvoje potlači smrtni stril,
ka srca i moje duše si bolji dil;
zač biješe pravije, što zaman sveđ želih,
da umrem ja prije, ki prije rođen bih.

Prije tebe ja postah na ovi tužni svit,
a na njem sad ostah za tobom cvil tvorit,
što bi ti ostala sad za mnom suze trt,
da bi se vladala razlogom gluha smrt.
Neg ona nemila život naš stiraje,
zelena od zrila razabrat ne haje.
Evo, jaoh ! vječni san prije reda ti okusi,
a meni boljezan čini bdit u tuzi.
Boles je sveđ sa mnom, ter ili dan biva
ili nas noć tamnom koprenom pokriva,
moj se duh sveđ muči cieć trudne spomene,
da se ti razluči zavazde od mene.
Ne zdrži vas svit saj nesreći mojoj lik,
nu mi je manji vaj, što nije dug moj vik.
Kratki su moji dni, a tomu jes biljeg,
prije reda što meni po vlasieh mete snieg,
što snaga skraćena još gine s nemira,
ki mi prije vrimena iz tila duh tira.
Meni je tim samo razgovor i pomoć,
da imam ja tamo za tobom brzo doć.
Možebit višnja vlas po svojoj milosti
sastavit bude nas u vječnoj svjetlosti.

ANTUN SASIN

U SLAVU I HVALU LIEPIEH OD GRADA GOSPOJA.

Slavna svietla Aurora
prem Titona starca iz krila
rano bješe ispustila
tere sinu povrh gora.
Kada mene slavna vila,
ka je ufanje slatko moje,
blizu dvora svoga stoje,
bivši dzorom uranila,
poče iz glasa klikovati:
»ustan' gori, moj drag Sase,
povrh gore pomalja se
sunce, vrieme 'e već ustati.
Tere ti ću ukazati
stan, gdje slavne sad gospoje
u radosti veljoj stoje,
neka umieš ti spievati.
Koje bješe slava i dika,
cvietje izbrano od ljeposti,
čas i slava slavna dosti
svietla grada Dubrovnika«.
Kad nje začuh slavno grlo
i kad zazva tiho mene,
poznah rieči nje medene,
taj čas ustah veomi hrlo.

Koju kada moje oči
svu veselu sagledaše,
gdi nje lice većma sjaše,
neg' li sunce iz istoči,

uzgrohota srce u meni
od veselja i radosti,
kad sagledah nje ljeposti
i nje obraz drag rumeni.

Ka mi reče navrh gore:
»Znaš, da ti sam ukazala
sve od zlata i perala
sazidane čudne dvore,

gdje pjesnici slavni stoje,
a sad ti ću ukazati,
neka umiješ ti spievati,
stan, gdi stoje tej gospoje«.

Ukaza mi na studencieh
blizu dvora slavne vile,
gdje se bjehu uhitile
od rumene ruže u viencieh.

Luk i striele svaka bješe
polak sebe postavila,
njeka o vrbi objesila,
bistra voda gdi tecieše.

Tuj zamjerih divno kolo
od gospođa, svaka vila
svoju bješe uhitila
ter igrahu naokolo.

A mlad vlašić u sviraocu
sviraše im stav kon vode,
a one tiho tančac vode
začinjući sve u tancu.

Počeh svaku poznavati,
kada stupih malo bliže,
u tom kolu koja biše,
kad počeše začinati.

U tom kolu liepa Fiora
Martinova prva igraše,
kojom većma lice sjaše
negli sunce iza gora.

Liepa Kata za njom bješe
Sinčićević, a pak Slav
Jakonova, pa ljepava
liepa Mara tuj idieše.

Blizu kon nje tu igraše
Burešića liepa Pera,
u prvi mrak jak s večera
zvizda u nje lice sjaše.

I njegova Margarita
liepa slavna tuj se gizda,
kako svietla liepa zvizda,
kada sine prije svita.

Svaka u ruhu bielu bješe,
sva biserom urešena,
biela lica njih rumena
drobnom ružom svakoj ctieše.

Vil mi reče sva vesela:
»Ovako će uživati,
dokolo se taj sviet skrati,
za njih slavna dobra djela.

A pak će njih duše poći,
gdje su vječne tuj radosti,
tuj će stati u svietlosti,
gdje nije vieku mrkle noći«.

Mnoštvo slavnih tuj vladika
u tom kolu jošte biše,
nu im se oči zabliještiše,
svjetlos bješe tuj velika.

Utoj svietlo sunce isteče,
pođe vila na jednu stranu,
a ja pođoh momu stanu;
kada od mene ona uteče,
»ostan s Bogom«, tuj mi reče.

ANTUN SASSI U SMRT GOSPODINA DŽIVA
SIMA BUNIĆA, SVOGA DRAGA PRIJATELJA.

Na dvadeseti i šes bješe
od oktumbra, a osvitaše
srieda, a sunce istjecaše,
strahovit san mene steže,

ter huda čes, ka me smeta
gdje u miru i u goju
ja počivah u pokoju,
sit ovoga trudna svieta.

U san mi se, jaoh, činjaše,
da ja letim iz visine
niz veoma vrle stine,
rieka iz kieh istjecaše.

I tuj mi se da vidjeti,
izrastao dub s granami,
za koji se ja rukami
mišljah leteć uhititi;

da se ne bih vas slomio
jeda kako ja ostanu
kad se uhitih za tu granu,
ali u rieci utopio.

Taj čas dunu iz planine
vihar, tere taj dub liepi
vas s žilami iskoriepi
i obori niz tej stine.

Kako tužan ja toj vidijeh,
da ću taj čas poginuti,
boles srca mê oćuti,
od straha se ja probudih.

Vidjeh, tmasta magla bješe
gore i polje sve prikrila,
sunčana se ljepos skrila,
da se ništa ne vidieše.

Tuj zamjerih, liepa vila
gdi žalosna tužna staše,
grozne suze utiraše,
na suh se panj naslonila;

crniem velom pokrivena
tere plače i jauka,
gdje uzdiše i gdje huka,
dere lica nje rumena.

Kad razgledah nje ljeposti,
gdje žalosna takoj stoji,
srdašce se moje razdvoji
od tužice i žalosti,

i raspade sve u peče,
kad me zazva: »Tužni Sase,
da ti kažem tužne glase«,
uzdišući meni reče,

»jučer prođoh priko grada
to t' žalosna mrtva nose
tvoga Dživa; moje kose
sve istrgah tuj od jada.

Vas grad za njim tužan bješe,
vas grad za njim plače i huka
i žalosno svak jauka,
kruna i čas od svieh bješe.

Koga plaču cvietja i trave
zvieri gorske i ptičice,
drage vile, mê sestrice,
i vas narod sej države;

ere bješe kruna i dika,
čas i slava svieh od grada;
on s milosti pravdu vlada
slavna grada Dubrovnika;

od ubozieh otac pravi,
miran, gojan i milostiv,
dokli na svit ovi bi živ,
sad pribiva gori u slavi

među kori od anđela
za njegova dobra djela,
puti čista jak snieg biela
duša stoji sad vesela,

gdje će uvieke pribivati,
a ovi sviet ništo nije«.
Sassin ga će viek plakati,
dokoli ga grob prikrije.

ĐIVO GUNDULIĆ

SUZE SINA RAZMETNOGA.

Plač prvi.

Sagrješenje.

»Vivendo luxuriose dissipavit substantiam«. Luc. cap. 15.

— — — — — — — — — —

Pod česvinam grm prignuti
gdi u spletenu gaju raste,
a u klisurah strme ljuti
gledaš visjet divlje hraste
ter pod sniegom vrsi bieli
planinam su posiedjeli,
sin, ki dio blaga očina
rasu, čim svê blude tiri,
sharan stražnik od živina,
kieh želudom gora živi,
na hrek jedan suh se biše
naslonio teško odviše.

Tuj, čim skončan u životu
jedva uzdahe podiraše,
mrući od glada žirnom skotu
na jestojci zavidjaše,
nasitit se želeć veće
pićom, kâ se prascim meće.

On, kô dobar svacih mnoštvo
na veliku zlu promieni,
i bogatstvo u ubośtvo,
i u prikor glas pošteni,
kliče ovako vas u smeći
sebe u sebi ne videći:

»Ah, ter ja sam mladac mili,
»oni mladac primljen svuda,
»od koga se vik ne odili
»slas ljuvena i razbluda,
»znan, plemenit, bogat, vriedan,
»slavljen, dvoren, služen, gledan!

»Ako ja sam oni isti
»sad u sebi, jaoh, da gdi je
»sviono ruho, grimiz čisti,
»plemenito ki me odije?
»Gdi su obilne gozbe moje
»i prijatelji i gospoje?

»Ah ja niesam, ki sam bio,
»ako u meni nije mene;
»jaoh, svak me je ostavio
»sred pustoši sej kamene;
»pače gola i kami oni
»studeni me svojom goni.

»Mješte piće slatke uljudne,
»mješte dvora pozlaćena,
»mješte sluga, u noći i u dne
»s kih mi dvorba bi činjena,
»mješte uresne svim postelje,
»gdi pokajah moje želje,

»jestojska je mâ jedina
»nepoznato gorko travje,
»prasci družba, dvor planina,
»kami tvrdi meko uzglavje,
»a raskošna, jaoh, pernica
»suha zemlja crna lica.

»Raćka moga dvorne sluge
»obilnim se brašnom hrane;
»a ja od glada mrem pun tuge
»sred pustošne ove strane,
»želeć kao zvir, nu zaludu,
»naći brašno u želudu.

»Ah na ovo li bludnos tvoja
»dovela me, izdavnice,
»ka pod slikom od pokoja
»dvorne i blage ljubovnice
»na službu me tvu zapisa,
»dokli iz mene krv isisa !

»A nesviesna, ka ne gledaš
»ni razloga, ni zakona;
»ah, bezočna, kâ spoviedaš
»za istinu laž smiona;
»ka' sred srca nejmaš svoga
»srama od ljudi, straha od Boga.

»U nečistoj koga želji
»ne prigrli i ne primi ?
»Tvoi su bludni prijatelji
»vazda bili, ljeti i zimi,
»i tuđini i mještani,
»s kim te ugađa trg pogani.

»Ah, s kime se niesi stala?
»Tko ti bio ni'e sred krila?
»Tko 'e taj, kog nies' izdala,
»koga niesi privarila,
»sveđ nekrepka, sveđ razlika,
»tamna, tašta, huda i prika?

»Ne ću mučat zle načine,
»kim mê bitje iskoriepi;
»spoviedat ću varke istine,
»kim me opsjeni i zasliepi;
»ukopat ću u ove gore
»tvê sramote, mê prikore.

»Bješe zlatan pram vrh čela
»za razbludu raspustila,
»svitlos draga i vesela
»sjaše iz oči sunca mila,
»a capćaše posred lica
»združen trator i ružica.

»Od koralja usti objavi
»a od lira prsi svoje.
»Govoraše nje gizdavi
»podsmieh: ,Daj mi srce tvoje'!
»Veljaše opet: ,Daj ga meni!'
»pogled slatki i ljuveni.

»Nje svi čini bjehu drazi
»sred razblude i miline;
»neka želi, tko ju pazi,
»tko ju želi, neka gine:
»bielom rukom snieg nathodi,
»tihiem stupom tančac vodi.

»Ah, mâ sviesti zapanjena,
»sve ovo scienjah i saviše:
»a ona stara i skorjena
»priobrazila sliku biše,
»čim oblipi i namasti
»bliede kože suhor tmasti.

»A ostriže s mrca vlase,
»i crvima ize iz usti,
»te ih iz groba stavi na se
»i u rudeše zlatne spusti:
»plien od smrti da 'e sva dika
»i vez slatki ljubovnika.

»Pepeo lica pogrešpana,
»suha, žuta i pjegava,
»bi načinit toli znana
»hitrom silom od napravâ,
»da za crno bielo ukaza
»na obrazu bez obraza.

»A mažući raskrvavi
»usti oprhle, pomodrene,
»na sramotu od naravi
»da ih koralji zarumene;
»a ogoli primalitje,
»da svû zimu skrije u cvitje.

»Pristavljenih vrhu kosi
»trepte od cvitja perivoji;
»na ušiju cvietje nosi,
»na prsijeh cvietje stoji,
»cvietje u rukah, cvietje svuda,
»i ona u cvietju zmija huda.

»Medna 'e riečca, srce otrovno!
»oči ognjene, prsi od leda;
»ljubit kaže, mrzi skrovno;
»viek ne želi, sveđ te gleda;
»jedno misli, drugo čini:
»vara, izdaje, laže i hini.

»Ja za ovu samo hajem,
»sama je ona moja draga,
»samo njoj se ne pristajem
»svu noć vrtjet oko praga
»klikujući skladnom pjesni
»nje lieposti mê ljuvezni.

— — — — — — — — —

»Što ne stvorih, što ne rekoh,
»što ne prosuh odasvudi,
»dokli od nje ono stekoh,
»što mâ bludnos većma žudi
»i što vila huda odviše
»dala otprije mnoziem biše.

»Ah, prem ziđe na pržini
»i vrh morske trči pjene,
»tjera vihor po planini,
»omekšava tvrde stiene,
»malim sudom more prazni,
»zmiju grije, lava blazni,

»kaže ropstvo, kri'e verigu,
»ište zdravje u nemoći,
»kami u cvitju, cvit na snigu,
»snig na suncu, sunce u noći,
»vjeru i ljubav tkogod scieni
»u nekrepkoj naći ženi.

»Upuštava najposlije
»mene i k sebi tamno druži;
»ije sa mnom, sa mnom pije;
»jakno zmija vrat mi opkruži,
»ljuta, otrovna i veoma
»bludna, bezočna i lakoma.

»Ona i trbuh moj bog s nebi
»bjehu; neka bez jezbine
»i zaliha pitja u sebi
»bludnos moja ne ostine;
»tim probirah sa svih strana
»piće izvrsne, vina izbrana.

»U dne, u noći, ljeti i zimi
»š njom ustarah zlobe moje,
»zavežajim nečistimi
«u sljepilu svezan stoje
»o nje vratih, kao pas jedan,
»prstom kazan i odsvud gledan.

»Ah, dosta se jednom samo
»plešuć ozir časti odreći,
»i zrcalo, kô imamo
»pred očima, vrć za pleći;
»neka ne mi, da nu druzi
»vide, ki su naši ruzi.

»U smrdeću bludu mnogu
»rastijahu mo'i prikori,
»živuć kao zvier u brlogu,
»ku sad pasem u ovoj gori;
»gnusoba me s tamnih dila
»bješe svega priklopila.

»Ah, sram jezik veće veže,
»da ne kaže unaprieda
»bludni oganj, ki požeže
»moje bitje sve bez reda;
»najposlije dokle izgrnu
»u pepelu mû čas crnu.

»Er kao dah joj sve mê blago,
»i veće ona vidje u plati,
»da ubоštvo moje nago
»nejmaše joj česa dati,
»i da mi je kosti ižela,
»krv ispila, meso izjela,

»ter da sam se ogolio,
»i bez zdravja i bez časti,
»i da veće sunca dio
»ne može me š nje dopasti;
»pokli pođe duša od zlata,
»vrže i ljubav mrtvu iz vrata.

»Osta ljubav pri koristi;
»nu ne poznav još ja toga,
»na običajni blud nečisti
»idem k raspu bitja moga;
»ali ona nemilosna
»mene uboga tad ne pozna.

»Tako jak cvit, od uresa
»ki ni'e veće, kad uvene,
»sprva očinka, opet splesa,
»pak izmete nadvor mene;
»neka u prahu i u kalu
»strenu ostavim diku opalu.

»Da su od zlata polja i gore,
»da sve rieke zlatom teku,
»da 'e pučina zlatna more,
»da vas saj sviet zlatan reku:
»svim tiem ne bi stoti dio
»ženske želje napunio.

»Liepos, razum, ljubav, vira
»sve 'e pričica i besjeda:
»kakav si, ona ne razbira,
»koliko imaš, samo gleda;
»zlato iz tebe izet ište
»za vrć pak te na smetlište.
»Ja u taštu stratih bludu
»čas i pamet i imanje,
»i ne osta mi drugo u trudu,
»negli žalos i kajanje,
»kad promislim cića jada,
»tko sam bio, tko sam sada«.

U SMRT MARIJE KALANDRICE.

Silni udes silnom vlasti
silnu liepos jur satire:
gine dika rajske časti,
Kalandrica liepa umire.

Cviet izbrani od lieposti
smrt pepelom eto stvara
i u proljetju od mladosti
vil nebesku pleše i hara.

Grozniem suzam proplačite,
ljubovnici ucviljeni!
Dragu diklu, kû dvorite,
sad vam grabi grob studeni.

Eto i ljubav puna cvila
krši za njom svoje strile,
bivši ovako izgubila
svo'e kraljevstvo i svê sile —

tere groba sred studena
u smrtniema nepokoji
plačna, mrazna i kamena
bez božanstva svoga stoji.

Pozna dobro, da na sviti,
kad jedine ni'e ljepote,
ni'e joj napried gospoditi
naša srca i živote;

vidi u smrti draga uresa
glasovite sej gospoje
oborena sva nebesa
i pristolje slavno svoje.

Sred smrtnoga evo vaja
Kalandrica leži odi,
kâ božice sve od raja
rajskom slavom svôm nathodi.

Leži, ah jaoh, bez života:
huda ju je smrt satrla,
anđeoska nu ljepota
u njoj mrtvoj nije umrla.

— — — — — — — — —

Ah, o Bože, ovo što je?
Gdi je ona rajska mlados,
kroz liposti koja svoje
uzrokaše slatku rados?

Toli jesu pohudile
one ruse i ružice
i svoj miris izgubile,
kiem resahu liepo lice?

To dva sunca od istoči
vječni u zapad zašla jesu,
toli svietle, vajmeh, oči
odi mrtve sklopljene su?

Ljubice su dakle iznikle
vrhu usti prirumenieh;
i ni'e čuti rajske dikle
drazieh rieči i medenieh?

Nije čuti usta blaga
milom riečcom da žubere,
ni da kaže skrovna blaga
slatki posmieh priko mjere?

Mramorne su i kamene
oči, usti, ruke i noge,
mrazne, vajmeh, i ledene
njih milosti stoje mnoge;

i zato se sad ne gizda
stupaj tihi, kiem slovjaše,
ki tanašce noćnieh zvizda
i svieh vila nathodjaše.

Ah žalosti vjekovite!
Oči naše prem opake
mrtvu dragu vil pazite
i živote jošter jake?

Što s ovake, jaoh, bolesti
raspuknut se sad ne ćete,
ali tašte izvan sviesti
da još boles ne čujete?

O gospoje rajska i mila,
mramorna je srca odviše,
gdi 'e smrt tebe umorila,
tko za tobom ne uzdiše.

Kamene je duše u sebi,
tko ostaje u životu,
ter ne ide tiekom k tebi,
za sliediti tvû ljepotu,

tvû ljepotu, za kom cvili
nebo, zemlja, voda i more,
i smrt ista, kâ dan bili
skrati tvoje jasne dzore;

koja gorko sad kaje se,
jer ovako bez milosti
mile umori tvê urese
i neizmerne tve kreposti.

— — — — — — — — —

Umrla je, utekla je
od nas dikla božanstvena,
i drugo nam ne ostaje.
razmi slava nje imena.

Ostaje nam sama kripos,
da 'e pjevaju grozne suze,
pokli u zemlju pođe lipos,
smrt nemila kû nam uze.

Ali. liepa o gospoje,
ko će izriet moć ikada
stoti dio hvale tvoje,
ke' vik svjetlos ne zapada?

Tko da iskaže lica tvoga
sve liposti božanstvene,
tko li srca privriednoga
misli i želje prihrabrene?

Ko te narav liepom stvori
nad diklice sve ostale.
tako i srce tvê satvori
slavne želje, svietle hvale.

Da tva miso i tva duša
ne požudje ino viku,
razmi slave, u kôj kuša
vriedno srce pravu diku,

tere, zasve bi gledana
od tisuću ljubovnika,
viku lipos tva izbrana
ne učini djela prika:

neockvrnjenoj u čistoći
tvoji danci svietli biše,
kieh glas isti u bjeloći
ko snježani lier miriše.

Liepa i vriedna, vriedna i
liepa
liepoj živje u vriednosti,
ni bi drugo tva pohlepa,
razmi samo od kreposti.

Nadaleče od taština
ispraznoga bludna svieta,
puna mudrieh ti bistrina
sva provede tvoja ljeta,

ter ukaza u zeleni
i u cvietju ljetnieh dana
zrelo voće od jeseni,
plod razumna srca i znana,

da tvoj vjerni, s kiem te
s nebi
prava ljubav čisto sveza,
kripos videć tu u tebi
osta u ropstvu tvoga uresa,

ter dočim bi u životu
tvoj vjerenik pričestiti,
vik ne pušta tvu dobrotu
vjerno dvorit i ljubiti.

Ali nebo, da pritopi
tve kriposti zlato vriedno,
dođe smećam da te utopi
nepravedno i neredno.

Ugrabi ti mlaca mila
mladieh doba sred proljeća.
u komu je tebi bila
svakolika slava i sreća,

ter tom hudom nemilosti
hotje srce tvê kušati
za vidjeti, u žalosti
kû će krepos ukazati.

— — — — — — — — —

A ti, dušo prihrabrena,
kâ uživaš vječne sreće
i čestita i blažena
ozgar gledaš naše smeće,

čim s hudoga nepokoja
sad opaka smrt nas mori,
od rajskoga perivoja
slavna vrata nami otvori,

ter čestita ti božica
uvedi nas u veselje,
da blaženstvo tvoga lica
uživaju naše želje!

Ucviljena tužna pjesni,
plačna kćerce moga jada,
ako ljutoj u boljezni
i kad cvilje ti dosada:

sad umnoži gorke cvile
ter žalosna unaprieda
smrt nezrelu rajske vile
grozniem suzam pripoviedâ';

pače, da joj pod nebesi
glas uvieke bude sjati,
pođi, na grob nje ponesi
rieči ove ispisati:

,Ovi mramor vil zatvora
,rajske dike i liepostí:
,ako ni'e srca od mramora,
,odi izdahni od žalosti!'

ĐIVO BUNIĆ-VUČIĆEVIĆ

MOJE PJESNI.

Isprazne mê pjesni, kad vas tko upita,
Tko s vami tak biesni i toli mahnita.
Rec'te mu: jedan lud u mlada sva doba
Ne znajuć što je trud, ne misleć do groba;
Ispraznost da mu moć, da bude kazati
Ljuvenu svu nemoć, ku bi imô tajati.
San, grlo, pitje, last pjesni mu gojiše,
On njima dade vlast te krila staviše.
Eto se kaje sad, nu time ne vrati
To vrieme on nikad, kê' ludo potrati,
Jer tašte za pjesni ne ima platu inu
Neg samo boljezni, za svoju krivinu,
i pozna najposlie da lipost ta mila
U sebi drugo nie neg zemlja i gnjila.

KO JE RUŽA?

Čim gledam ja ružicu,
koja ti zene u licu,
i onu, Rakle mila,
kojom si se uresila,
ne umijem razabrati,
ali si ti ruža, ali je ruža ti.

UBIRAJ, DIKLICE...

Ubiraj, diklice, dočim je proljetje
Te liepe ružice i rano to cvietje
I drži spomene u branju od cvita,
Da kako sviet vene, svenut će tva lita.

AH DA JE MENI!...

Ah da je meni na sviet dano
razgledati sve mê vike
tvê raskoše i tvê dike
i tvê lice izabrano,
bio bih blažen sve dni moje,
moj životu, mâ Gospoje!

Ah da je meni s tobom moći
zagrljenu svеđer stati
i tvu mlados uživati
ljetne danke, zimne noći,
celivajuć usti tvoje,
moj životu, mâ Gospoje!

Ah da meni može biti
uz razbludnu tvu ljepotu
slatko ginuć u životu
najposlie, dušo, umriti
i svršiti danke moje,
moj životu, mâ Gospoje!

O mâ srećo svim čestita!
kad bi mi se toj zgodilo,
da kon tebe, rajska vilo,
mâ mlađahna svršim lita,
uživajuć dobro moje,
moj životu, mâ Gospoje!

DAJ DA PIJEM!

O diklo mlada,
nalij mi sada
veselja moga,
vina rujnoga!
U tve zdravice,
mila diklice,
da ti napije
svak najcjelije.

Tko ti napiva,
ti ga celiva'
ter mu dopusti
tve medne usti,
neka znat bude
u svem razblude,
jesu li draže
od rujne čaše.

ali milije
vince ga grije
ali medene
usti ljubljene.

KAMENITO JE SRCE...

Kamenito je srce u tebi
mâ diklice od kamena,
studena si ti u sebi,
er ne haješ, da s' ljubjena.

Dugo brieme mi i kami
jedna kapja vrti i dube;
zato je pravo, da suzami
mojem srcu tvê se udube.

DJEVOJKA I RUŽA.

Skladno li te narav mila,
o ljubljena mâ diklice,
svim priličnu satvorila,
cvietku liepom od ružice!

Kraljica je ona od cvietja,
ti si kruna svieh gospoja;
ona je ures od proljetja,
proljetje je mlados tvoja.

Pod veseliem rumenilom
ona ljute drače krije, —
pod prilikom ti premilom
srce od lava, ćud od zmije.

Nju vjetrici tihi i blazi
i prozorna rosa goje, —
tebe vrući moji uzdasi
joh i grozne suze moje!

Danom zora nju otvori
a večer je pak povene, —
tva je ljepost liepa o zori
a k večeru ljepša zene.

NJENE SU RUKE SLATKE UZE.

O snježane ruke bile
slatke uze me ljubljene,
drago to ste obgrlile
i razbludno željna mene!
Tko da ikad odreče se
od sužanstva mila ovako?
tko da odriešit želi veze,
kiem ga ljubav stegnu jako?

Neka druzi dni provode
u slobodi na sem sviti, —
mene želja nije slobode,
dokli mogu vezan biti.
Zato ruke prem čestite,
u ljuvenom u pokoju
sveđ grlite i vežite
zarobljenu mladost moju!

BIO JE VIDJETI...

Bio je vidjeti, kada se raskrili
I hoće letjeti, liepi kuf prebili;
Bio se može riet nad stvari sve ine,
Kê drži ovi sviet čisti snieg planine;
Bielo je i cvietje od liera gledati,
Kada ga proljetje veselo razvrati;
I mlieko jest bielo, koje je prižela
Iz stada prem milo pastirka vesela;
Biela je i zora, kad zrakom naviesti,
Da nam će doskora veseo dan donesti...
Nathodi daleko bjeloća mê vile
Kufa, snieg, lier, mlieko, zrak zore premile.

LAKOMA VILA.

Sveđ lakoma vila ova
Zlato ište, zlato pita
Nit me ljubi bez darova
Bez poklona i bez mita:

Bez koralja i bisera
Sveđ mi vedri pogled krije,
Kako sama moja vjera
Da obilna plata nije.

O lakoma sviem gospoje
Za česa je zlato tebi,
Ako zlato istočno je
Tvoj pram čisti sam u sebi?
Koralj, biser vrzi s strane
Zamani se to ti želi,
Pokli usti tvoje hrane
Pod koraljom biser bieli.
Ljepahna si bez naprave
I svakoga bez uresa,
Lieposti su tve gizdave
Narešene od nebesa.
Sve najljepše naravno je,
Livada je narešena
Najljepše onda, kadano je
Svojiem cvietjem nakitjena.
Bistro nebo najdraže je,
Kad vedrinu svoju ima,
Urešena tere sve je
Svojiem zviezdam veselima.
Zlato i biser tebe grubi
A ne resi dike tvoje,
Tvoj je ures da te ljubi
Vierni sluga tvoj, gospoje.
Ah vik proklet oni da je,
Ki najprvi zakon stavi,
Da se trži i prodaje
Ljubav i dar od ljubavi.

Ti najprvi uzdivljači
S vjerenicom vjerenika
I za roba uharači
Mladoj dikli ljubovnika.
Proklet i oni, ki izvadi
Zlato zemlje iz ponora
I ki prvi biser vadi
I koralje izdno mora.
Da ni'e toga na sem sviti,
Ne bi, dušo moja mila,
Htjela mene sveđ plieniti
Ne bi mi se lakomila.
Čestit narod, ki se rodi,
Usred vieka zlatna onoga,
Kad se zlato ne nahodi
Izvan prama razbludnoga.
Kada plata od ljuvezni
Ne znaše se niedna druga
Neg razbludne slatke pjesni
Od stravljena svoga druga;
I kad vile sve gizdave
Milostive ljupke i blage
Urešene bez naprave
Ne kratjahu dare drage;
Zato, milo dobro moje,
Veće prosit zaboravi,
Neg ljubavi daj mi tvoje
Za uzdar same mê ljubavi.

PRELIEPA ELENA.

Preliepa Elena, ka bi cviet lieposti,
Videć se satrena od teške starosti,
uze se gledati u ogled ter kliče.
Zrcalo pitati: »Rec mi, moj svjetniče,
Jesam li ovo ja, kaži mi istinu,
S kê zgori sva Troja, s kê Prijam poginu,
S kê tisuće odveze drieva se s Grečije,
I s koje smaknu se sve carstvo Azije?

Ako sam istâ ja, gdje mi je iz oči
Veselo, kê mi sja, sunašce s istoči ?
Gdje li pram zlaćen, snježno gdje lice,
Gdje koralj rumeni i usti ružice ?
O živi, Paride, sred tvoga života,
Da oči tvê vide, što 'e naša ljepota !
Taka da sam bila, kad si me vidio,
Ni Troja zgorila nit bi ti zgorio;
udunu plam i sâm lud i mlad kiem gori,
Nu nie moć zdunut plam, kiem Troja đogori«.

POKLI ME OSTAVI...

Pokli me ostavi, mlače nemili,
Ter se darova drugoj si vili,
Vidjet te ne će me oči veće.
Pokli ti sada, huda gospođe,
Od mene ubjegnu, a drugom pođe,
Na te mrzjet ću ko na sreću.
Ljepšemu od tebe ja sada hrlim,
Dražega od tebe ja odsad grlim:
On ima oči — zviezde s istoči.
Poljepšu vilu diku za moju
Uzeo sam meni milu gospoju;
Nje su medene usti rumene.
On mene ljubi pravom ljubavi,
Ja š njime sam vazda u sni i u javi,
On je čestiti moj raj na sviti.
Dragahna moja mene miluje,
Svu liepost dala meni svoju je,
Ona slatko je blaženstvo moje.
Ti si nevjeran, a on je viran,
Ti vazda srdit, on blag i miran
Ti duh od tmina, on duh s visina.
Nu ako ljubav opet nas smiri
Ter nas potvrdi u boljoj viri
I ti gospoja vik budeš moja?

Zasve er dostojan niesi milosti,
Praštam ti, brače, i ti oprosti,
S tobom živjet ću, s tobom umriet ću.
Srećne ti svađe naše su bile,
S cjelovim tako kad su svršile,
Ti si mâ druga, a ja tvoj sluga.

CRNE OČI!

Neka druzi hvale i slave
svê gospoje bielo lice,
ja ću dike tve gizdave
spievat, liepa crničice!
Crnomasta, ali mila
vesela su tvoja lica,
ali pred njim rusa bila
gubi ljepost i ružica.
Ako gdi je na sem sviti
stvar vidjeti ljepša moći
neg Danice dvie svietiti
usred mraka crne noći?
O vesele moje tmine,
u kieh duša moja uživa,
o razbludne me mrkline,
s kieh mi bio danak siva!

Veoma ti su vaše sjeni
môj mladosti omilile,
veoma ti ste željnu meni
srce i dušu osvojile!
Vi ste ugljen obljubljeni
u kom ljubav plam razgori,
koji srce željnu meni
bez prestanka sveđer mori.
Pače sviezde od sjevera
ljuvenoga vi ste hoda,
po kieh brodeć moja vjera
ne boji se od zahoda.
Druzi žele da im bude,
prije biela zora doći, —
drugo misli mê ne žele
negli tebe, mrkla noći!

Neka sunce utopi se
u zapadu bez istoči,
ištom da zrak vaš vidi se
meni, crne vedre oči!

MLADA VILA MOJA....

Mlada vila moja sveđ mene prikara,
Jer ljubim još ju ja sudeć me za stara;
Nu prav sud nije to, jer starost ne čine
Ni dunu oganj moj mê biele sjedine:
Jer ko sred pepela žerava taji se,
Obliča sred biela mâ ljubav hrani se.
Ja sam prem kô gora, izmeće koja plam
Zasve da izdvora pokriva snieg ju sam,

Ljuven sam bio mlad i ljuven po sve dni,
  Ljuven sam eto i sad star vitez hrabreni;
Nemoj, mâ ljubljena, da ti sam nemio,
  Što si ti rumena, a što sam ja bio,
Jer drag je vjenčac svit, u ki se sjedini
  Ružice rumen cvit s nježaniem čemini.

KADA, CVIETE MOJ LJUVENI...

Kada, cviete moj ljuveni
  Ukažeš mi lice bilo,
  Premaljetje tada 'e meni
  Preveselo i premilo.

A kada li s mene obratiš
  Zrak vedroga od pogleda
  Ljeto u zimu oštru obratiš
  Punu sniega, mraza i leda.

Tim kad bi mi ne branila
  Sve dni gledat lica cvietje,
  Vik ne bi mi zima bila
  Neg sveđ drago premaljetje.

VANITAS...

Budi nam spomena, ljudska su godišta:
  Vihar, plam i sjena, san, magla i ništa.
Vihar se zameće sred ljetne tišine
  Sviem svietom uskreće, nu do čas pak mine.
Plam slame uzgori k nebesim uzlazi,
  Nu brzo dogori, i sam se ugasi.
Sjena nas sveđ slidi, nu kad smo u tmini
  Tere se ne vidi, i sjene s nami nij.
San ludu kaže, da ima što žudi,
  Nu pozna da laže, kad se lud probudi.
Magla sve pokrije o zori, danu pak
  Sva se opet sakrije, kad sine sunčan zrak.
Ništa je sve vrime, za danom noć hodi,
  Za ljetom zle zime, svaka stvar prohodi.
Budi nam spomena, ljudska su godišta:
  Vihar, plam i sjena, san, magla i ništa.

NJENA USTA.

O preliepe, o premile
  usti drage i rumene,
  ljupko ti ste zamamile
  u razbludi željna mene!

gdi 'e to drago vaše cvietje
  ubirano i u komu
  uzgoji ga premaljetje
  svom istoku ljuvenomu?

Ah da može ikad biti
  da ma duša prem vesela
  može iz vas med kupiti —
  zatvorena drobna pčela!

Vi ste, usti drage, meni
  kolievčica obljubljena,
  gdje se ushrani smieh međeni
  i s njim rječca razbluđena;

vi perivoj izabrani
  jeste od ruže prerumene
  ljeti i zimi ka cteć rani,
  sred ke celov niče i zene;

vi polača prebogata
  slavna raja ljuvenoga,
  vi obilna jeste plata
  moje službe, truda moga.

O UMRLI TAŠTI LJUDI...

O umrli tašti ljudi
  Za česa se lakomite,
  U toj hlepnji i požudi
  Veće blago da skupite?

Božja ruka zgara s nebi,
  Ka red svemu stvoru daje,
  O čovječe, još i tebi
  Sve potrebe dat moćna je.

Znajte, znajte, da najdraže
  Vaše stoke i pohrane
  Ne će biti skoro vaše,
  Neg za vami tko nastane.

Od Božjega providenja
  Zvieri 'e svakoj dana hrana
  Bog da način od življenja
  Bieliem ptičim zrna rana.

Golieh vas je porodila
  Iz utrobe vaša mati,
  Golieh će vas zemlja i gnjila,
  Stara majka, ukopati.

I sumnjite da ostavi
  Slugu vjerna, ki sve ufanje
  S temeljitom vjerom stavi
  Samo u Božje smilovanje?

Po smrti se indje brodi,
  Druziem morim, na ine kraje,
  Gdje ovi pjenez ne prohodi,
  Gdje se zlato ne poznaje.

Ne, ne, ne, ne, nad zviezdami
  Blaga mu se mnoga hrane
  Zlato, biser, dragi kami,
  Ljepši istočne neg je s strane:

Blago umrlo ne ištite,
  Koje pliesan tri i stara
  I imanje ne želite
  Crv i rđa koje hara.

Zato blago ostavite,
  Kê je uzrok od svieh zloba.
  Neg za ono prionite,
  Koje prati preko groba.

TKOGODI JE PRVI BIO . . .

Tkogodi je prvi bio,
Ki iznađe slikovati
Ljudski život bojnoj rati
Vele zno je i umio.

U boju je množ prevara
I zapreka i zasjeda,
I svak pozna i svak gleda,
Kako ovi život vara.

Čas pokoja ni'e mira,
Sveđ je u boju odor hudi:
Kad se rađa, čovjek trudi,
Kada žive, kad umira.

Množ viteza i množ sluga
Boj neskladni često gubi,
A dug život naš pogubi
Oca, sina, kuma i druga.

Od vojske se vojska straši
I u svako pređa doba,
A sviet i put i hudoba
Neprijatelji sveđ su naši.

U bienju se sprva čuje
Bubanj, trublja, svietli sve se,
Stieg i perje prostire se,
Nu sve skori pak svršuje;

U životu perja prše
I stjegovi tašte časti,
Bubnji buče oholasti,
Nu sve to smrt u grob svrže.

Od razmirja krvavoga
Kada i koja svrha bit će,
A tko, kada doživit će,
Nitko ne zna izvan Boga.

Vojevanju i zavadi
Opće često nasliediti
Za umrle poraziti
Kuge udesne i zli gladi;

A naš život često druže
I š njim zajedno opće doći
Zlobe, griesi i nemoći
I od tiela i od duše.

Tiem je istina da se bije
Tkogod žive na sem svieti,
Jer vojevat i živjeti
Nije stvari priličnije.

RAZGOVORI PASTIERSKI

I.

ZAGORKO I DIVLJAK.

Zag. Davori! divljače, što si se zareko,
Ter bježiš, lud mlače, od vila daleko:
Svaki ti od druga svoju vil dragu ima,
Samo s' ti sred luga u lovu sa psima.

Div. Lovac se ja rodih, lovac ću umrieti,
U lovu dni voditi i zimi i ljeti;
Ćud moja obljubi samo ove zabave
A grdi i grubi vil' vami gizdave.

Zag. U lovu a ti stoj, nu s dragom ljubljenom
Trudnu ti kâ će znoj otirat koprenom,
Koju ćeš podražu željeti moć drugu
Izmjenu i stražu i dragu i slugu.

Div. Bolje se služiti negli bit zlo služen,
Bolje 'e sam živiti, negli zlo sadružen:
Mrzim ih kô napas, nie'dna mi ni'e mila.
Draži mi 'e stražnik pas negoli sto vila.

Zag. Velika 'e to nesviest i ludost očita,
Kâ t' rađa taku bies i tebe mahnita:
Na put se opravi, ne srni najpreče,
Ah, tko te zatravi, tko li te ureče!
Ah! što se smami, vaj, zaludi i uze.
U vilah nije zmaj, u vilah ni'e guse.
Žena je stvorena, vjeruj mi, druže moj,
Da nam je odmjena i pomoć i pokoj,
Kad Višnji sve stvori, prve dni od vieka,
Naredi da dvori svaki stvor čovjeka,
Nu ne bi mu obično, kad pomno sve zgleda,
Jer ništa prilično on sebi ne ugleda,
Tiem u svoj raskoši njemu se činjaše,
Da je sred pustoši bez družbe najdraže:
Nu tada samiri sve želje u sebi,
Kad drugu zamiri, liepi dar od nebi,
U koje pozoru podraže i slađe
Neg svemu u stvoru uza se iznađe:
A sada odveće na tvoje vidjenje
Tebi je mrzeće to liepo stvorenje
Ter pustaš, luđače, s ludosti tvojome
Za divljač, divljače, sve vile pitome.

Div. Kô živjeh dosad sam, na hrbat ne ću bat
Ni stavit pod jaram mê grlo i moj vrat.

Zag. Kô mladoj travici i miloj zeleni
Drazi su daždici, draga 'e ona meni.

Ja kroz nje razblude dan i noć kê želim,
Pokojim mê trude, mû mladost veselim.
Div. Meni lov omili, pas i hrt i luk i stril
Niesam drag ja vili, ni'e draga meni vil.
Ti vile te slidi; pustoš mi jest draga,
Gdje se vil ne vidi, gdje vili ni'e traga.
Zag. U prvi ludi vi'ek, kad mlad sviet divljaše,
Svaka zvier i čovjek sami se skitaše,
Nu kô sviet objači i dođe na znanje,
Ostaše divljači, da paze imanje
Tere se skupiše družina vesela,
Ki sebi zgradiše gradove i sela:
Svak optrie sebi dvor i obra susjede,
Tu posta razgovor i liepe besjede,
Tu pjesan zače se, zavrže kolo se,
Tad se plav zaveže, tada trg našo se,
Tad uzdu konj primi, a jaram vô na vrat.
Ki ljudim divljimi čini se dotle brat,
Po ljudskoj hitrini otad se nahodi,
Sve narav što čini i ruka što plodi,
Tad nauk izvrstan bi, kô ćeš imati
Sebe, a pak stan, pak druzieh vladati,
Tada se odieli, što je krepost, što zloba,
Tada se razdieli ljudski viek u doba.
Godištâ 'e bitje na diele raznieto
U zimu, prolitje, u jesen i ljeto.
Crkva se tad zgradi na slavu Višnjemu,
O koj se ne radi u vieku divljemu:
A ti si sada rad raspršat neredno
Ljudski trag, koji sklad poskupi ujedno,
Ciem bježiš družinu pastiera i vila
A išteš pustinu, sam t' je kâ mila?
Svom voljom svak živi, ugodan jest meni
Ovi viek ne divlji negli viek zlaćeni.
Div. Tko 'e s grciem ustima, grko mu 'e najslađe,
A tko sviest ne ima, ni'e čudo da zađe;
Divljačnom divljaku divlje su i želje,
Nu divljoj viek kozi ne vežu rog, druže,
Razborni razlozi neg konop i uze.

Rasohoj pameti u svojoj svevolji
Razoci svi svieti čine se najbolji.
Tiem, lovče razumni, pameti sred tvoje,
Što ti se bolje vidi od ovo od dvoje?
Jali ti tražiti vepra ali medvjeda,
Jali grliti vil slađu od meda?
Ti vile te grli, puste im namjere!
Moj stupaj da hrli na zvieri potjere.
Zag. Ne ima prem posla, tko stado bro'i vuku
A pere tko osla, gubi trud i muku.
Da jali ljepše je goru i lug ophoditi,
Jal' s vilam drazijem tanačce izvoditi?
Div. Divljačna gora i lug, zvjerenje ki goji,
I lovni pas, moj drug, tanci su svi moji.
Zag. Za osla ni'e sedlo neg ošlji samari,
Tko hoće sebi zlo, za dobro ne mari.
Da 'ali je draže umrit ubienu od vuka,
Jal' blago liečen bit snježanieh od ruka?
Div. Bolje je ubiena da t' nađu u gori,
Nesviesna neg žena da te vas viek mori.
Zag. Zvier taku ni'e vila rodila ni pastier,
Neg te je rodila planinska koja zvier.
Tiem, zvieri, pođ' zvierim, sred hridi boravi,
A s draziem pastierim liepe vil ostavi;
Iili bez razbora s tom tvojom ćudinom
Živi sred obora s ostalom živinom.

III.

MEDAN I RADAT.

Med. Moj stari Radate i druže davnji moj,
Svud pitah ja za te, jesi li ti mi toj?
Eto si bio vas, a rumen bješe prije
I uzrast i obraz starost nam prekrije.
Rad. Medane moj mili, eto smo mi siedi,
Djeca smo prije bili, oba smo sad djedi.
U nas se dogodi gonetka od zvieri,
Ka s nogam ushodi s četirim, s dvjema, s tri,
Jer djeca najprije s četiri lažismo

Pak mlaci na dvije, sad se opet zgrbismo
Ter štapak imamo za tretju sad nogu
Kojem se štapamo; hvala u svem bud' Bogu.

Med. Ništa se ti ne haj, nimalo ne mari,
Nit se zloj volji daj, što sa mnom ostari,
Jer starost ugrabi snagu nam od tiela,
Nu nam sviest ne slabi, pamet nam jest ciela.
Manje u nas jakosti, manje je obiesti,
Veće je mudrosti, veće je i sviesti.
U nas krv već ne vri, nas vjetar ne vije,
A razum naš uzri, koji dar Božji je,
Ki snagu da volu i lavu i biku,
I perje sokolu i znanje čoviku.

Rad. To 'e prava istina, nu je opak sada sviet,
Pođ pitaj ti sina, što će ti na to riet.
Djeca, kâ vonjaju majčiniem još mliekom,
Čine se da znaju nad stariem čoviekom.
Mene ma nevjesta jutroska prekori:
Kreni se tu s mjesta, pođ teži i ori,
Ili umri i pođ tja, za te se ne mari
Kašljat nam dodija, grbava zlostari!

Med. O starci čestiti, ki biste rođeni,
Kad bješe na sviti prvi viek zlaćeni!
Ne zna se kralj, ni car, ni ime od bana
Negoli gospodar najstarji od stana;
Zakona tad ne bi, opake ki pravi,
Neg samo zgar s nebi, ki se da s naravi;
Narodi veseli, ni'e čudo da tiekom
Vami su provreli kladenci svi mliekom,
Ni'e čudo da vam, ki služiste taki red,
U gori dub svaki izvira slatki med,
Da vječno proljetje, bez mrazne viek zime,
Davaše vam cvietje u svako prem vrieme.
Ne ima strah tada od vuka gusara;
Čelozob ne bi tad, pomne se tiem pčele,
Kušajuć općen sklad, rojahu vesele,
Zmije tad ne bješe, ka' ljuto sad peca,
A pored vidješe i hrta i zeca;
Bi vjera uzdana, a u svem pravi sud,

A pitje i hrana sviem voda i želud,
Paka se zaznaše od grla sve slasti,
Za kojem nastaše stariema zle časti,
Izide s ovoga svaki grieh i zloba
Da oca sin svoga zatjera put groba:
Sliediše hudu ćud opačtva najhuđa
Prevara, grapša i blud i želja od tuđa;
Otada unapried zlo svako domori,
Zo 'e pradjed, gori djed, gori otac, sin gori,
Tiem sa mnom proplači i viđ' kî sviet vara
I kô se opači, koliko već stara.

Med. Ne veće naprieda, ako ću stat muče
Od muke i jeda srce mi sad puče,
Gore se ne more, nu čekam lele i vaj
I od zla zlo gore na novi naraštaj.
U mlada svâ leta u pustoš tko rasti
I ne će čut svjeta, a starieh ne časti.
Kako sud raznat će istinu i pravu.
Koli umjet vladat će rodnu ovu državu?
Koje vrieme jest za riez, za rasklad i rasad,
Za presad, za sječ lies, za žetvu i za sad,
Kako sud raznat će istinu i pravu,
Pčele se kad roje, i staju kad stada,
Mjesec star zašto je, što li je za stara,
Koje bilje i trava ima'u se za lieka,
Ka' li je nezdrava i u njoj smrt prieka.
Biljezi koji su dobre i zle godine,
Kad dobri daždi su, kad dobre vedrine?
Nevoljne namjere stada, koje upasti
Bude u te pastiere, e će sve raspasti. —

Med. Jeda Bog bolje dâ, nego mi slutimo.
Mi starci prem vazda prednji viek hvalimo,
A da ide nazada sviet u sva godišta,
Zginuo bi dosada i došo na ništa,
Tiem pravo riet ću ja, sila je pravo riet,
Bježimo svieta tja, kô bježi od nas sviet;
Mladi su sam krivi, a budu i pravi,
Što smo mi kašljivi, grizeći, trnjkavi.

Rad, To 'e tako, da se od nas kojigod pomladi,
Bio bi u čin vas sadanji kô mladi
Ter mladost s mladosti triebi je bude proć,
A starost s starosti, kâ ista jest nemoć.

STIJEPO ĐORĐIĆ

DERVIŠ.

Ja sam Dedo ašik derviš
ki ti izranjen padam prid dvor;
izid', džanum, da me vidiš
i da čuješ moj razgovor —
je li sladak, a što veliš? —
ja sam Dedo stravljen derviš!
Od repate ljepša s' zvizde
i od sunca i od zore,
punija si dike i gizde
negli čičak posred gore,
a sva u licu ružom captiš —
ja sam Dedo smamljen derviš!
Pobjelja si nego gruda
prem ožeta mlieka vlaška,
ali vajmeh gnjevna i huda
moje od mene srce baška
bez milosti svak čas držiš —
uvrieđen sam Dedo derviš!
A ja tebe hoću bolje
negli život moj umrli,
nu đuzeluk tvoj me kolje
i veomi jadno prli,
čim se ništa ti ne boliš —
zlovoljan sam Dedo derviš.
Ne ćeš da me hič požališ,
a ja za te ginem rado;
što se tužnim Dedom šališ,
slatka moja haramzado,
ka ljepotom mnogom sloviš?
ja sam Dedo jadni derviš!

Od pilava draža s' meni
i od masla i od meda,
ali pogled tvoj ljuveni
smrtno bode tužna Deda,
kad ga oholo k njem obratiš —
žalostan sam Dedo derviš!

Ti si rajski melek liepi,
koji sletje zgara s nebi;
ki me opoji i zasliepi,
da već ne znam ništa o sebi
er mi u srcu sveđ ti sjediš —
zanesen sam Dedo derviš!

Kad te bludno ja poželim,
vas se tada stvorim ledom,
ali se opet obeselim,
tvojijem slatkiem kad pogledom
pečaona me oporaviš —
ja sam Dedo trudan derviš!

Tužne t' oči gledat žele, —
ti se kriješ sveđ bježeći;
molju ti se, ćeremejle,
nu se Deda ne odmeći;
er hoće adet da ga grliš —
ja sam Dedo biedan derviš!

Nu od mene ti ne bježi,
ljubav er te, moja liepa,
u mom srcu zabilježi,
zlatnom strielom, kôm ga ciepa,
kojom džiger sveđ moj vadiš —
ustrieljen sam Dedo derviš!

Prigrli me mila i blaga,
pomiluj me radi Boga,
o gizdava, o pridraga
haramijo srca moga,
ka mi dušu jošter grabiš —
ja sam Dedo sužan derviš!

Hamaliju već ću nosit,
  kôm ću tebe moć usilit,
  kad ti ljubav dođem prosit,
  neka mi se budeš smilit,
  ako mi se kad ne smiliš —
  ja sam Deđo mučan derviš!

To li me se, dušo, odmećeš
  er me vidiš sveđ krvava,
  ali u meni nu vidjećeš
  veću snagu neg u lava,
  k tebi ako me ti pripustiš —
  jakostan sam Dedo derviš!

Pripusti me, neć' se kajat,
  er ćeš vidjet, ke sam moći,
  maskareći er pristajat
  ne ću u dne ni u noći
  šujle bule da se čudiš —
  tamašan sam Dedo đerviš!

Zbabljen, zgrbljen nu ako sam,
  ne imam vele ja godišta,
  moju mladost poharô sam
  ne hajući za me ništa,
  pokli hoć' me da pogubiš —
  ja sam Dedo sharan derviš!

Ljubi me ako svaka vila,
  er obično imam lice,
  i ako me sveđ ljubila
  đuzel Mare od Cernice,
  zacieć česa na me mrziš?
  ja sam Dedo gizdav derviš!

Niesam čoban ni kopile,
  jok ja niesam kiridžija, —
  od kadune ja sam vile,
  s kôm me vodi čelebija;
  da čemu me već ne grliš? —
  plemenit sam Dedo derviš!

Ja kader sam učiniti,
  ako mi se ne izgnievaš,
  za najljepšu na svem sviti
  pod čengije da se pjevaš
  i beitim da se slaviš —
  razuman sam Dedo derviš!

To li neć' me pomilovat,
  er sam Dedo siromaše,
  vala ću ti dar darovat,
  ki podoban jes za paše,
  ako ti ga milo primiš —
  milostiv sam Dedo derviš!

Sve što imam na sem sviti,
  me tekije liepu zgradu
  ja ću tebi pokloniti
  i oko nje svu livadu,
  tvoj teferič da tuj staviš —
  dobrostiv sam Dedo derviš!

I to ako tebi dosta
  mâ jabuko zlatna, nije,
  dat ću t' kožu kaplan-posta,
  kôm se rese sve delije,
  da njom pendžer tvoj uresiš —
  blagodar sam Dedo derviš!

Tikvica ti na dar ova
  majstorije puna svake,
  ku mi hodža moj darova —
  još na bradi ne imah dlake,
  neg bih oglan đuzel gološ —
  ljubežljiv sam Dedo derviš!

Još kašiku imam i štap —
  i toj ti ću darovati!
  benum džanum čin'mo hesap;
  mogu li ti već što dati?
  neg ako ćeš i moj kaiš! —
  praznoruk sam Dedo derviš!

Ali ašik Dedo daje
 zain oldi sej darove,
 za nje er ljepos tva ne haje
 nit će da se meni ozove,
 neg na plač moj gluha stojiš —
 uhiljen sam Dedo derviš!

Đel na čardak, đel, đel, đel, brače,
 tvoj te Dedo gledat želi
 ter veoma grozno plače
 i smiljeno tebi veli:
 ukaž' mi se da me utješiš —
 ja sam Dedo plačan derviš!

Ma' bojnice, čik mejdane,
 đure šelum, slatko dosti,
 ter uzmnožaj moje rane
 bijući me u radosti
 kad poda se mene skupiš —
 zatočnik sam Dedo derviš!

Eto uhiljen ja se skitam
 i ucviljen ja se tučem,
 prid dvorom ti ja mahnitam,
 skačem, plačem i jaučem
 vikajući: što me moriš! —
 umoren sam Dedo derviš!

Mnokrat uzmem britvu u ruku
 ter izrežem vas sam sebe;
 baka beri koju muku
 ja podnosim ćića tebe,
 a ti za me hič ne mariš! —
 izranjen sam Dedo derviš!

Jarali oldum sa svih strana
 po mom tielu pritužnomu,
 nu veći je broj od rana
 u bolesnom srcu momu,
 a ti neć' me da ozdraviš —
 ja sam Dedo bolan derviš!

Najprije me gnjevom shara,
 a pak moga ćić poraza
 od milosti tve bir para
 jadovnu mi ne ukaza,
 neg me umorit svak čas želiš —
 poražen sam Dedo derviš!

Nemoj, nemoj, dušo draga,
 ulmiš Deda tvoga roba
 da kon tvoga nađu praga,
 da te ne bi našla globa;
 nemoj s mene da se okriviš —
 pravoduh sam Dedo đerviš!

Zač u krvi vas podušen
 kad se smrtno ja izrežem
 u pokrovcu ter poružen
 bukajuć ti prid dvor ležem
 i zavikam »medet!« do triš —
 poružen sam Dedo derviš!

Sve za milos tada mome,
 u gorku se videć vaju,
 proplaču se nada mnome
 i paka me upitaju:
 »čemu taj plač, Dedo, tužiš!«
 ja sam Dedo nebog derviš!

Odgovorim roneć suze:
 eto Dedo veće gine,
 eto ahar za stan uze
 a čul oštri za haljine,
 dočim ga u grob ti zatvoriš —
 poginuo sam Dedo derviš!

Ne, zvjerenja od nijednoga
 neg ti milo kurban tvorim
 od pečena srca moga
 ki u plamen svak čas gorim,
 er pogledom sveđ se prliš —
 izgorjen sam Dedo derviš!

Pod čengiju beit tužan
kliknem mnokrat: i dost! i dost!
vapijući — tvoj sam sužan,
begenišem tvoju lipost,
kôm sveđ rane moje noviš —
ja sam Dedo tužan derviš!

Alahise verse nemoj
na željenje mê skončano
prilagati već nepokoj,
o gizdava mâ sultano!
vrieme je da tvoj gnjev utažiš —
pogubljen sam Dedo derviš!

Svaka rados benden điti
ter mi slatke niesu slasti,
er sveđ imam na pameti
gorkos od tve oholosti;
benum rahum što se oholiš?
čemeran sam Dedo derviš!

Ako cvilih sveđer tužan
i mê zaman srce uzdisa,
tva nemilos ako ružno
vas moj život izbastisa,
čemu i duh još mi globiš? —
ja sam Dedo skončan derviš!

Ele svakoj môj požudi
činiš jasak bez milosti,
tiem Ramazan činim hudi
vajmeh svake od radosti
neg ti što me jadom pojiš —
otrovan sam Dedo derviš!

Srce mi se još razglaba
od ljuvene gorke biede;
Dedo hljeba ni ćebaba
nelagodan već ne jede,
a ti se zlom mojijem gojiš —
ja sam Dedo lačan derviš!

Na mehćemi nit se štuje,
ni već Dedo čorbe kuša,
ni se igra ni raduje,
neg se u prsi stienom lupa,
jeda mu se ti umoliš —
pogođen sam Dedo derviš!

Plačan Dedo već ne ruča,
niti veće kafu srka,
neg gologlav, bez papuča
po najvećem sniegu trka
cić plamena, kim ga goriš —
urušen sam Dedo derviš!

Samo pijem i noć i dan
ljuti šerbet mojih suza,
er se ćutim jaoh probadan
od ljuvenih tvih mamuza,
kim nada mnom ti gospodiš —
izboden sam Dedo derviš!

Ja bih htio, moja draga,
cić ljubavi tve jedine
da mi 'e čaša tva pašmaga
kôm bih činio tebi aškine,
da me ovako ne žalostiš —
žalostan sam Dedo derviš!

Nu ako mi ć' obećati
k tebi da me ć' ti prigrlit,
za te ću se đaur zvati,
za te rezat, za te prlit,
tač ako me obeseliš —
nesretan sam Dedo derviš!

Hain se učinih Muhamedu
rad ljeposti smierne tvoje,
a ti ne ćeš biednu Dedu
da se smiliš viek, gospoje, —
zač mi ovi zulum činiš?
ja sam Dedo gnjevan derviš!

Đafir dušman sad mi jesi,
pokli bi mi vas trud zaman,
koji meni, bre kalpesi,
neharnostim plati taman!
već je Dedo benden đitmiš —
jedovit sam Dedo derviš!

Proklet svaki čovjek da je,
ki se u žensku glavu uzda,
ka za ljubav hič ne haje;
zato Dedo volju obuzda,
dokle bolje ti promisliš —
slobodan sam Dedo derviš!

Već za tebe ne uzdišem,
dušu mi si ogriešila,
veće te se kurtališem,
bre veće mi niesi mila;
idem na te dozvat teptiš —
rasrčen sam Dedo derviš!

IVAN IVANIŠEVIĆ

KAKO SAM SE NAUČI PETI.

Nigda jašuć priko gore
Na gospodskom konju bilu,
Kad zalizoh meju bore,
Stah na putu jednu Vilu,
Za uzdu mi konja uhiti
Ter mi poče govoriti:

»Čestita te srića srila,
Kob te dobra vazda ukobi,
Tva te kripost ukrunila,
Želio dobro, želju dobi
O ugodni, poljubljeni
Našem zboru i još meni.

Slovinkinje slavne vile
Tebi goje slavno voće,
Tebe jesu obljubile,
Tebe žele, tebe hoće,
Zato od njih sam k teb' poslana
I za ugodnu družbu dana«.

Kad toj reče, zlate skute
okol sebe svoje raskrili
kako sokol, kad kreljute
Za poletit svoje raskrili,
Dojde vihar nagal dosti
I š njome odni u naglosti.

Zanese nas u visinu
Priko mora širokoga,
Strah me uhiti, zdrak me opsinu
I poda mnom konja moga,
Već ne stavah, neg medeni
Vila obrati pogled k meni.

Reče: »lišca zač tvoja blide,
ki li uza me strah te uhita,
ka veselim ovdi side
Prva i draža srca od svita,
Jeda u sumnji jeda ti si
Drag i ugodan da mi nisi?

Je l' ča draže, jel ča slaje
Neg tva uljudna družba i mila,
ko uvik ljubav ljubila je,
A nije nigdar razbludila
I u koj s drazim vazda živa
Duša i srce samo uživa.

Nu ako vazda ne pogledam,
Nu ako vazda ne govorim
Nije neg ljubav, da znat ne dam
Vazda i vazdi kako gorim,
Gorke al bižim, joh, spomene
Drage od stvari izgubljene.

Draži s' meni, sinko uljudni,
  Nego je nektar božja pića,
  Ne će učinit svi zloćudni,
  Da te ostavi tvoja srića,
  S tvom ću biti svud dobrotom
  Srcem, dušom i životom.
Ti moj ditić jesi obrani,
  Ti si srce, u kom duša
  Kripostju se moja hrani,
  S koje dobra samo okuša
  I ku izgubiv gubim piću
  Srce, mene, dobro i sriću.
Tako ona govoreći
  Počaše se blizu čuti
  Tanci glasi mromoreći,
  Kako da bi od lebudi
  Jasnu svitlost prema meni
  Kako uz ogled zdrak sunčeni.
Vidiše se miri od zlata
  Vrhu gore uzvišeni
  Sridu miri vridna vrata
  Sva pridrazih od kameni,
  A na vrati hitra straža
  Slovinskoga od P a r n a ž a.

— — — — — — — —

VLADISLAV MINČETIĆ

TRUBLJA SLOVINSKA.

Zrinius Illyrici splendescit gemma decoris
Quae primi, superans, arma tulere viri.
Christophorus Kálmandi.

Zaletje se iz sjevera
  Na sunčanom kolu Slava,
  Š njom glas vedri prostrie pera
  Dubrovačkieh put država.

Zamnie u slavi svaka strana,
  Njih došastja srećno u vrime,
  Od Zrinjskoga dočim bana
  Ču se glasit slavno ime.

Svaka čeljad, vrsta svaka
  Krajičnika glasovita
  Svud klikuje za junaka,
  Među prviem poglavita.

Tim moj jezik tve kreposti
  Glasit smion ako ustaje,
  Slavni bane! smienstvu prosti
  Tvâ dobrota velika je.

Ti, sjeverna zviezda, sini,
  More brodeć mâ plav mala
  Ne izgubi se u pučini
  Neizmjernieh tvojijeh hvala.

Dosle smišljah tvoja djela,
  Sad ih pjevat meni je triebi,
  Nu što je miso ma začela?
  Prie bih zbrojio zviezde s nebi,

Neg neizbrojni broj tvê hvale
  Ja bih mogo prebrojiti;
  Prebroj prvo morske žale,
  Tko tve slave ište izriti.

Što od najvriednieh vitezova
  Glas nemrli nam spovieda,
  To očito sad iznova
  Sviet u tebi skupno gleda.

Nadaren si sviem darima
  Najvećega od uresa,
  Ki u sebi zdrži i ima
  Nauk, narav i nebesa.

I ako nebo, riet se ima,
  Ne djeluje viek zamani,
  Nad sviem pucim istočnima
  Dostojstvo ti krunu hrani.

Kreposni su tvoji načini,
  Srce uzmnožno, mudri svjeti,
  Ćud bez varke, i u hitrini
  Razbor stavne od pameti.

Dosta je reći, da si grana
  Nikla iz duba tvojijeh djeda,
  Ki su bili vrh svieh bana
  Vazda od časti i od izgleda.

Lav srditi, zvier ohola
  Mirnu ovčicu ne porodi,
  Ni sivoga od sokola
  Golubica krotka ishodi.

Krv visoka od plemena,
  Slični unuci viek ne taje,
  Pače kriepos ponovljena
  U njim svietla vazda ostaje.

Tim kê čudo biti more,
  Starieh hvale da pod nebi
  Kako rieke sve u more,
  Skupile se jesu u tebi?

Da ne imaš izgled ini,
  Liep ti ukaza drum od slave
  Ban Nikola, štit jedini
  I obrana vjere prave.

— — — — — — — — —

Pun dostojstva k nebu othrli
  Slavno čestit nada svime,
  Svietu ostavlja glas neumrli
  Dušu Bogu, Slavi ime

Ima živjet tim dovika
  Drag na zemlji i na nebi,
  Dika od pisma i jezika,
  Mio Višnjemu, slavan tebi.

Razlog prosi, tko na svieti
  Turski mjesec stupom plesa,
  Da se bude uzvisiti
  Nad zviezdami, vrh nebesa.

Adrianske glas Sirene
  Neka od njega skladno poje
  Pjesni, koje svud hvaljene
  Vjekovitu čast dostoje.

Pravo je, u moru da ona plije
  Po pučini da se šira,
  Gdje bez svrhe kraja nije,
  Gdje mâ pjesan ne dopira.

Bane Petre prehrabreni,
  u komu se združba ujedno
  U velikoj dici i scieni
  Pamet znana, srce vriedno.

Ti knjižniče sâm dostojno
  Strašni uz romon trublje vrle
  Uzdigo si ime bojno
  Na visine neumrle.

Liepe sreće, srećna bitja,
  Kolu je dano po sve vike
  Dalek stati od zabitja,
  Pod sjen tvoje lovorike!

Ne straši se od vremena
  Ni zavidi ničjoj slavi
  Oni, čija uspomena
  U pisma se tvâ postavi.

Znanja od tvoga kako prima
  Zakon zemlja, koju vladaš,
  Tako oružjem i pjesnima
  Smrt s životom kô hoć skladaš.

U krug svieta svud okolo
  Gdje dan svane, gdi opet gine,
  Slovinski si zvan Apolo,
  Marte od sve pokrajine.

Tvoga imena, tvoje od sjene
  Trepti Istok, svak se boji
  I tvâ krepos te je od sjene
  Da kraljevat sviet dostoji.

Koje vojske od Istoka,
  Kê li sprave nesmiljene,
  Na trenutje tvoga oka
  Biše u čas potlačene!

Na pogubu turskieh kraja
  Inostrane pute probi,
  Zemlju oplieni ljuta zmaja,
  Dođe, vidje, sve predobi.

Od ropstva bi davno u valih
  Potonula Italija,
  O hrvatskieh da se žalih
  More otmansko ne razbija.

Pače sama tvâ desnica
  Silu ustavi, tiek zaklopi,
  Da nevjerna poplavica
  Sve krstjanstvo ne potopi.

— — — — — — — — —

Čuj, hrvatska pokrajino!
  Pače vas sviet neka sliša,
  Što obećava sad istino
  Nebo, — i mene riet nadiša:

Vidim smrtnom u bljedilu
  Turski mjesec gdje zapada,
  Zauviek stati u tamnilu
  I ne isteći već nikada.

Zrinjsko sunce njega tjera,
  U Istoku da pogine,
  Da se utopi š njim nevjera
  Crna mora sred pučine.

I ako utopi Farauna
  Mojze u Moru crljenome,
  Bit će utopit čast potpuna
  Cara u Moru sad crnome.

Vidim bojne sred potjere
  Gdje stieg carski po tleh pada,
  Gdje se drugi s križem stere
  Vrh bieloga Carigrada.

Cesaroviem tu pod krilom
  Ban će čestit stolovati,
  Ban imenom, a kralj dilom
  Podložni će puk vladati.

Ja narekoh, što ima biti,
  A ti nastoj, slavni bane,
  Da se budu ispuniti
  Zgode od mene naričane.

Tvâ svies znana tebe izvisi
  Vrh svieh časti svieta ovoga,
  O tvom svjetu diha i visi
  Narod puka hrvatskoga.

Pod tvom sjenom i obranom
  Svak bez misli čiem počiva,
  K veselju noć za danom
  Dan za noći mirno uživa.

— — — — — — — — —

Krvavomu često u boju
  Ranjen, izbjen po sve strane,
  Junačkomu svemu broju
  Tve hrabrene kaza rane.

Liep je biljeg u viteza
  Prsi imat izranjene,
  Nije hvale, nije uresa
  Ki je od veće dike i sciene.

Svaka rana, kom se gizda
  Čudna krepos tvê vedrine,
  Na nebu će nova zvizda
  Isteć vrh tvê pokrajine.

Još glas slavni nam nariče
  Tva hrabrena ima dila.
  Carski uzmožni dobitniče!
  Strenitelju turskieh sila!

Ali slaba mâ besjeda
  Sve izrieti moćna nije,
  Veličanstvo tvê joj ne da.
  Da skrovita sva otkrije.

Upisa ih nad oblacim
  Slava gori vrh nebesa
  Sunčaniem zlatnim zracim,
  Gdje mê znanje ne doteza.

Tu dohodnieh od vremena
Puci imat će izgled pravi,
Ko neumrlos tvoga imena
Štije se u višnjoj gori slavi.
Za tvê hvale drugo pero
Više od sciene nać ima se,
Čim za Ahila slavni Omero,
Ne mâ pjesan podoba se.

MATIJA MAGDALENIĆ

PLAČ SMRTELNOSTI.

Nut strašna smrt, kot lačni hrt,
Kak nam žitak popada,
Napinja luk, strelja med puk
Duše jagmeći grada.
Telo zato, kako blato
V letu prahom postane,
Moraš iti, ne znaš priti
V kakove češ stane.
Gda jur grlo hrhra vrlo,
Zemlji proščenje od sveta
Roditelji, prijatelji
Straše se kot od ubita.
V neznanu, neskušanu
Sam češ pojti krajinu.
Vsako delo, kak je bilo,
Listor s tobom porinu.
Tvoj razgovor, mladost i dvor
Sad te hote odbeči.
Zvene lice i vusnice,
Spadnu nutar tve oči.
Glava, srce, jezik, grlce
Straše se za nje,
Ta strašni gost, smrtna bledos
Lice misal zaujme
Tvoji strici, ljubljenici,
Vsi od tebe pobegnu;
Otac, mati, več ni brati
Na ruke te ne zdignu.
Ki be dvoran, sluga veran,
K tebe i ne pristupi,
Telo u mukah, srce u tugah
Kot lađa se utopi.
Taki zvonjaš, kak dokončaš
Jezikom obračati,
Vusta stisnuč, nos zataknuč
Hte te van mikati.
Otud zmaknuč, u zemlju utaknuč
Gde te nigdor ne zbudi;
Reku: van! van! mrcina van!
Dosta si živel med ljudi.
Ti, ki plaču, milo jauču,
Tebe van sprovajaju,
V goščenju, u smejanju,
Zutradan potrašaju.
Ako ravno, plaču davno,
Sad pojdu na karminu.
Ti ostaneš, več ne staneš
Nit jim zabraniš kuhinju.
Tvoje telo, tam veselo
Žabe, kače čekaju,
Kot u diki dvorjaniki
Tako ti se klanjaju.
Pogledaju, zasipaju
Brže li te pogrebuči
Da zmrcvare, lice skvare
Z nosom, vuha i oči.
Sini, žena, kči ljubjena
Dugo te ne žaluju,
Za pol leta, črna svita
Ako drži, odureju.
Za se hudi blago ljudi
Od tve dece razvleku;
Muke vgasi, Bog ga spasi,
Morebit i ne reku.
Peto leto, telo smleto,
Kako pepel ostane,
Kosi tvoje, reku, gdo je
Z nogum budu rivane.
Prava mati ne će znati
Videč tvê glave lubanju.
Kako s' skvarjen, jur si zabljen
Ime t' je u neznanju.
Ne mudrosti tako dosti,
Ka bi skradni hip znala.
Smrt jednako telo vsako
Kot seno bu skašala.
Tak nad krali, kak petljari
Jednako gospoduje,
I mladence kako starce
Svojom kosom zvaljuje.
Plemenite, svilne svite
V ružnu jamu zameče;
Ti pak zmišljaj, pravo zvegaj,
Kakove češ biti sreče.
Ar posledni su tam predni,
Petljar s kraljem skup stoje,
Kako vetar, zgine hitar
Tvoj glas, čast ti posvoje.
Komu zato zručiš zlato
Lepeh gradov zidine,
Mesto tebe dragi sebe
S tvojom šubum zavine.
Tvê držanje i imanje
Neprijatelj opusti,
Kače, Žabe telo zrabe
S nim se i črv potusti.
Kak premineš, vu glasu zgineš,
Vsa te srca pozabe.
Tvoji sini, pobratini
Spominat te oslabe.
Tvoju jakost, plemenitost,
Črna zemlja zadavi.
Još ne mariš, neg se hvališ
Z blagom, ko te ostavi,
Kot tat mučeč smrt se vučeč
Tvoje drevo podseče,
Nit moč vujti nit se skriti
I čez zid te povleče.
Moreš iti, kam ćeš priti,
Ne znaš, ta jad češ piti,
Prez milošče ranit hoče
Ter znevarce udriti.
O črvivo, ti lažljivo
Telo kak nas vkanjuješ.
Med obečuč, na jad vlekuč
Jalno nas omamljuješ.
Ti ne veruj, s tem ne noruj
Ar daš li se osedlati,
Oh tja k vragu, u smetnu dragu
Tebe hoče pojahati.
Danas jošče morebit če
Z ognjem slamu užgati,
Ah ne igraj, dobro delaj
Kot trst če te zlamati.
Kuliko nas umre danas,
Ki se včera smejahu,

Ki uzmole u nevolje
Gore, a včera skakahu.
V noči, vu dne, hipe zadnje
Ada, moj duh, promišljaj,
Ar smrt pride, znagla zide.
S njum pobiti se pripravljaj.
Ako ravno strelum naglo
Z luka pusti u tebe.

A ti slavno, stoj pripravno
Ošpota sama sebe.
Zahiti drago najdeš blago
I pravično gospoctvo,
Nit se ti boj, u tom ne dvoj
Bog če dati blaženstvo.
Prav se ufaj, k nebu zdihaj
S tvoga srca čistoga
Kinč bogati, tam če dati
Budi čekanja vernoga.
Amen.

FRANJO KRSTO FRANKOPAN

SRCE ŽALUJE, DA VILU NE VIDI.

Vi loze zelene, vi polja cvatuća,
vi zdenci, potoki i voda tekuća,
de skažte smilenje
vrh tužno, žalosno to moje življenje.
Ni noći ni dneva brez suz polivanja,
svaki hip, magnutje, ronim zdihavanja
da b' se i pećine
mogle umehčati od takve godine.
Drugi se raduju u vašoj liposti,
ja pak vdil tugujem u strašnoj žalosti,
a pomoć ne vidim,
neg kot praznu maglu ufanje naslidim.
U vas dragost, vridnos vsaka je dobiti,
v srcu pako momu čemer nahoditi,
ki ga iskončava,
ar milošće nigdir tužno ne spoznava.
U vas štogod živi, drago se raduje,
v meni pako misal nigdir ne miruje,
nit poznam veselje
ar spodobno smrti je moje življenje.
Oh srićno bivanje, oh stokrat blaženo,
svitlost sunca vidit da vam je sujeno,
od vile lipotu,
ka kot misec čista je v svomu životu.

Neg meni tužnomu ne more sijati,
ovo jur godišće, da moram strajati
nje tela svitlosti,
ter konca ne vidimo oh mojoj žalosti.
Aj neverna srića, s tim li jesi dična,
da činiš trpiti prava za krivična!
vsako svoj cil ima,
neg moje trplenje smilovanja nima.
Da vi konči vitri glas moj pronosite
ter vili ljubljenoj službu nazvestite,
srce tak valuje;
gdi telo ne more, naj misal zvršuje.

RUKAM BELIM NA DIKU.

De ruka ljubljena,
iz čista mlika stvorena,
milo priziva,
slobodu svaku udil zadobiva.
Jur srce ranjeno,
na poklon umiljeno,
tvojoj dragosti
valuje rado svoje zmožnosti.
Da b' jednuč sujeno,
z milošćom privoljeno,
oh celovati,
navik ti hoću službu aldovati!
De ruka blažena,
prvu snigu prispodobljena,
oblada belosti,
kak dragih srcev vse ljubeznosti.
Je l' kada vidi,
prez duše telo živiti?
Ah ni moguće,
prez tebe srce je pogibuće.
Neg jednuč kušnuti,
predraga, k sebi stisnuti,
daj dopušćati,
življenje hoću vesel dokončati.

NAPOJNICA PRI STOLU.

Nek vam pojde misal nujna,
toči čašu vina rujna,
da se srce razveseli,
dobra volja k nam priseli.
Što težaci prideluju,
naj ležaci nasladuju.
Vitezovi da ste zdravi,
vrla srića vami rabi,
hoj pri stolu gospockomu,
na mejdanu junačkomu;
muzovire Bog ubio,
a pravične počasnio! —
Desna ruka kopje lomi,
dobra volja srce goni,
haj hodmo se veseliti,
pehar vina izroniti.
Mi dva vam dvim naklanjamo,
s napojnicom pozdravljamo.
Koji koga ljubi v bitju,
zagovori u nebitju,
a za hrptom koji hudi,
kurva mati njemu budi. —
Grla naša bojl pripravno,
do tretoga ne ustavmo,
naj zdravica obhajuje,
jedna drugu dostiguje;
a spominak da ne zgine,
vse kršćanske pokrajine,
Bog je čuvaj i potvrdi,
poganina pak zateri. —

PASTIRNICA.

Ne b' zvizda Danica još zabelila
nit svitla zornica zarumenila,
da pastiri ustaju: skup se zazivaju:
haj pomoz Bože!
napolje zrenimo ovce i koze!

Veselo pojdoše z blagom vrviti,
z diplami igrajuć sunce slaviti,
oh da si blaženo: od Boga stvoreno:
vsim na veselje!
ti daješ pravu kripost i življenje.
Na lipu čistinu kad bihu zašli,
milahne ovčice sito napasli,
kozlići preskakujuć: grmje ogrizujuć:
pojdu prihajat,
hladnom studencu blago napajat.
Pastir pastiricu k sebi zaziva,
v družbi povojlnoj hlada uživa,
nasladno kušujući: drago obimljući:
za radovanje,
oh kakvo lipo biva dugovanje!
V grmju zelenom druga dvojica,
mesto ziskiva, gdi raste rožica,
na notu pofućkuje: v strunu udaruje:
za radovanje,
oh kakvo lipo biva dugovanje!
Ostala družina kak srića zgodi,
s pastiricom mladom vrime sprovodi,
gdi jedan ne vtegne: drugi pak privrne:
za radovanje,
oh kakvo lipo biva dugovanje!
Jur sunce med gore zapalo biše,
veselo proti domu povrniše,
dva na dva pjevajući: friško skakajući:
takvo življenje
ne daje turobnosti nit trplenje.

TITULUŠA NIMA, IME VINDAR IMA.

*F*ili draga, veruj nezgovornu žalost,
*R*ad tebe zaćuh u srcu čemernost,
*A*r ni moći telu nikakor trpiti,
*N*eg i duša mora nevojlno tužiti,
*K*adagod pomislim na prošasno vrime,
*O*nda suze ronim, svoje zabim ime,
*P*rokleta bi vura, ka te odsudila,

*A*h! trplenje takvo jadno navalila;
*N*imajuć uzroka prom tvojoj vridnosti,
Zbučit je hotila svicke hudobnosti,
*E*ngedujuć rada nazlobu čemernu,
*R*anit srce tvoje, skazat vsu neveru.
*J*e li to moguće, svita stvoritelju,
*N*epravica takva tlači tvoju zemlju?
*J*oš li ćeš pretrpit čalarnom narodu,
*K*ot lakomu vuku nad ovcami škodu?
*A*l more bit zato grihe pregledivaš,
*T*ujinu nazlobit tako prepušćivaš,
*T*vojom da pak z moćjom pravične desnice,
*A*ngela odlučiš požalit krivice?
*R*aduj ada, Fili, dojti hoće vrime,
*J*edino živući stresti tužno brime,
*N*aj bu sve prošasno zasad pozabljeno,
*A*r ime, poštenje dično je dobljeno.

POZVANJE NA VOJSKU.

Na vojsku, na vojsku, vitezi zibrani,
kogagod majka junačka othrani;
jur bubni, herpauke posvuda se čuju,
šipi, trumbite nadalek glasuju,
dični šeregi skup se zastaju.
Na noge, na noge, vi jalni ležaci,
u vojsku, u vojsku, hrabreni junaci,
sablje i puške nabrzom pripravte,
sebe i konje viteški opravte,
vreda potežte k slavnom dundaru.
Stirajte od srca vsak oblak plahosti,
vazmite na se šćit batrivosti,
dražje vam budi glas, ime, poštenje,
neg hip, magnutje, sramotno živlenje;
navik on živi, ki zgine pošteno.
Ni moć' izmislit hvalnije skazanje
neg na mejdanu vridno držanje,
gdi gromi od pukaš i sablje se viju,
vnoga gospoda krv svoju proliju
za domovinu, za veru kršćansku.

Boga višnega na pomoć zazovte,
vaših starih glas, ime ponov'te,
na svoje sprotivne navalte ognjeno,
jedan drugoga izručte ljubleno,
živte bratinski, poginte viteški.
Kada vam srića na ruku potegne
ter neprijatejl iz mesta okrene,
oh kakvo poštenje, pajdaši bogati,
sablje, paloši i konji bahati,
sprave kovane, sviti gospocske!
Nu bratja ljublena, na noge, na noge,
turskom misecu da stlačemo roge,
za veru kršćansku, viteštva zlamenje,
svitu na hasan, a nam na poštenje,
naj nam ne budi premilo življenje!
V takvoj nasladnosti svoje telo trudno
pri studencu bistrom lovac počivuje,
svicke himbenosti il činjenje nujno
prostu njegvu misal v ničem ne zbantuje.
Oh povoljni žitak, oh stokrat blaženi!
svima navidnosti drugih povekšajuju,
časti, dike, kinči, kakogod stvoreni,
nisu uzrok srcu tužnom zdihavanju.
Nego vas povoljan lipa zraka vživa,
dostojne lovine vesel nastojeći,
u slobodi dragoj dan i noć prebiva,
skrbi, policije drugim ostaveći,
Vsak mu je prijatelj, vsaki drago ljubi,
a nijednom misli preuzeti sriću,
z lažmi prilizivat ništar se ne trudi,
nit raduje druga spravit u nesriću.

HUDOBNOST TELOVNA.

Kot tinja, ka skrsne,
il magla, ka zmrzne;
kot pepel, ki zgine,
il cvit, ki premine:
je svicko živlenje, vim človik zgizdiva,
prah, pepel, tinju, maglu pohtijno ziskiva.

ANTUN GLEĐEVIĆ

O ČOVJEČE.....

O čovječe sasma oholi,
kud tvâ miso uspela se!
Znaš li, da smrt svemu odoli,
koju čekaš ti na čase?
Tvojoj sviesti vlas ne dava
da za taštiem slavam hodi.
jere tvoja svaka slava
u dohodu svomu othodi.
Kad na'manje ti bi htio,
tvâ skraćena ljeta budu,
i ono, što si odlučio,
s njima otide sve zaludu.
I najveće uzdignuti
kad se hoćeš put visina,
prije neg miso tvâ se uputi,
ugledaš se sred dubina.

Zašto činiš scjenu od zlata
i željan si nad sve ostalo,
da te drži svak bogata,
kad je tvoje sve zamalo?
Materina još utroba
dobro na sviet tebe ne da,
a kami se tvoga groba
za te otvoren pazi i gleda.
Kad ti na svies dođe i stupi
jedan dihaj život da ti,
i u dihaj se život skupi,
kad smrt na te kosu obrati.
Ti iz praha izišo si,
i kad svršiš tvâ godišta,
u čas brieme kê odnosi
prah ćeš biti, paček ništa.

INJACIJE ĐORĐI

SVIEM DIKLAMA U PROLETJE.

Jur je cvitje,
jur prolitje
porodila čes vesela;
na krilima vjetra blaga
rados draga
livadom se zaletjela.
Cvieticom drobnime, priliepe diklice,
resite vaše lice;
cvietje je dubravom, pod cvietjem, ko zene,
gore se rumene:
nebu je istom procavtjelo
cvietjem čelo.
Dzora u cvietju ponosita
od cvieta vam daž prosipa;
kupite ga, družbo lipa,
ter pojući slatke u glase
okrunite zlatne vlase.

Zelen budi
u razbludi
dzorne od rose dar čestiti,
trepti milo vrh od gora;
jasna dzora
zelen stere, cvietje kiti.
Tecite, hodite, seljanke gizdave,
ljuvene na zabave;
hrlite, tecite na slatke celove,
ljubav vas gdi zove.
Od ljubavi rajske cvite
podielite
ljubovnicim, ki vas dvore;
ljubavi im zaplatite
tuge i smeće, kê ih more;
er ljubav je od ljubavi
plata istina, zaklad pravi.
U pokoju
dragu svoju
ljuven slavic slavi sada,
kuša ljubav slatka dosti
u radosti
gora, polje, lug, livada.
Dočim je proletje, na tance, na pjesni,
prislatke na ljuvezni
hrlite, tecite na slatke celove,
ljubav vas gdi zove.
Er brzo će svekolike
vaše dike
dugo vrieme potlačiti;
u čas jedan sviet se mieni,
listje opada, venu cviti
i ledenom rukom zima
primaljetju čâs otima.

ZGODA LJUVENA.

Trudnom svietu noć na lice
vrgla bješe sjenu blidu,
da od ljuvezni potajnice
na svoj tančac zviezde izidu.

Ja Ljubicu kon nje dvora
u zabitnoj čekah strani,
kad nje umjesto zgar s prozora
bi mi dodan lis pisani.

Mrem od želje za prie znati
što mi piše mâ jedina,
nu môj želji svrhu imati
nenavidna brani tmina.

Nie ponoći: iza gora
jasni mjesec još ne istječe,
svieće rajskieh od prostora —
zviezde mi su prem daleče.

A želja me nuka i blazni
tač, da skrovna draga slova
proštio bih bez bojazni
na plamenu od trjeskova.

Ali u cvietju i u travi
srećnom zgodom meni tada
krilata se zvierca objavi
spried zlaćena, svietla ozada.

Ulovih je i nad svime
taj lov držah draži od zlata,
ter njim svietlit nauči me
moja ljubav domišljata.

K pismu 'e prinieh i po njemu
pomno vodeć plam krilati,
na tem zraku živućemu
sve razviđeh što ht'jah znati.

Ah da ti je uviek hvala,
o svietnjače prigizdavi,
od livada zviezdo mala,
drobna iskro od ljubavi.

Ne mogu te neg hvaliti,
liepa zvierce, harnom pjesni,
čiem dostoja pomoć biti
nepokojnoj môj ljuvezni.

Urešenje ne priprosto
ti si od ljeta po naravi,
dielak sunca za njim ostô
za razgovor cvietju i travi.

Prid tvo'em zlatom zlato krije
i sobom se zlato srami,
tvoj plam zlatnoj u tebi je
kô u prstenu dragi kami.

Od zemlje si ti zenica,
dan kî leti sjemo i tamo, —
slika mudrieh djevojčica
kê se u noći kažu samo.

Sveđ kušala cieć dobrote
dragu rados, zvierce draga;
mednom rosom dojilo te
milo nebo, zemlja blaga!

SRCE IZGUBLJENO.

»Jeda 'e našo tko po sreći
izgubljeno srce moje,
kê izgubih, vaj, hodeći
za stupajom mê gospoje?

Za obilježu jes u njemu
malo ufanja i radosti,
straha i sumnje vele i k temu
mnogo suzâ i gorkosti,

a nadasve udjeljana
hitrom rukom od ljubavi
mê Ljubice slika izbrana
i nje ures prigizdavi.

Znaj koristi da u njem nije,
povrati ga tiem veselo:
sve probjeno strjelami je
i napola izgorjelo.

A na milos po razlogu
za uzdarje ću pokloniti
sve što imam, sve što mogu,
sve što umijem ja na sviti«. —

Tvorah ovu ličbu u glase
vas u plaču, vas u muci,
kad mâ liepa prikaza se
noseć srce moje u ruci.

»Evo t' srca, ona reče,
sad što obeća, htjej mi dati«. —
Dah sve što sam, a ona uteče
I srce mi, jaoh, ne vrati!

ZAHVALA JEDNE DJEVOJČICE.

Podranila djevojčica
jutros prie dzore,
ter rumena sva cvietica
brala sred gore.

Vjenčac vila od bosilja
sa zlatnom žicom
i tratorka š njime dilja
spored ružicom;

uresila s viencem vlase,
kê s pomnjom goji,
na kladenac ogleda se,
kako joj stoji.

Tu je liepa zamjerila
andjela s nebi,
ter je mlada govorila
sama u sebi:

»Svietle oči tko da gleda,
dvije danice,
iz kieh srcu pogled ne da
prijat tužice?

Tko će uživat moja lica
biela, rumena,
iz kieh capti sva ružica
luga zelena?

Tkomu da se drag daruje
celov od usti,
iz kieh riečca zamamljuje
kad se izusti?

Tko će grlit bieli moj vrat
ki diku nosi,
niz kî stoji prosut pram zlat
od rudieh kosi?

Tko će na mo'e biele prsi
prignut svâ lica,
koje jesu ljepše vidjet
nego ružica?

Prie mê oči izgubile
svjetlos pogleda,
nego stara iskočile
da ih on gleda!

Prie mi lice potamnilo,
ružom kô zene,
neg se komu priklonilo
tko nie za mene!

Prie mojieh mednieh usti
rieč se izgubi,
neg neharnu da dopusti
da ih poljubi!

Prie se grlo zatvorilo
mramorom kami,
neg neharnu dopustilo
grlit rukami!

Prie potamnio vas snieg bil
od mojieh prsi,
neg za rados komu bili
ko na njih mrzi!

Bože, stvori tvoja krepos,
da ovi moj ures
hoće uživat i mû ljepos
ko dostojan jes«.

DANICI RANJENOJ OD PČELE.

Gizdava vila Danica,
kâ je cviet rajskieh diklica,
pristupi jednom vesela
za vidjet mladieh roj pčela.
Tu čiem u mnogoj slobodi
mlada među nje dohodi,
rani je pčela, kâ scieni
nje lice za cviet ljuveni.
Udorac male te rane
smete nje dike sunčane;
uze lier bieli nje lica
sliku rumenieh ružica,
a biser grozni nizdoli
perivoj lica nje poli.
Zagorko, kî sviet nemio
cieć neba bješe pustio,
pazeći gorke nje suze,
besjedit ovo njoj uze:

»Danice, poznaj sadara
svjetovna ljubav kô vara.
Pčelici kâ ti vaj daje,
svjetovna ljubav slična je,
er kako pčela med hrani,
nu dava bolest, kad rani.
i ljubav nosi radosti
slas malu s mnogom
gorkosti.
Znaj, svaka rados od svieta
kô ljetna zviezda prolieta
i po svôj taštoj naravi
za slobodom žalos ostavi.
Sama je ljubav od nebi,
kâ nejma boles u sebi
i sred istinieh razbluda
dava sve slasti bez truda«

RAKLICI KOJA JE SUMNJILA BIT LJUBJENA.

Tvomu u licu skupljeno je
blago obilno svieh razbluda,
nu ti niesi dobro moje,
u kom žive mâ požuda.
Gizdava si, Rakle, i mila,
ali srcu mom zamani,
kê Ljubica, rajska vila,
u slatkomu ropstvu hrani.

Ali zamani prsi od liera,
usta od ruže kažeš meni,
zaman jasna tvâ zamjera
otvora mi dan ljuveni.
Pazeć ljepos tvomu u licu
indje obraćam misli moje
i razmišljam mû Ljubicu
i nje ljepos ljepšu od tvoje.

U tebi se naresiva
obraz cvietjem, zviezdam oči:
u nje čelo zorom siva
pogled suncem od istoči.

Na nje ustieh život pravi,
u posmiehu raj se kaže,
na nje prsi ljubav stavi,
što je imala slađe i draže.

Zato nemoj bit sumnjiva,
er drugoga rob sam lica,
svaku svjetlos dan dobiva,
svaku ljepos mâ diklica.

CVIET NA DAR POSLAN OD GOSPOJE.

Cviet, ki slično na mê vaje
sad mi ljepos tva posila,
ah, ne scienim da zemlja je
na običajnu porodila.
Njega suzam mo'im polita
mješte rose zemlja stvori,
njega, zoro ti čestita,
zrakom tvojieh oči otvori.

Ja ga primam. kô tvojemu
slična uresu, o gospoje,
i razgledam željno u njemu
procvjetale sreće moje.
A za uzdarje, cvietno bitje,
vik uresu slutim tvomu,
da neumrlo cti prolitje
na tvom licu priliepomu.

GOSPOĐI NADALEKO.

Otkad me je ostavila
prigizdava tvâ ljepota,
živem tužan bez života
i bez duše, dušo mila.
Ginem, sahnem, gasnem,
blidim
ranjen tugam bezbrojnieme,
misleć kad će doći vrieme
mâ Ljubice, da te vidim.
I razmišljam da jednako
nije bitje moje i tvoje:
ja umiram, o gospoje,
a ti uživaš dobro svako.

Ti uživaš u radosti
vode dubja i zeleni,
a ja kunem, vajmeh meni,
mê nezgode, mê žalosti
ke' mi skrovna sumnja
uzroči,
jesam li ti u milosti
al' sam dalek tvôj ljeposti
tako od srca kako od oči.
Ah da mogu krila od ptice
po ljuvenom čudu steći
za u tebe doć leteći,
uzdisana mâ božice!

Nu pokli mi po naravi
nie to dano, moj pokoju,
posilam ti dušu moju
na krilijeh od ljubavi.

SUNČANICI UGRABLJENOJ.

Trud je ljubit, trud je veći
ne ljubiti liepo što je;
nu, što ljubiš ne moć steći,
nad sve trude trud ovo je.

Tiem, priliepa Sunčanice,
misli u kakvu živem trudu,
gdi skroveno tvoje lice
većma uzmnaža mû požudu.

Slavic, komu po nesreći
ote porod ruka kleta,
boležljivo žubореći
oko gniezda prazna oblieta.

Tako i ja mjesta, koja
našu ljubav svjedočiše,
pun gorkoga nepokoja
optjecivam željno odviše.

I vidjet mi tad uzbude
da je u tmini strana svaka
bez sunčane tvê razblude,
bez svjetlosti tvoga zraka.

Velim odi ja razgledah
najprie ures nje gizdavi,
odi željeh, sumnjih, predah
vas užežen u ljubavi.

Vjernom rukom svo'om zaplati
odi želje kê me more,
odi š njom se sastah mnokrati
na ljuvene razgovore.

Od priblage mê gospoje
odi primih celov prvi,
odi ognjeno srce moje
njoj zapisah mojom krvi.

Mjesta su ista: nu nje lice
nie da tužnom otkrila bi:
gdje si, ah slatka Sunčanice,
a tko mi te, dušo, ugrabi?

Nek ja, odlučen ne živjeti,
tebe skrovno kroz nemire
samo gledam u pameti
i studene grlim mire.

RAZLIKE ZGODE NESREĆNE LJUBAVI.

Zgoda III.

Prigizdava Bisernica, kruna svieh vila,
slatkiem rajom svoga lica stravi Radmila.
Ona u lovu s družicami dočiem boravi,
ne zna, što su mili plami drage ljubavi.
Tužan pastier pušta stada, ter za njom hodi,
i kad sunčan zrak zapada i kad ishodi;
njive, imanja, teg s volovi drži u nescjeni,
vinogradi svi njegovi leže pušteni.
Moli dragu svoju vilu da mu se umoli
i da nje ćud nemilu svoj plač odoli.
Pjeva urese nje jedine i svo'e nemire,
plače, uzdiše, bliedi, gine, čezne i umire.

Polja, rieke, luzi, gore, kê ga slušaju,
plačne njemu odgovore na plač davaju.
A nemila dikla odveće, tvrđa neg hridi,
odgovorit njemu ne će, čiem ga mriet vidi.
Videć pastier da zamani sliedi je i dvori,
ter nie lieka svojoj rani, kâ mu domori,
za vaj svršit kî ga muči, stavno u pameti
svo'e diklice on odluči rukom umrieti.
Na se zvjersku kožu stavi, sliku promieni,
pak se sakri u dubravi za bus zeleni.
Tuda prođe Bisernica lugom loveći;
k njemu obrati svoja lica, da 'e zvier scieneći,
vrhu luka zlaćenoga strielu nastani
i Radmila verna svoga rukom svo'om rani.
Ranjen pastier tad zavika: »Diklo nemila,
eto tužna ljubovnika ti si ranila!
Ne vjerova ti nekada srcu stravljenu —
Bisernice, vjeruj sada tielu ranjenu!«
Pak izdahnu, a diklica to videć uze
lomit sriele, grdit lica i ronit suze
vapeć: »Slatki moj pokoju, verni Radmile,
docna poznah ljubav tvoju s česti nemile!
Sad te ljubim, kad ne mogu! mogoh — ne ljubih
i kroz gorkos moju mnogu tebe pogubih.
Ali vajmeh, po sve vieke hoću tvâ biti
i na oni sviet tvê dike željno sliediti.«
Reče i sebe rani tade gorku u nemiru,
ter u krilo mrtva pade dragom pastiru.

SUZE MARUNKOVE

iliti tužba ljuvena Marunka Mlećanina
za Pavicom babopoljskom.

Pjesan.

Gdi u dublju, kô bez ploda
obrasla je zemlja i kami
i Vrbova leži voda
među trstjem i žabami,
ter okolo kriešte i bježe
ćuci i noćne kukovježe, —

pus Marunko i samoćan
na trišlju se tu nasloni,
vas užežen i nemoćan
u ljuvenoj srceboni
cieć Pavice, za kôm gine,
babopoljske djevičine.

A Pavica za nj ne haje,
neg u suknji dosred noga
dalek bježi, kako da je
on sotona petonoga,
i krsti se od amanta
kako od tenca legromanta.

Kozje stado nad travami,
žaleći ga trudu u temu,
otresaše gubicami
i dizaše brade k njemu;
uza nj plaču janci i stada
i poslenik reve od jada.

Dokle on biedan i bez hari,
gdje ga u srcu probod prieča,
o hrek glavom triš udari,
triš zahuka, triš zaječa,
a zatiem se plačuć jako
maraviljat uze ovako:

»Orsusimo rec mi, Pave,
čemu ti sam mrzeć tako?
Ti me bježiš — ja gizdave
sliedim dike tvê svakako!
Ne bjež', Pave, bud' mi blaga,
repimo se, Pave draga!

Rec' mi, u čemu sam ja
stravijo,
u čem li te mogo uvriedit?
Znaš, da svеđ sam rezistio
tebe dvorit, služit, sliedit?
Plat' mi službu i hod' amo
da sve konte smižuramo.

Prč s kozami, konj
s kobilom,
ovan s ovcom ide i pase,
a ti mene goniš silom
i nikako neć me uza se!
To je ubit me, dušo, očito,
to je živjet stravestito.

Kad ti rekoh juče sjutra:
»Sestro Pave, celiva' me!«,
ti u kuću skoči unutra,
pak istrča s štapom na me
ljuća negli paparata
al' kukuriek česna iz Blata.

Nu kô i zublju još tuci me,
da modricam sva put provri;
makar drvom posieci me
kô jegulju tamo u Sovri,
moj se tebi dub podlaga, —
repimo se, Pave draga!

Prije će se, znaj, Glogovac
krenut vjetrim, kî zaviju,
ali tvrdi Brnjestrovac
prid rontalim, kî ga biju,
neg ja tebe ijedno u vrime
pustit — dio gvardisime.

Prie bih muzo kravu i ženu
prie bih glavu izgubio
negli tvoju obljublenu
dragu ljepos ostavio;
zasve i zločes, pri tvom licu
ubio bih četvericu.

Samo da sam tvoj do smrti
a pak na oči svieh Mlećana
bi' me, jaši, goni i prti
kô — da prostiš! — alimana;
čin' da činim sve što mogu,
stav' mi samar — hvala Bogu!

Da što bježiš? sto ne trpiš
da kad suze mê prisuše?
što mi srce tužno drpiš,
draga kučko mâ bez duše?
što mi moriš duh nezdravi
tresavicom od ljubavi?

Ah, bre Adame, eto u duši
nemoćan sam prem nemilo,
ljubav mnome kataruši
kako drvim niz točilo
i ko more prid krajinom
baca gluhom plovutinom.

Svud po škini draču čujem,
vas rep ćutim u koprivi;
trbuh k stienam pritiskujem
za ohladit plamen živi
i kršim se bez pristanja
s prokletoga protezanja.

Kad spim, u snu grde
u licu
nemani me straše priko:
kada žvaćem ječmenicu,
grka mi je kô riziko;
kad popijem žmujo vina,
pàrâ mi se mižurina.

— — — — — — — —

Imam resač bielj, u komu
spô bi sveti otac papa,
dva kletišta liepa i k tomu
šupalj kotlić — nu ne kapâ!
jedan krotac, dvie kutlice,
mieh i tikvu od vjedrice.

Berem zelje na naručja,
žito i zavare i ne mjerim;
imam lienâk brod i luča
kî pokradoh kaludjerim;
netegnuta sto'i bačvica
puna vinca veseljica.

Imam petnes koza i svaka
skotnica je prva u stadu;
imam vola jur trećaka
i šarulju kravu mladu
i tovarca od pet dukata,
koga ljubim kako brata.

Da imam sve što Baba
ostavi
i kralj Deša sve što imo je,
ja bih podô cieć ljubavi
od ljeposti na dar tvoje
i reko bih: l a š a v a g a! —
pripusti me, Pave draga!

Ne ište te za nevjeru,
neg u viencu s alegrancom
vodit ću te na stan goru
s svatim, s surlom, s spara-
vancom,
da se čuje tja do laga, —
pripusti me, Pave draga!

Balandu ću tad prid kućom
vodit vapeć gdi 'e ravnina:
»Štikat mane, bolje obućom!
p a š a u n a! dajte vina,
da se miešac prinemaga!« —
pripusti me, Pave draga.

Pak na guvno pod mješnice
kantat ti ću versu liepu,
o ma biela pečenice,
koja sitiš mû pohlepu,
o mâ željo puna hvale,
slađa od masta i mantale!

Tebi intrigo dô srce sam;
ako 'e malo, a ti prosti!
kaludjerski već kmet niesam
nego sudžit tvê dragosti,
mâ prinčipe, mâ potenco,
ma prisvietla ečelenco!

— — — — — — — — —

Vele trpjeh! već ne mogu
superbiju tvu podnieti,
da ko svinju na brljogu
zapljuvaš me bez pameti,
hajde od mene, bud' na tvoju
volja t'. pjadžer — svak na
svoju!

Ne ću stupit, da bih mogo
prigrlit te mirno ikada,
već trabukat, pasja nogo,
pasja kenjo gadzarada;
pasi mi se sred slobode,
nu ćeš znati, kud te vode!

A nazbilj ćeš sve domala
platit, što mi skroji i skuha!
Ti si mene začarala,
ti si mora vragoduha,
strižeš okom, sviesti otimaš,
a i pod nosom krstak imaš.

Ne ću podniet pačijento
i činit ću za osvetu,
da zna knez i presidento,
da ti čaraš ljudi u Mljetu
nek te užegu il' trnoviem
probodu te kocem noviem.

Nu kud moj se bies poteži?
Š njom govorim, a nje nije!
ona od mene trkom bježi,
a esperence i vragolije
moja pamet snieva i panti, —
pojte od mene, legromanti!

Ovo velim u nezdravi,
a nju pustit prem je teško:
razvlačim se u ljubavi
kako staro sukno mljetsko,
ništa o meni već ne znam ti, —
pojte od mene, legromanti!

Najbolje je časom časom
da se bačim more u sinje
il' se objesim oviem pasom
ondi stare vrh gloginje
il' se nožem proparan ti, —
pojte od mene legromanti!

Ostaševe poću od spile
ukopat se u dubinu,
kê tu stoju neka vile
biedni život moj prikinu:
a sad skupa t u t t i q u a n t i
nosite me, legromanti!«

UZDASI MANDALIENE POKORNICE.

Uzdisanje prvo.

U s p o z n a n j u.

— — — — — — —

Kraj franačkieh plodnieh
strana
marsiljska se pustoš vidi,
gdi odvieka zaharana
ustaraniem mrakom blidi,
a niz pleći briega strma
nore luzi pusta grma.

Naježenieh iz ponora
crne magle ljut izmeće,
kamenitieh vrhu gora
leže od sniega gore veće,
ter uzrasla kruni zima
siedo čelo oblacima.

Ču'eš iz klisur muklo odisat
vjetre i rieke gdi se ore
za potopom satarisat
sela u sebe, sebe u more;
reve voda i u vrlini
plače raspe, koje čini.

Uzmnažaju sred slobode
priecieh zvieri stada česta
svo'em vapajom buku od
vode
svojiem strahom strah od
mjesta;
reži medvjed, vuk zavija,
vepar hroče, zvižde zmija.

Tuj gdi puklom pod grebeni
pridušena noć boravi,
željno stupaj svoj hrabreni
Mandaliena liepa ustavi
i ukopa tvrde u stine
s svo'om ljeposti svo'e krivine.

Ljubovnica ona ognjena
njegda od ljudi, sad od Boga,
osta svietu prigrabljena
silom plama nebeskoga,
ter u neumrloj pri ljubavi
sviet i sebe zaboravi.

Istom lice Jezusovo
vidje i skupljen raj u njemu,
kroz gorjenje čisto i novo
ponovljena osta u svemu,
leteć svoga iz pepela
pomladjena ptica biela.

Njega drži vrhu svega,
njega misli, š njim besjedi;
njega živa, mrtva njega
ište, žudi, dvori i sliedi,
i jedina š njim saviše
njim odiše, š njim izdiše.

Kolikrat se ne zasrami
uz grob sidjet, svoj drag
gdi je,
ko da radi svo'im suzami
tvrdi mramor da razbije,
živuć smrtnom pri zatvoru
veće unutra neg nadvoru.

Pokoj naći jaka nije,
pravi er pokoj nje prošo je:
mre, er ne mre, kad umrije,
tko bi duša duše svoje;
i bez duše živa ako je,
sama ljubav duša joj je.

Blagi Jezus ganut stoga
liek donese na nje vaje
i uskrsnut lica svoga
prvu sunce obasja je,
da učitelja slavna i živa
navjesnicim navještiva.

Nu on kad pođe k ćaćku
svomu
iz rodjenieh ona strana
po progonstvu židovskomu
bi nemilo istjerana,
da po moru sionom ište
inostrano utočište.

Ali trpeć toj za Boga,
primi sve za tuge male,
dokle s kraja evrienskoga
na marsiljske stupi žale
i odredi po stjenama
Bogu i sebi živjet sama.

Mrkla spila ah kô u sebi
nju primeći osta rada,
mneć da je ona sunce s nebi,
kê ne vide vik dotada;
noć uzigra, kad svo'u tminu
od nje lica zrak opsinu.

Gluha zabit, mrak od spile,
strah i golet, glad i zima
biše srcu nje primile,
er nemile bjehu očima,
čiem plam ište nje požude
veće u trudieh istieh trude.

Ona od liepieh cviet i kruna
jur nadsiva sunce i zvizde,
draga, uresna, slavna i puna
časti, dvorbe, hvale i gizde,
i u napravah svieh gizdava
svo'im napravam bi naprava.

Ponižena sad u stvoru,
ponižena u odjeći
uze boles i pokoru
za razgovor svoj najveći,
za utjehu tugam pače
svakčas tuge patit jače.

— — — — — — — —

Bješe jednom zrak od jutra
prosvietlio vrh od hridi,
neka u spili ona unutra
strašno mjesto bolje vidi,
i sva skrovna njoj otvori
strašne od noći danak gori.

Prvo umuknu, pak smetena
kliče vapit u glas ovi:
»Ovo li su, Mandaliena,
urešeni tvo'i dvorovi?
ovo li su svietli stani
kiem se klanjô zrak sunčani?

Bih gospođa! jasnom dikom
zlato uresi prame moje;
pod vlaštitom môm šibikom
slavni Magdal robovo je;
dvoriše me jaoh njekade
dični mlaci, dikle mlade.

Sad, kad vapim glasom mojim,
meni sama hrid se oziva;
moje suze suzam svojim
strma rieka sadruživa
i nestavni vjetri plasi
natječu se s mo'im uzdasi.

Nu razlog je, tko na svieti
po krivinah zvier se učini,
da pustošne sred goleti
žive kô zvier u planini
i da nije meu ljudima
tko ufanje u njih ima.

Pravo 'e da tko griešeć uze
među ljudem zvjersku sliku,
među zvierim roneć suze
dođe ljudsku na priliku,
er kajanje svo'im suzami
nas i Boga vraća nami.

Lele, lele veomi ružna
Bogu, ljudem, istoj meni!
oh da ikako mogu tužna
uteć srca vaj skroveni,
sa mnom uzrok mojieh zala
u pako bih ukopala.

— — — — — — — — —

Kud se obratim, sve mi uzroči
trud i kaže što sam bila:
donosi mi noć prid oči
mê razblude, kê je krila,
skrovna a zabit mê privare,
mê poruke skrovne i dare.

Zemlju plešem — ona usplodi
cvietje ke' sam draziem dala;
sunce veli: »Ti kadgodi
ime od sunca jesi imala«;
mjesec opet: »Mojieh zraka
viđ nestavnos — ti bi taka«.

Zvier klikuje mû slobodu,
moje pusto bitje gora,
moju ljepos dan na ishodu,
mê naprave cvietna dzora,
a tvrdina hridja ovega
mene u zlobi tvrđu od njega.

Svud se vidim, svud opako
mê življenje prid mnom šeta;
sud i sudac, smrt i pako
crniem krilim svud me oblieta
i taka sam očima mojim,
kakva uvieke bit dostojim.

Bježim tužna, niti umijem
znat kud bježim — bježim samo;
divjiem mrakom lice krijem
po pustinji sjemo i tamo,
klisurami sa svieh strana
i strahoćom zazidana.

U nemiru, sumnji i smeći
iza stanja mienim stanje:
bježim, ali jaoh bježeći
sa mnom nosim mê spoznaje;
krijem se, ali vajmeh meni
ne krijem se môj spomeni.

— — — — — — — — — —

Gdje ste, o žive smrti od gore,
vepri ognjeni, zma'i srditi,
kieh glas stresa sej ponore
kroz urnebes gromoviti?
Hod'te punit s djela hrla
mnom otrovnieh propas grla.

Stiene uzrasle, kieh strahoća
u strmoglav nad mnom visi,
grda sliko mojieh zloća,
ke do neba smjenstvo uzvisi,
ah za milos na me orite
vaše vrhe strahovite.

A otruj se kužnu u dahu,
povjetarce najmilije,
boli teške i smrt plahu
svaki odihaj moj da pije
i da s trudnim smrtniem ljutim
bez usmrtja mriet se ćutim.

Bez ufanja dzore drage
stisnite me, noćne sjeni!
sve nekobne, sve neblage
istječite, zviezde, meni!
budi čemer sva dubrava,
čemer voda, čemer trava!

Zgar krvaviem meni oblakom
s bukom, s treskom, s smećom svakom
daždi od oganj, gradi od striela,
i života od mojega
porazite do biljega.

Stvori drazi, hudi stvori,
ki mom griehu druzi biste,
pomoz'te me u pokori,
kî me u zloćah pomogli ste;
Stvorca uvriedih — nabunjeni
ustanite suproć meni!

Ah nesviesna! ah jaoh koga
prema tvojoj kličeš zlobi,
kad pedepsom grieha tvoga
stvorenje se sramilo bi!
Toliko si, Mandaliena,
s tvo'ih krivina potištena.

I čudim se na me od groma
glasom da se sviet ne oprieči,
vapeć: »Želje tvê veoma
ponosite jesu i rieči:
ohole se srećom druzi,
a tvâ oholos raste u tuzi.

Zvieri vihre i trjeskove,
povjetarce, zemlju i more
zaman, zaman tvoj glas zove,
da te zatru, da te umore,
er sve stvari podsunčane
na viša su djela obrane.

More 'e stvorno, da 'e dovika
izgled Stvorca veličini;
kruna 'e nebo, tries šibika,
pristolje mu oblak čini,
slikuje se posred tmina
svoja otajna kraljevina.

Zviezde oči njegove su,
kiem bdi više svoga stvora;
kad se jazi vjetrom tresu,
tuj se jakos svo'a zatvora,
a u hridi zlamen stavi
nepomične svo'e naravi.

Stavi u gore, skot
nesviesni,
da uči strah nas od nebesi;
da njegove zrak ljuvezni
siva odasvud, on uresi
kitam voća, cvietja i trave,
polja, livade i dubrave.

I oni da svo'u čas zabudu
i povrne svietlo lice,
ter krvnici tamni uzbudu
tač pogane izdajnice?
Ne, ne viku! ti bud' sama
za pedepsu tvo'im zlobama.

Tebe tobom muči i ranja,
ti bud' sličan poraz tebi;
crv smrdeći od spoznanja,
ki se od grieha zače u tebi;,
pedepsanje prilično je
za pogane duše tvoje«.

Mnim da veli sviet mi
ovako,
i ne, vajmeh, bez razloga:
ja zled, ja smrt, ja sam pako
moga srca žalosnoga;
ah jaoh krivcu, kî se kaje,
krivina ista pedepsa je.

Pedepsa mi grieh isti je,
od pedepse teži sada,
er pedepsa proć umije,
nu krivina ne nikada,
koja vajmeh po sve vrieme
svo'im spomenom mučit
će' me«.

Dospje i ufat uze paka
višnju pomoć, kad to izreče,
znajuć crna van oblaka
vječne slasti daž da istječe
i spoznanje da je od zlobâ
liek i rana u isto doba.

UZDISANJE ČETVRTO.

U napastovanju.

— — — — — — — —

Noć izide ter u spili
vrh tamnosti tamnos sjede,
priklopiše mrak nemili
pridošaste sjeni bliede,
a hukahu iz litice
mukliem glasom noćne ptice.

Noćni strasi bjehu stisli
ištom hridi sej divjačne,
kad od tmine tamn'je misli
duh stisnuše vile plačne,
ter nje pamet silom plahu
gluhiem kolom privijahu.

U nje sviesti skupnoj one
noćniem mûkom jakos stječu
i dosadom sile smione
svud nasrću, svud jê optječu
nukajuć je da promieni
nje života put hvaljeni.

Jur nje srce jadovito
oštre, blage, rotne isprazne
lako, plaho, skrovno očito
dubu, viju, straše i blazne,
da pokoja nejma, i kada
od njih bježi, u nje upada.

Tako plavim silu čini
brzieh vjetar plaha izmjena,
tako i srna po planini
po sve strane zatečena
za uteć lovce — lava kleta,
za uteć lava — lovce sreta.

Tjera ih ona, ter boj bije
zavadjena sobom sama,
dokli jedna priblazni je
dobrosličniem privarama
i zasve od nje neprimljena,
daj dostoja bit čuvena.

Veljaše joj: »Ah ustavi,
suze i sebe ne umori;
od pokore red je pravi
mjeru držat u pokori:
ne će Višnji, Mandaliena,
da pogineš prie vremena.

Lome dubje vihri štetni,
striela ognjena hrid rastvori,
dosta 'e vjetrić primaljetni
za otrunit cviet na gori,
a ti lomiš tvoj cviet mlada
trieskom, vihrom trudâ i jadâ!

Marta, tvoja sestra znana,
taki život, znaš, ne žive,
neg franačkieh priko strana
steruć ruke milostive
svud pomoći dieli i svuda
Boga glasi, tvori čuda.

Bjež' iz spile! krepos svaka
nepoznana — krepos nije;
tamna 'e dzora sred oblaka,
tamno 'e zlato, kê se krije.
Sini dakle i otkri' svietu
čudo od čuda, ljepos svetu.

Stvar zamjernu vrh svieh
stvari,
višu od sunca suncu objavi,
to jes tebe, kâ privari
pun privarâ sviet nepravi
i pod noge vrže tvoje
sve što u njemu priliepo je.

Država te rodna zove,
koja u tebi svoj liek naće:
tko jur žudje tvê celove,
tad tvoj stupaj celivat će:
tko te istjera njegda i smete,
tad svo'u u dušu primit će te.

Ah videć te (kô vesele !)
uzigrat će gore u sebi:
kitni čedri, vite jele
priklonit će vrhe tebi,
ustavit će tieke općene
bistre rieke začudjene.

Tad vas istok s čistiem dari
it će u tebi častit Boga,
odisat će puni otari
dime oblaka mirisnoga
i gorjet će bez pristanja
luzi arapski na sto oganja.

Klanjati će narod željan
u sto stupâ tvoje urese,
pod nogam ti pako izdjelan
u mramoru krivit će se
i kazat će potlačenu
tvo'em stupajom hvastu
i scjenu.

Sjat će pismo zlatno ozdala
»Ovo 'e viecim posvećena
zemlje evrienske kruna
i hvala,
gospodična Mandaliena,
kâ pridobi mlada u ljeta
sviet i sebe veću od svieta.

Zvierim spila,krepos slavi!
što ckniš veće, što ckniš odi?
tvoga izgleda zrak gizdavi
pored s danom sterat hodi;
tako er dobro, razlog veli,
svemu svietu da se udieli«.

Nju ovako misô izdavna,
pače u mislieh sviet potiče,
nu se varkom dikla slavna
stavi i sa sviem glasom kliče:
»Ah poznam te, ah prokleta,
slici u tuđoj, misli od svieta!

Dali ja ću hvale iskati
po evrienskoj kraljevini,
gdi bi vrieđan tolikrati
otkupitelj moj jedini,
gdi bî njemu čas najprva
vrh prikorna umriet drva?

Ja vrh krvi da njegove
zgrade uzdižem taštieh slava?
mene svetom da puk zove,
gdi jur njega zva neprava?
njemu boles, meni scjena,
on progonjen, ja dvorena?

On u dračah, ja u zlatu,
on na ranah, ja na stolu?
ja u dvoru pribogatu,
on u grobu hridnu i golu?
Ne! ne! slični u prilici
bit imaju ljubovnici.

Bjež', o sviete, nadaleče!
bjež' od mene, niesam tvoja:
drugi vitez mene steče
sred krvava davno boja,
kad ti prid njim i smrt kade
prid njegovom smrti pade«.

— — — — — — — — — —

S tiem umuknu, nu himbena
misô opeta nje srce rani
govoreć joj: »Mandaliena,
plačeš, trudiš, bdiš zamani:
tašto 'e djelo, znaj pustiti
što jes za ono, što ima biti.

Zemlja 'e tebi prid očima;
a tko 'e tko zna, što je gori?
Sebi nebo, a ljudima
sviet darova tko sviet stvori;
zemlja tvoja zaisto je,
može i ne bit nebo tvoje.

Dobro 'e, dobar što Bog
daje,
i ni'e grieha tuj n'jednoga;
zloća 'e scienit da zloća je
nasladit se darim Boga,
i dostojan darâ nije
dare uživat tko ne umije.

Sad uživaj, čiem vedrieme
zrakom mlados tvoj pram
zlati;
Boga ljubit sveđ je vrieme,
nie sveđ vrieme za uživati;
mučno 'e umrle steć radosti,
za steć nebo htjet je dosti«.

Tako miso nju zavodi
u zahode prieka svjeta:
tjera je ona, nu dohodi
istjerana misô opeta,
dokle puna sumnje i muke
k nebu uzdignu glas i ruke:

»O nebeske dike i gizde,
o privedri sviem prostori,
o pisane zlatom zvizde,
o pobjeni zviezdam dvori,
o pričeste strane svete,
kê sve dobro me krijete,

vi me čujte i doglasiti
mom Jezusu htjejte za me:
»Tvâ sam i Tvâ hoću biti,
ali izdavni sviet smeta me
i siluje, moj pokoju,
proć môj volji dušu moju.

Mislim sve, što mislit ne ću,
čiem je misô mâ neprava,
i nevolju za mû veću
misô moja mene izdava:
što da učinim, moj žudjeni,
kad nie vjere meni u meni?

Nu svies prši a ne htjenje,
kom si želja svako u doba;
misli i meni me griešenje,
misli običaj starieh zlobâ
i na mene srne sada
sve što huda bih ikada.

Dobro moje, sini, sini
za liek momu nepokoju:
ti za mene vele učini,
ti brani me kô stvar tvoju;
Tvâ sam i Tvâ bit ću, a i Ti
moj si, er ne mož neg moj biti

— — — — — — — — — —

Tako ustavi svo'e besjede,
i o svjetovnoj misleć zlobi
veselit se s sobom sjede,
što u mislieh sviet pridobi,
kad tu rados njoj otrova
prednje iz misli misô nova,

kâ bî: »Eto si jur dobita
od veselja tvoga istoga,
er što dobi misli od svita,
oholo se dičiš stoga:
ni'e tvâ dobit neg Višnjega,
neharnice, — hvali njega!«

Nato ubliedje vil jedina,
pak što može tanje i jače,
sta razbirat, je li istina
što himbena misô zače:
nu kad nađe, da je inako,
svo'e zateče misli ovako:

»Pođ'te, ah pođ'te, misli,
od mene
krepke u vašoj nekrepčini;
misli u tmini porođene
i prem slične sliepoj tmini,
u što ufate, kud pršite?
što hoćete, što prosite?

Prie neg striela sunce hrli,
prie neg sunce vjetri slide,
brže od vjetra gre tries vrli,
brže od trieska pogled ide:
a vi, o misli, brže vele
vjetra, trieska, sunca i striele.

Vraćate se vi bježeći,
vi mir kažuć bijele me:
vi sterete tiek mučeći,
gluše od noći noćno u vrieme,
da mnokrati jaoh ne scieni
mâ svies ista da ste u meni.

Nie vremena, moći nije
za spravit se da ne idete,
er hrlite sprave prije
i svu spravu razmećete,
ter gdi ne mni, duh vas sreta,
er sad nieste, sad ste opeta.

K nebu idete, nu bez krila,
val bez plavi prihodite,
vi bez oči, vi bez tila
sve gledate, sve ćutite;
vi ćutjenje, vi vam iste
krila, tielo, plav, oči ste.

Prednjem bitju mom prikladne
lice iz lica privraćate:
blage, mile, hude, jadne
sad blaznite, sad ranjate,
i hitrina vaša čini
što ni'e drugoj moć hitrini:

da nie skrovno, što se krije,
da što 'e dalek, blizu 'e očima
da što 'e prošlo, prošlo nije,
da ne prođe, što proć ima,
da uzbude, što bit ne će,
a što će bit, da jes veće.

A u sebi što ste paka
neg vrh vode prazno pismo,
čas od časa, munje zraka,
iskre od ognja, kiem živi smo
vjetar, koji prši i leti,
po prostorieh od pameti,

plod od duše za nju smesti
kroz promjene svo'e razlike,
rieč bez glasa, glas od sviesti
slika od stvari, stvar bez slike
često štetna, zlobna i tmasta,
sveđ nestavna, sveđ prošasta.

Man u pomnjah moj duh vene,
man vas tjeram iz pameti,
er, kad tjeram vas iz mene,
moja na vas misô leti,
a kad misô na vas pada,
vas, o misli, mislim tada.

Tako 'e vidim, er živ tko je
nie bez misli svoja u lita:
ali ufam se misli od moje
da bit ne ću pridobita:
misô brzo a uviek proći
neć ti, rajska mâ pomoći !«
— — — — — — — — —

IZ »SALTIERA«.

Pjesan XLVI.

Zaziva vas svijet, a najliše puk izabrani na proslavjenje od Isukrstova uzišastja na nebesa, koje na proročansku privida, da ima u svoje vrjeme izvršiti po svojemu uskrsnutju Bog-čovjek vodeći sobom svete oce oslobodjene iz limba.

Pjesni i hvale romonite,
pripievajte Bogu u dici
i dlan o dlan, puci, udrite
u radosti, svikolici,
višnji er gospod strahoviti
kralj veliki svieta, nami
hotje puke podložiti,
da nam leže pod nogami.
On nas obra k sebi uzete,
baština smo nek njegova;
on obljubi liepe čete
Jakobovieh od sinova.
Eto ushodi segaj časa
u dvorove svo'e blažene
združen skladom mednieh glasa,
zvekom trublje posvetjene.

Pojte, pojte našem Bogu,
pojte, pojte našem kralju,
ki prostira oblas mnogu
na svu zemlju bližnju i dalju.
Pojte njemu vješto i znano,
er, kraljujuć pućnu dolu,
ima stanje nadsunčano
i na svetom sjedi stolu.
Glave evrienske i gospoda
paklu oteta š njim stala se,
Abramova kî poroda
samodržac spovieda se,
ter uzrasli snagom ovi
na visine tolike su,
da zemaljski kô bogovi
svoga uz Boga vidjet jesu.

Oče, Sinko, Duše Tebi
u jedinstvu Božjem slava,
kâ bi, kâ je, kâ pod nebi
vremenom se ne skončava.

ANTUN KANIŽLIĆ

IZ SVETE ROŽALIJE, PANORMITANSKE DIVICE.

Dio drugi.

Kako se je Rožalija od svita otrgla i u pustinji živila.

XI.

Radost špilje i kupanje slavića.

Gdi je ova gora ? u kojih je stranah,
Je li priko mora pustoš moga stana ?
Od vas sam daleko, tko još više pita,
Istinu mu rekoh, da sam izvan svita.

Priko njegvih međa slavnom prioh nogom,
Kad mu okrenuć leđa rekoh: ostaj s Bogom.
U špilji pribivam, prid njom sada pišem.
U njoj raj uživam, o njem živem, dišem.
Pišem to na golu i suhomu panju,
Nenavidnom stolu i vašemu stanju.
Živem mirno: moje crna od goleti
Žalost daleko je, dalje od pameti.
Ništa me ne smeta, jer radost vesela
I sa mnom se šeta pokoj vedrog čela.
Ne smiju ni blizu pustog dojti luga,
Koji srce grizu jadi, plač i tuga.
Ništa ovdi ne cvili, nit je šta da škodi,
Neg veselje bilih krila leti i hodi.
Ali eto sada plačem pišuć ovo,
Suza vruća pada i pomrsi slovo.
Suzo moja ! tko te, budući ja u miru,
Izli ? Ah ne, hote kaplje po papiru.
Ah ljubav je, koja liva se kroz oči,
Goreć prez pokoja suzne iskre toči.
U vrućoj sladosti od nebeskih kaplja,
Srce od radosti rajske se utaplja.
Ah u pustoj šumi špiljo, moj pokoju !
Što ja ne razumi prije sriću tvoju?
Cvit moje čistoće (Bog bijaše dao!),
Lipše bi u samoće skutu bio cvao.
Špiljo, raju ! evo tvoje ime budi
Ime pravo, i novo, komu se svit čudi,
Ne ja. Raj jest toga svita dobro izgubit,
Raj jest čisto Boga i sve udilj ljubit.
Ali kuda tako zanese me radost,
Eto mene kako meni otima sladost !
U nju i pero zajduć slatko se prilipi,
Da svrhe ne najduć' mučno se odlipi.
Ja š njim zaboravljam, što napisat kanim,
I vašoj pripravljam želji, da obznanim.
Sad na špilje ime nemojte se čudit
Niti teško brime mog života kudit.
Kad se suho postim, ah što ja uživam !
Ja se s postom gostim, kripim, naslađivam.

Kao da pada prava novim čudom mana.
Slatka meni trava i koren jest hrana.
Rajska u gorah pustih mene pita sladost,
Med ćutim u ustih, a u srcu radost.
Virujte, da niti žedna sam, nit gladna,
Vodica za piti blizu mi je ladna.
Pokraj špilje živi kristal bistro teče,
Koji kano krivi žeđu, da pit ne će.
Jer me šuškajući kaono se tuži,
Da se ne pijući žeđa š njim ne služi.
Niti ju što kada muti, tu ne pazi
Pastir svoga stada, da priko nje gazi.
Nego ako moje puste drugarice
U planini koje k njoj dolete ptice,
Da se kuplju i piju, navlastito ptičak
Kraljić ptica sviju i slava slavićak.
Kljun u nju zmoči, pije, diže glavu,
Opet pije i skoči na zelenu travu,
Pak se vrati k vodi, gleda, gdi je plitko,
Pazi i ophodi, da ne vidi nitko.
Pokraj briga doli skoči, krilca stere,
Glavicu zamoči, kupa se i pere,
Otpočine mrva, pogleda i pazi,
Kao videći crva, da po brigu plazi,
Pak glavu nakrivo, sad nagiblje amo,
Sad s desne na livo, prigne opet tamo.
Pogledu onom vidi radost niku,
Svoju u vodenom ogledalu sliku.
Kao da se ne će kupat, vodom brca,
Gledi, kako teče i s kljunićem štrca.
Od nike dragosti opet zaroniva,
Da se u radosti ladnoj naslađiva.
Okolo se okreće i kano da pliva
S krilcami trepeće i umorno ziva.
Odleti na stranu, pruža se, raskrili,
Kljun tare o granu, glavom trese i s krili.
Tribi se i čisti, perje vuče i vadi,
Da red namisti, s kljunom češlja i gladi.
Kao da zafali za vodicu zdravu,
Kako zna, nju fali i piva njoj slavu.

IV.

Prikazanje ostalih svitovnih veselja
i njihovih naslidnika.

Za tom braćom hode, dica li su bila,
Koji kolo vode ili sabor vila?
Sloboda života, *Himba* puna zala,
Smih, Dragost, Lipota, Pisma, Igra, Šala,
Veselje i š njime njegva sestra *Radost,*
Kraskih kfila *Vrime,* kratke dobi mladost.
Nosi piti *Radost,* s alvom svoje pite.
Kuharica *Sladost,* a *Raskošje* kite.
Šarena na njima kao prolitje svita,
A u licu svima cvit od mlada lita.
Oči su im crne, zorno žute kose,
Skačuć kano srne cvitje beru, nose.
Pisma vila zače, štogod glasom može,
Što je vila i braće svi š njome glas slože.

1.

Beri, Vilo, beri brate,
Dokle cvitak dragi cvate,
Vince rujno, glavu krunimo.
Amo, mladi, evo mlika!
Amo, stari, evo lika!
Vince pijmo, čaše punimo.

2.

Amo, družbo! leti vrime,
Cvit života sane š njime.
Smrtna hiti noć od žalosti.
Uzdu pusti, želje pasi,
Srce siti, žeđu gasi,
Dokle sviti sunce radosti.

3.

Sunce iduć naokolo
Izvijati uči kolo,
S hitnim skokom tanac vodite.
Gore željom vile mloge,
Na igru ih srbe noge.
Zovu okom, k njima hodite.

4

Što stojite, braćo draga,
Eto izgled našeg traga
Put je pravi, svit naš **slušajte.**
Crvenoga eto naše
Veselja su pune čaše,
Da ste zdravi! s nama kušajte.

5

Ah nemojte mladost gubit,
S tugom morit, s postom ubit?
Za to lita nisu mladosti.
Ona ima igrat, gostit,
A starost se plakat, postit,
Kad je sita veće radosti.

6

Nek za pećom kašljuć doma,
Moli z didom baka roma,
Nek ne dadu lica viditi.
A od prve junak brade
I kad vile cvatu mlade
Ćud imadu našu sliditi.

7

Skrušenja je gorko ime,
Pokora je teško brime,
Stražnja dila tužne starosti.
Nek se u prsi istom tuče,
Kad s postelje smrt povuče,
Kad je sila bude zadosti.

Nuto tužna čuda, virovati ktila,
Ne bi; odasvuda tiskom vrvi sila
Obadvojeg spola, svake vrsti i ćudi.
Od polja i vola, igle, puške, ljudi,
Bogati i djaci, kraljevići, cari,
Ubozi, težaci; mladi, sridnji, stari.

Kad *Stid*, divac sveti, vidi bisne čete,
Da slide prokleti put od vične štete,
Vinac mu rumeni od ruža problidi,
Jao! reče meni, i vas se zastidi.
Ter sakrivši oči reče: Bižim čista;
U takvoj grdoći nejma za me mista.

MARKO BRUEROVIĆ

GOSPARU NIKU POČIĆU.

Dragi Niko, kak i lani
Mi smo došli ne zamani
Kolendom te svjetovati,
Da ne ckniš sviet uživati
Vidiš kako brzo odveće
Godine se kolo okreće?
Još domalo za leđa ti
Mladost počet ć' ostajati
I već s tobom naporeda
Ići starost ljenogreda!

Što se dakle već ne vjeriš,
Što već drago ne zamjeriš?

U samoći živjet tako
Već ne možeš nikojako
Trajuć dnevi bez ljubavi
Kano suh panj u dubravi!
Bez gospoje kuća zebe,
Sve je gluho oko tebe,
Oženjena nu gospara
Sve zabavlja i razgovara:
Sada čuje djecu skvičat,
Sada babu falalikat,
Sad plač bienieh čumprelica,
Sad gdje ih kara domaćica.

Što se dakle već ne vjeriš,
Što već drago ne zamjeriš?

Liepo ti je uz veselje
Častit tortom prijatelje,
Dielit zahare i linguados
Kiti kermes i barbados
I gledati iz ulice
Na prozore bandierice!

Što se dakle već ne vjeriš,
Što već drago ne zamjeriš?

Nu promisli, kâ je sladost
Babe svoje vidjet radost,
Kada vodi za uzicu
Nakićenu javolicu
Preko cviećem opasanu
Po rozima korunanu
I gdje joj čivilmente
Čini liepe komplimente!

Što se dakle već ne vjeriš,
Što već drago ne zamjeriš?

Veliko je ludovanje
Odmicati uživanje,
Stega uživat nemoj ckniti,
Neka bude, što ima biti,
Svoje ispunit želje i volje
Dobro 'e sutra, danas bolje,
Kleto vrieme čudno izdaje,
Pod muč teče i nestaje,

A zalud ti, kad pobiže,
Od algebre slove i križe,
Kad bi i Newton se stvorio
Već ga natrag ne vratio!

Pok, je tako, tu ni'e ckniti,
Daj nam veće to popiti,
Vadi čmule i arkule,
Napuni nam čaše i žmule,
Nek zdravice u veselju
Nazivljemo prijatelju:
Daj, ak' hoćeš da te hvale
Smokav prikalo i mantala:

Pokle imamo gdje i kada,
Pijmo i jeđmo ončas sada,
Do pak možeš nestanuti:
Tko zna, hoće l' još svanuti?
Tko znat može na onom sviti
Hoćemo l' se već viditi?
Tko zna, hoće l' biti tamo
Mavasije, kako i amo?

Pok' je tako, tu ni'e ckniti,
Daj nam ončas, Niko, piti;
Sutra piruj, pobratime,
Ako bude još na vrime.

MATIJA PETAR KATANČIĆ

POPIVKE NARODNE.

Košutica.

Rosna, bosa, oj košutko, —
Oj, rosna bosa!

Kud si rosom putovala?
Pratila sam braca dragog.
A što ti je bratac davo?
Davo mi je devet ključev,
Otvaram da devet gradov.
Otvori ja prva grada,
Al' u gradu kolo igra;
U kolu je seka Mara,
Mara bi se jurve dala
Za junaka za oblaka;
Kuma zove žarko sunce,
A miseca svata starog,
A vlašiće barjaktare,
Svate zove sitne zvizde.

Lipe ti su u jesen jabuke. — Lipe ti su.
Koje rujna diči boja s bilom
A jutrna rosica posipa
Ter sladost jim i lipotu daje.

Al su lipše Valpovke divojke
I u sridi bilorujna Mara;
Lipe dive u kolo kad pojdu
I popivku svojoj pričmu Mari.

Gizda Mara, roda goskodskoga
Izdaleka od sivera ladnog,
Ali tako Valpovkinje ljubi,
Kano da ju rodila Slavonka.

Poslušajte, momci i divojke,
Poslušajte čudna događaja:
Skida Mara svileno hodilo,
Koje za njom po zemljici šušti,

Pak uzima od pamuka roklju
I oplećak od ćenara bilog,
Narukvice kupovnih čipaka,
Opreg rujnim izvezeni natkom.

Skida kapu šivenu u Beču
Pak šamijom obavija glavu,
Đerdan meće oko bilog vrata,
A na noge papučice žute,

Pak zapiva pismu na slavonski,
Pismu piva od ponosnog Beča,
A pripiva od Valpova grada,
Lipa pisma, a lipša divojka.

Što je bila bjelorujna Jela,
Što li Janja Sibinjanin Janka?
Nije majka porodila ćerku,
Što je majka Maricu divojku.

O, jabuko bilorujna
Krasan ti si rod donila:
Dvi jabuke na dvi grane,
A na trećoj soko sivi.
Soko gleda u bosilje,
U bosilju kolo igra,
U tom kolu lipa Mara
I na njoj je zlatna parta,
I svilena povezanka,
I dva pera kalopera,
I četiri miloduha,
I dva traka suha zlata.

POPIVKE PROSTE.

Mariji vlastionici 1783.

Rano rujna rani zora,
Zlatu češlja kosu z'gora
Ter je spušta na ramena,
Krunu dragog od kamena.
Meće, oj rujna zoro!

Bilokosnima na koli
Vozi se i na sokoli,
Rumenoga kreće lica
U siveru blaga divica:
Ohe ho! kamo, zoro?

U grad ide, ona veli,
Ružu slatku da veseli
I u bostan da dovede,
Gdi se cvitki lipo rede,
Opsa ho! ljupka ružo.

Svekar bostan ovi spravi,
Drugi njega lipše stavi,
Svako cvitje posadiše,
A ružicu ostaviše;
Ohe ho! slatka ružo.

Lipe cvitje bili liljan
I ljubica i tulipan
I karanfil tu se miša,
Al je ruža mnogo lipša;
Opsa ho! krasna ružo.

Ruža draži oćutjenja
I užiže poljubljenja,
Koga ne bi potegnilo
Bilo ruže rumenilo?
Ohe ho! lipa ružo.

Svakom cvitku daje kripost,
Lipa ruža daje slatkost;
O da bi ovdi ostala,
U bostanu nam procvala,
Opsa ho! slatka ružo.

Ali skoro bud' otiti,
U grad ruža povratiti,
Miris njezin opet ovdi
Ostat ima, nek othodi:
Ohe ho! živi, Ružo!

KATARINA PATAČIĆ

TUGUVANJE ZA DRAGUM.

Puste loze, k vam se vteče
Puno tuge srce mê:
Kadi nigdo biti ne će,
Da pokoje najde svê.
Kajgod drago bit more,
Za me već veselje ni;
Gdo za mir me sad pomore?
Kad jur na me sve mrzi.

Moja Kate, lep moj plamen!
Poveć drevje tu li ni?
Ja nagledam vsaki kamen,
Jaj, ma Kate nigdi ni.

Kak nas dostkrat svrži drage
Sencum jeste zakrile,
Slatke vure, kak ste nagle,
Kak ste brzo minule!

Konč povečte, drage svrži,
Bum li dobro videl mê?
Jaj, kak mi šumi glasa drži,
Ter štimam, veli, da ne.

Čut je nekaj vugodnoga:
Zdehnjenje brž čuje se?
Zdehnjenje mort dobra moga.
Ko veli, da vrne se.

Ah, ne, ne, nego potok šumi,
Ki po prudu steče se:
Ah, ne šumi, nego k tugi
Mojoj milo plače se.

Ali mort se Mila vrne,
Ter bu kesno i zahman:
Na moj prah gda gled obrne,
Još kâ suza zide van.

PRIČETEK LJUBAVI.

Kaj je meni vezda došlo,
Kad je dete lepo prošlo,
V mojoj vendar misli je?

Ni znam reći, je li muka,
Kaj mi srce tako burka,
Ali pak kâ radost je?

Kaj je, da če prem odhađa,
Kak se meni sad događa,
Misal za njim šetuje.

Ako muka je, kaj ćutim,
I s kem misel moju mutim.
Oh, kak draga muka je!

Zakaj su mi takvi trudi.
(Takve muke ni med ljudi)
Ja se ne mrem razmeti.

Muka! Kâ me tak veseli,
Da od mene sve odeli
Kaj bi žalost moglo dat.

V prsah novi nemir budi,
Srce vugodno obudi,
Da na miru ne mrem stat.

STALNOST PRIJATELJSTVA.

Na čalarnom ovom svetu
Vsa, kaj vidiš, su nestalna,
Lepoj roži v svojem cvetu
Mraz i zima jesu jalna.

Protuletno drago vreme
Čovečanske zrok radosti,
Ali zima vsa prevzeme,
Vživat brani vugodnosti.

Žarko sunce, zorja lepa,
V zraku škrlec glasno speva,
Vendar temna noć i slepa
Vu turobnost vsa pak deva.

Sama stalna jest prijaznost,
Kinč ov anda alduvati
Jest vernomu srcu dužnost:
Njega s sobum zakopati.

RJEČNIK

A.

ahar, konjušnicca.
ada, da, dakle.
adet, običaj, uredba.
Ahil, najveći grčki junak u ratu protiv Troje.
alahise verse, za ljubav Božju.
aldovati, žrtvovati.
ali, ili.
alegracija, »oganj aliti festa« (Đorđić).
alimana, »animala« (Đorđić).
amajnati, **amajnam**, spustiti jadra.
amanat, amanta, dragi.
anda, dakle.
Apolo, kod neznabožačkih Grka i Rimljana bog pjesništva.
ar, jer.
Arion, grčki pjevač i citarač iz Metimne na Lemnu oko god. 600 pr. Hr.
arkul, posuda za ulje.
ašik, uljubljen, dragi.
aškina, zdravica.
Aurora, božica zore, zora.

B.

Baba, »vjeruju Mlečani, da duka Deša od Servije, koga oni kraljom Dešinom zovu darovao je bio svojoj babi Mljet, a ona ga je ostavila kaludjerima s patom, da kad bi došo Mlječanin tkoji u manastijer, imaju mu dati kaludjeri hljebac kruha i kuto vina « (Đorđić);.
badelj ošlji, čičak.
bahat, treska, lupa, »klopitanje u hođenju aliti stupanju« (Đorđić).
Bak, (Bachus), bog proljeća i vina.
baka beri, gledaj sada.
balanda, »pasamedz mljetski« (Đorđić).
bandijerica, dim. od bandijera, zastavica.
bapka, dim. baba.
bastisati, pogaziti, potrti.
baška, osobito, zase.
batrivost, hrabrost, srčanost.
begenisati, begenišem, htjeti, milovati.
beit, stih, pjesma.
benum džanum, moja dušo!
berita, kapa, bareta.
bijest, bijes.
bir, jedan, bir para, jednu paru, nimalo.
Blato, »je najdonje selo na Mljetu, u komu česan tako je autoru ove pjesni bio ištetio stomak, da je mogo kantat s Oracijom: Parentis olim si quis impia manu senile guttur fregerit, edat cicutis alium nocentius« (Đorđić).
blazniti, milovati koga rukom.
blud, uživanje, preljub.
bludan, koji se daje nauživanje.
bluditi, lutati, zastranjivati od istine, živjeti bludno, maziti.
bo, jer.
bobovnik, neka biljka (telephium).
bojl, bolje.

bokvica, dim. od bokva, pastirica, trputac, žilovljak, (plantago).
boliti se, žaliti, tužiti.
boljezan, bolest.
lolježnjiv, bolan, bolestan.
borak, dim, bor.
bostan, vrt.
brače, brat.
brašno, hrana.
brcati, bacati, hitati.
bre, a, da, ta; »Bre Adame« = esklamacijon od začudjenja« (Đorđić).
brijeme, vrijeme.
brljog, brlog.
broć, neka biljka (rubra tinctorum).
brštan, bršljan.
buks, bus.
bunište, bunjište, mjesto gdje se baca smeće.
bus, bokor, grmić, ševarić, stabljika.

C.

caftjeti, cvasti.
captjeti, v. caftjeti.
Cernica, varošica u Hercegovini.
cić, cića, radi.
cieć, v. cić.
cteć, cvatući, ctjeti, ctim, cvasti.

Č.

ča, što.
čalaran, varav, varljiv.
čardak, kao visoki dvor, kula.
čauš, stražar dvorski, svat koji šalu zbija, debeli svat.
čedar, cedar; »dupi prilijepi i privisoci, oko evrienske zemlje uzmnožiti« (Đorđić).
čelebija, gospodin, gospodičić.
čelozob, medvjed.
čemer, otrov, žalost, jad.
čemeran ljut, žalostan, tužan.
čemin, đelsamin, jasmin.
čengija, harfa.
čeplјes, zlatoglav, čeprlja. (asphodelus).
čepres, čempres.
čes, (čest), čast, sreća.
česmen, čestit.
čest, čast, sreća, blago.
čestan, srećan, čestit.
čestit, srećan, valjan.
česvina, nekako drvo nalik na hrast.
čičindra, čičunak, neka biljka (zizyphus).
čijem, čim, dok, budući da.
čik mejdane, iziđi na bojište.
čitovat, štovan, ugledan.
čivilmente, uljudno.
čmula, zemljan sud za vino, vodu i t. d.
čoban, čobanin, ovčar.
čorba, juha.
čul, konjski pokrovac.
čumprelica, (dim. čumprela), čupa, prosta djevojka, sluškinja u Dubrovniku.

Ć.

ćaćko (od ćaća), otac.
ćebab, ćevap, pečenje kad se meso izreže na komadiće pa se naniže na ražanj i onako ispeče.
ćelija, ložnica (cubiculum).
ćenar, tanko platno.
ćeremelle, ugodi mi.

D.

daj, dajbudi, barem, makar.
daleče, daleko.
davori, ej.
delija, junak.
der, deri, do, ća do.
derviš, turski kaluđer.

devesinj, devesilje, nekakva trava.
di, gdje.
dika, slava, čast.
dikla, djevojka.
dil, zbog, radi.
dio gvardisime, »dio guardi« (Đorđić).
dipli, diple, svirala, frula.
diti, dim. govoriti.
ditić, dijete, mladić, junak.
divac, čovjek koji živi u djevičanstvu.
divi', divlji.
djeloispravan, moralan.
djevičina, djevica, djevojka.
dočim, dok.
dokoli, dokle.
domaća, domaćica.
domoriti, dosaditi, dodijati.
don (tal.), gospodin.
donigdi, donekle, domalo.
drača, trn, bodlja.
dragoljub, neko bilje i cvijeće.
drijevo, brod, lađa.
droban, malen, sitan.
drpiti, grabiti, nemilo vući.
drumak, dim. drum, cesta, put.
drvo, »mačima od drva sijeku Mlećani jegulje po blatinah« (Đorđić).
država, zavičaj, domovina.
dugovanje, stvar, događaj.
dundar, četa.
dupin, (delphinus), pliskavica.
dvoran, uljudan.
dzidzanija, »zla volja« (Đorđić).
dzora, zora.
dzorni, zorin.

Đ.

đafir, nevjeran.
đaur, ovako Turci zovu kršćane.
đel (tur.) dođi.
đerđan, ogrlica, niz.
đititi, skočiti.
đure šelum, rvimo se.
đuzel, krasan.
đuzeluk, ljepota.

DŽ.

džanum (tvo), dušo moja!
džiger, džigerica, jetra.
džilj, ljiljan, lijer.

E.

ečelenca, »za najveći tituo Mlečani govore: ,Prisvijetla ečelenco prinčipe!' (Đorđić).
engedovati, popustiti, otpustiti.
Eol (Aeolos, Aeolus), bog vjetrova.
er, ere, jer.
esperenca, »esperence = stvari kurijoze«. (Đorđić).
evrijenski, hebrejski, »iz zemlje od obećanja« (Đorđić).

F.

friško, brzo, odmah.
funestra, prozor.

G.

galijun, vrsta velike galije.
gadzarada, »ova je riječ sved u ustijeh Mlećana« (Đorđić).
gda, kad.
gdo, tko.
gizda, nakit, ljepota.
gizdati se, kititi se, resiti se, dičiti se, baniti se, razmetati se.
gizdav, nakićen, lijep.
gled, pogled.
globiti, novcem kazniti.

gloginja, »kruška divja« (Đordić).
Glogovac i Brnjestrovac, »dva skolja okon Mljeta« (Đorđić).
glumac, svirač.
god, blagdan, gozba.
godi (godje), drago.
godišnjica, sluškinja što se najmi na godinu.
goj, veselje, mir unutarnji.
gojan, miran, odgojen, uzgojen, debel, tust.
goliš, onaj koji je go, nema ništa, bez brade i brkova.
goru, gore.
gorušti, gorući.
gospar, gospodar, gospodin (u Dubrovniku).
gospodšćina, gospodstvo.
govorit, brbljav.
gresti, gredem, grem, ići; grede nice, zapada.
grlo, proždrljivost.
grubiti, činiti da što bude grubo, ružno, sramotno, bivati ružan, ginuti.
gusa, hajdukovanje, četovanje, gusar.
guta, bolest u kojoj oteku zglavice u nogû i u rukû.
guvno, gumno, mjesto na kojem se mlati ili vrši žito.

H.

hain (tur.), nevjeran, nezahvalan čovjek, izdajica.
hajati, mariti.
hajme, ajme.
hamalija, hamalija, zapis što se nosi na ruci.
har, ljubav, milina, ljepota.
haramija, hajduk.
haramzada, đavolica, vragolanka.
haran, pomnjiv, zahvalan.
hasan, korist.
Hektor, najveći junak kod Trojanaca.
herpauka, talambas.
hesap, račun.
hič, nipošto, ništa.
himben, lažan, laživ.
hiniti, varati.
hip, čas.
hitrina, hitrost, okretnost.
hiža, kuća .
hleptjeti, hleptjeti, željeti.
hoću bolje, više ljubim, (hoću dobro = ljubim).
hodilo, odijelo.
hodža, turski svećenik.
horo, kolo.
hrabar, rabar, vojno.
hraniti, čuvati.
hrek, panj.
hrhrati, grgotati, plakati što vodom.
hrl, hr'o, hitar.
hrokati, hrocati (grunnire).
hud, zao, siromašan.
huditi, huliti, kuditi.
hudoba, hudoća, zloća, grijeh.
hvasta, hvala.
hvojka dim. hvoja, grana.

I.

imiti, imati.
inako, drukčije.
indje, drugdje.
ini, drugi.
intrigo, »intijero a liti cijelo, svekoliko« (Đorđić).
iskorijeniti, izvaditi, iščupati, iskorijeniti.
istašiti, omršavjeti.
isto, zaista.
istoč, istok.
istok, izvor, početak, uzrok.
ištom, tek.
izbastisati, pogaziti, pokvasiti.
izdavan, izdajan.
izeti, izmem, izvaditi, iščupati.
izgled, primjer, uzor.
izgnijevati se, ižljutiti se.
izliesti, iziti.
izmetati, izbacivati.
izriti, izrijeti, izreći.
izvidati, ispitati, izliječiti.

J.

jadovit, jedovit.
jagmiti, grabiti, silom uzimati.
jak, kao.
jakino, jakno, kao.
jakostan, jak.
jalen, jalan, zavidan, lažan, pretvoren.
jali, ili.
jarali oldum, izranjen sam.
jasak, zabrana.
javiti, javim, voditi.
jazik, jezik.
ječmenica, ječmeni hljeb.
jeđa, eda? (pita se u čudu).
jeđupka, ciganka.
jestojka, hrana .
jezbina, jelo, hrana.
jeziv, bolestan, slab, pogibeljan, opasan.
jezni, strašan.
joh, jaoh.
jok, nije ne.
jošče, jošte.
jučer sjutra, »jučer ujutro« (Đorđić).
jur, jure, jurve, već.

K.

kača, zmija.
kader, kadar, sposoban.
kadi, gdje.
kaduna, turska gospođa.
kaiš, remen.
kalpesi, varav.
kamen, tvrd.
kami, kamen.
kandžija, bič.
kantati, pjevati.
kantarušiti, »kataruši = kotura« (Đorđić).
kaplan-post, tigrova koža.
karmine, daća, mrtvačka gozba.
kašika, žlica .
kašljiv, koji često kašlje, koji boluje od kašlja.
kenjo, kenjac, čovjek koji kenja (kenta sporo radi), »kenja = cagna« (Đorđić).
kermes, zrna od kojih se pravi tamnorumena boja.
kesno, kasno.
kinč, blago, nakit.
kip, lice, tijelo, struk.
kiridžija, čovjek koji daje u najam.
kladenac, studenac.
klapati, kucati.
kletište, »sukno od kozje vune, u komu spe Mlećani« (Đordić).
kolenda, koleda, pjesma što u Dubrovniku dječurlija gradska pjeva uvečer idući od kuće do kuće te dobije obično od svake kuće po koji novčić. To se čini nesamo uoči Božića i na Staru godinu, nego i uoči sv. Vida, sv. Petra, sv. Ilije, sv. Nikole.
kon, kod.
konč, kraj, svršetak, granica.
konči, dajbudi, barem.
konta, konat, račun.
korablja, lađa, brod.
koruna, kruna, vijenac.
korunan, ovjenčan, okrunjen.
kot, kao.
kraguj, neka ptica grabilica.
kreljut, krilo.
krijes, cvrčak.
krotac, kabao, vjedro, »siglo« (Đorđić).
krupa, sitni grad što zimi pada, solika, sugradica, nesreća.
kudi, kud.
kuf, labud.
kukovježa, kukuvježa, kukuvika, neka noćna ptica.
kulaš, kulatast, mišje boje konj.
kuralj, koralj.
kurban, žrtva; **činim ti kurban od srca,** prinosim ti na žrtvu srce.

kurtališati se, izbaviti se, osloboditi se.
kuševati, ljubiti.
kušnuti, poljubiti, cjelivati.
kutlica, »čaša od drva« (Đorđić).

L.

lačan, gladan.
lada, gospođa, ljuba.
Lag, »nadno Mljeta je, gdi je manastijer kaluđerski« (Đorđić).
last, nerad, danguba, dokolica.
laštjeti se, svijetliti se.
laziti, hoditi, gmizati.
lebud, labud.
Leče (Lecce) u talijanskom primorju prema Dubrovniku; u njemu se kovalo dobro oružje.
lefanči, slonov.
legromant, negromanat, čarobnik; »kakva mu drago spirita Mlječani zovu legromantom«; »legromant, riječ koju Mlječani govore, kad im se pjanijem imadžina da vide koju sjenu« (Đorđić).
leut, muzikalna sprava kao poveća tambura.
leventa, mornar ili vojnik dobrovoljac na turskoj galiji, besposlica, junak.
ležak, ljenivac.
li, a, ali, samo.
ličba, (**lidžba**), izjava, oglas.
ličiti, oglašivati.
lijenak, lijenština.
lijes, šuma, drvo.
limb, limbo, mjesto u paklu gdje su po kršćanskoj vjeri prebivale duše otaca, a gdje sad prebivaju duše nekrštene dječice.
lipir, leptir.
listor, samo.
lokani, mala lokva, mala bara, barica.
loža, upravo trijem.
lužanin, koji u lugu (šumi) živi.
lje, doista, zbilja, jamačno, samo tek.
ljenogred, spor.
ljepava, lijepo žensko čeljade.
ljubi, ljuba.
ljuvezan, ljubav.

M.

magnutje, tren.
majde, zaisto.
makaruli, šurlica, bigula; »makaruli mljetski debeli su koliko škaram, svi u maslu i siru« (Đorđić).
mamuza, ostroga.
man, uzalud.
mantala, slatko jelo od brašna; »mantala je mljetska od masta, muke krupne i paparate« (Đorđić).
mao, malen.
maraviljati, »maraviljat se = tužiti se« (Đorđić).
markata, pijaca, tržište.
Marte, kod starih Rimljana bog rata.
maskarati, šaliti se.
mast, novo vino koje još nije prevrelo.
mavasija, malvasija, vrsta vina; dobro dubrovačko vino.
meč, mač
medet, u pomoć, pomagaj!
mehćema, mešćema, sudnica, sudište.
mejdan, megdan, boj.
meju, **meu**, među.
melek, anđeo.
mikati, micati, trgati, raskinuti.
milosnik, ljubimac, ljubaznik, ljubavnik, dragi.
mir, zid.
mižurina, mokrača, »orina« Đorđić).

miješnice, mješina, muzička naprava nalik na gadlje.
miješte, mjesto.
mnogiš, mnogo puta.
mnokrati, mnogo puta, često.
moma, djevojka mlada.
mort, možda.
množ, mnoštvo.
moć, sila; za sve moći, sasvim.
mrzeć, mrzak.
mučan, težak neprijatan.
muzovira, opadač, zlikovac.

N.

nad, nada.
nado, čelik.
nadvornji, nadvoran, dvoranin. izvanji, spoljašnji.
nag, sam, go.
najcjelije, sasvim, potpuno.
najliše, naročito.
najprede, najprije.
nalip, nalijep, otrov.
naprava, nakit, ures.
napriti, naprijeti, napreći, napregnuti, oprijeti.
napuno, potpuno, sasvijem.
narok, naziv, blagoslov, sreća. sudbina.
navlaš, naročito.
navraskati, nafraskati, namrštiti.
nazloba, nazlob, zloba.
neharnica, nezahvalnica.
nekobni, onaj, koji je zle kobi, zloslutan, nesrećan.
nelagodan, slab, bolestan, boležljiv, nezgodan, nespretan.
nemilosca, nemilost.
nepristav, neprestano.
Neptun (Neptunus), bog mora.
ner, **nere**, nego.
Newton, Isaac (r. 1643. umr'o 1727.) iz Woksthorpea u Engleskoj, veliki matematik i fizik, našao zakon o gravitaciji.

neredno, neuredno, neumjereno; »bez reda i načina« (Đorđić).
nestavan, koji ne prestaje.
nestavnost, nestalnost.
nesti, nositi.
nezreo, mlad, preran.
nica, ničice.
nič, trava koja je tek iznikla.
nigdar, nikad.
nigdir, nigdje.
nigdo, **nigdor**, nitko.
ništar, ništa.
nizoko, nisko.
nižan, njegovan, gojan.
noriti, roniti, tonuti, ludovati.
nujan, neveseo, žalostan.

O.

ober, povrh, nad.
običan, prijatan.
obličiti koga, dokazati njegovu krivicu, raznijeti zao glas o njemu.
obor, mjesto zagrađeno za svinje, goveda.
oći, **ođem**, ostaviti po strani.
odi, ovdje.
odor, odora, plijen.
odurjavati, strašiti se, bojati se.
oglan duzel, momak lijep.
ogled, ogledalo, zrcalo.
ogoliti se, ostati go.
oktumbar, oktobar, listopad.
Omero, Homer slavni grčki pjesnik Ilijade i Odiseje.
onada, onda.
opačiti se, postajati opak.
općiti, običavati, vičnu biti, obično nešto učiniti.
ophajati, obilaziti, okolo ići.
oplećak, kratka košulja.
oporučiti, preporučiti.
opreg, pregača.
orsusimo, »orsu« (Đorđić), deder, nude.
osin, sjen.

ostajati se, oprostiti se.
ostanuti se, okaniti se.
ostinuti, ohladjeti, umoriti se, sustati.
ošlji, što pripada oslu, magareći.
ošpotati, opsovati, izgrditi.
otaj, potajno.
otar, oltar, žrtvenik.
otrok, dječak, grana.
ozir, obzir.
ožeti, izmusti; prem ožeta mlijeka, tek izmuzena mlijeka.

P.

pače, paček, više.
pačijento, ustrpljivo, mirno.
pahati, vijati se.
pajdaš, pajtaš, drugar.
paka, pak.
paloš, dugačka upravna sablja.
paparata, papar, biber.
parati se, činiti se.
Paris, sin Prijamov, koji je Menelaju oteo ženu Helenu.
parjati, ostaviti.
Parnaž (Parnassus), gora u Fokidi, uz koju je bio grad Delf s hramom i proročištem boga Apolona.
parta, nakit što ga žene na čelu nose.
pašmaga, papuča.
pecati, ribu udicom hvatati.
peča, komad.
pečaon, pečalan, žalostan, nesrećan.
pečiti, pecnuti, ubosti.
pedepsa, kazan.
pedepsanje, v. pedepsa.
pendžer, prozor.
peti, pjevati.
pića, hrana.
pilav, gusto kuhan pirinač.
pisan, šaren.
pjaca, trg.
pinez, pjenez, novac.
pitomina, pitoma zemlja, pitomost, krotkost.
pjadžer (tal. piacere), veselje, radost.
pjesnivac, pjesnik.
pješ, pješak.
pjevka, popijevka.
plami, plamen.
plandište, mjesto gdje životinje planduju, provode podne.
plav, lađa.
plesati, gaziti.
pliskavica, delfin.
pliti, plijem, plivati.
plovutina, »svake drvine koje more izmeće« (Đorđić).
počin, čini.
počiniti, čini činiti.
podnamši se, podigavši se.
pođoba, zgoda.
pohuditi, koriti.
pokle, pokli, budući da, pošto.
pokojati, umirivati.
pokonji, posljednji, zadnji.
polag, polak, pokraj.
policija, čistoća.
pomni, pomnjiv, marljiv.
poni, barem, dakle.
poreda, zajedno.
posilati, pošiljati, slati.
poskupiti, postati skuplje.
poskupo, pomalo.
potajiti, zatajiti.
potajnica, koja nešto taji; »potajnica od ljuvezni« kaže se za zvijezde, jer se ljubavnici najradije potajno noću sastaju.
potajnuti, zatajiti.
potenca (tal.), moć, sila, vlast.
potežiti, spješiti, hitjeti.
potustiti, postati tust, debeo.
povekšavati, povećavati.
povesti, povem, kazivati.
povezanka, povezača, jašmak, marama, kojom žene pokrivaju glavu.
povidati, kazivati, reći.

poziranje, gledanje.
pozor, pogled, oko.
pozrenje, poziranje.
požđeći, poždenuti, pognati.
praviti, govoriti, pripovijedati.
prč, ovan, neuškopljeni jarac.
preďati, tresti se (od straha).
prem, odveć, sasvim, tek.
premaliti, u proljeće.
premilo, pretužno.
presidento, predsjednik.
prežati, -am, prežiti, -im, vrebati.
pri, prije.
priblazniti, laskati, primamiti.
pridje, pređe, prije.
prihajati, dolaziti.
Prijam, kralj trojanski.
prijati, prijeti, primiti.
prijeki, nemio.
priješan, hitar, brz.
prikala, slana, u proljeće i jesen smrzla rosa.
priklono, kao priklonjen.
prikor, prijekor, sramota.
prikoran, prijekoran.
priličan, sličan.
primagati, više vrijediti, svladati.
primalitje, proljeće.
principe, knez.
pripadati se, bojati se.
priseć, doseći.
prisivati, prisijevati, prisijati.
pritopiti, stopiti.
prižeti, -žmem, izmusti.
prliti, žeći.
procavtjeti, procvasti.
proć, proću, protiv.
prom, prema.
prošeta, šetnja.
protuletni proljetni.
proz, kroz.
prozoran, što pripada prozoru.
pržina, pijesak.
pukša, puška.
puto, bukagije kojima se putaju konji bud na prednjim bud na stražnjim nogama.

R

rabiti, raditi od robiťe, kulučiti i služiti.
raja, podložnik (cara turskoga).
rajni, rajski, koji je u raju.
Rakle žensko ime.
Ramazan, veliki turski post; činim ramazan od svake radosti, bez svake sam radosti.
rasohe, načve.
rasrčen, srdit, razljučen.
rat, rati, rat.
razbluda, užitak, naslada.
razlik, različan.
razlog, račun, način; **po razlogu**, kako je razložito, pravo. —
razma, razmi, osim.
razmirje, razmirica, rat, »razvrženje od mira, zavada« (Đorđić).
razvlačiti, razvući.
razvratiti, rastvoriti.
raždeći, - ždežem, ražeći, raspaliti.
red, način.
remeta, pustinik.
repiti se, ljubiti se.
resač, stvar runjava, dlakava.
resti, rasti.
revati, revem, vikati (o magarcu).
rezistiti, nastojati.
rijeti, riti reći.
riziko, opasnost, pogibao.
ročiti se, roče se dvoje, kad jedno drugome odrede vrijeme i mjesto, kada će se i gdje sastati.
rogoborno, uporno.
roklja, zubun s rukavima.
rotno, ljuto, potajno; »zlo i opako« (Đorđić).
rožica ružica.
rubazinj, neka trava.
rud, crvenkast.

rudeši, rudež, kovrčasta kosa.
rug, poruga.
rus, plav.
rusa, ruža.
ruta, biljka (ruta graveoleus).

S

saj, sa, se, (2. pad., sega), ovaj, ova, ovo.
saltijer, psaltir.
samodilo, samovoljno.
satarisati, rušiti.
satvar, stvar.
scijeniti, misliti.
sčekati, dočekati.
senca, sjen.
senjal, znak.
sharan, uništen.
sharati, uništiti.
shraniti, sačuvati.
Sirena (Sirenes), ribe s djevojačkim licem koje svojim krasnim i umilnim pjevanjem mame te upropašćuju brodove.
skladati, »u sklad i u red postavljati« (Đorđić).
skončani, svršeni.
skori, skoro.
skoriti se, okoreti se.
skrovan, sakriven, tajan.
skrovan, tajno.
skusiti, kušati.
skutac, skut.
slana, mraz, sitni grad.
slavic, slavje, slavuj.
slikovati, ispoređivati.
sloviti, slovem, biti na glasu.
služica, sluga.
slijez, slijez, biljka (althaea officinalis).
smeća, smetnja, neprilika, nevolja.
smijenstvo, smionost.
smino, smiono.
smižurati, »smižuramo, izravnimo, adžustamo« (Đorđić).
smrtelnost, smrtnost.

soličit (tal.) pospješan, pomnjiv.
sotona petonoga, hobotnica. »Povijeda se, da jedan Mlečanin, kad je najprije vidio hobotnicu, počeo je bježat vikajući: ostavi se od mene; sotono petonoga!«
Sovra, »porat iznutra Mljeta, blizu koga jes jegulja« (Đorđić).
spila ostaševa »jes više Babina Polja i u njoj povijedaju Mlećani, da vile melju žito, da se muka nahodi, da tko tu uljeze, ne može živjet dugo i vele druzijeh mićunarija« (Đorđić).
splesati, zgaziti.
spodoban, sličan.
spovidjeti, pripovjediti.
spovijedati, pripovijedati.
spoviti, spovim, spovijem, kazati.
sprovajati provoditi, pratiti.
srcebona, bolest srca, »srdobolja« (Đorđić).
srčan, ljutiti.
sridu, posred.
staja, ter tako mi dobre staje.
stanovit, čvrst, stalan, jak.
starati, činiti starim.
stavan, čvrst, stalan.
stavno, neprestano, uvijek.
sticati se, grnuti, trčati.
stijeg, zastava.
stinuti, mrznuti.
strajati, uzdržati se od čega.
stravestito, »naopako« (Đorđić).
stravio, »pomankô« (Đorđić), sakrivio.
straviti, opčiniti.
stravljen v. straviti.
stražnik, stražar.
stužiti se, zgrštiti se.
stvor, »Djelo ali stvorenje. U stvoru: u djelu. In effetto« (Đorđić).

sudžit, »sudit, podložnik« (Đorđić).
suhor, suša, suhoća.
sultana, sultanija, sultanova djevojka.
superbija (tal.), oholost, obijest.
surla, gubica u svinjčeta.
svim, svijem, sasvijem.
svioni, svilen.
sviraoca, sviralica.
sviriti, svirati.
svita, haljina, odijelo od debeloga sukna.
svito, svijetlo, svjetlost.
svrstan, izvrstan.
svrž, grana.

Š

šamija, povezača, poculica.
šćit, štit.
šerbet, medovina.
šereg, vojska.
šibika, šibljika, šiba, žezlo.
šip, šiljak, svirala.
škina, leđa, hrbat.
škoIj, ostrvce.
škrlec, ševa.
štikat mane, »riječi koje govori Mlećanin kolovođa od balande« (Đorđić).
štimati, cijeniti, štovati.
šturak, cvrčak.
šujle bujle, tamo amo.

T

takmen, jednak.
tamašan, šaljiv.
tanac, igra, ples.
tančac, dim. tanac.
tašći, tašt.
teferić, vila, dvorac.
teg, rad, radnja.
tekija, manastir derviški.
tenac, jedogonja, čoviek iz kojega prema narodnom vjerovanju izide duh.
teptiš, prijeki sud.
težak, ratar, nadničar.

težiti, raditi, truditi se.
Tibuluš (Tibullus), rimski pjesnik, rodio se oko god. 54. pr. Hr.
tijem, zato.
Titon (Tithonus), muž Aurore, koja ga je na nebo svojim kolima povezla, gdje je u Jupitera izmolila za nj vječni život, no ne vječnu mladost, zato se napokon zgrčio u skakavca.
Točilo, »put kud Mlećani drva valjaju s glavica na more« (Đorđić).
tođer, isti.
toki, toliki.
toli, toliko.
tosla »zove se jedna ponta put Laga« (Đorđić).
totu, tu, ovdje.
tovar, magarac, osao.
tovit, utovljen.
trabukati, »trabukam = prodem«, »strabukat = čedat, prignut se« (Đorđić).
trag, koljeno.
trata, poteg ribarskom mrežom.
tratiti, trošiti.
trator, tratorak, cvijet (amaranthus).
traviti, opčinjati, bluditi, tumarati.
trećak, »od tri godišta« (Đorđić).
trendofil, trandofilj, (amaranthus).
tresavica, »groznica« (Đorđić).
trijebi je, treba.
triš, triput.
trišlje, neko drvo (pistacea lentiscus).
trovan, otrovan.
truhljav, slab.
trumbita, truba.
trzan, travnik.
tutti quanti, (tal.) svi, svi ukupno, zajedno.

U

ubah, veoma.
udilj, uvijek, odmah.
uhiliti, lišiti.
uhitati, hvatati, obuzimati.
uhil'en, ucviljen, žalostan.
ukradom, tajno.
ulmiš, mrtav.
umekčati, umekšati.
umiljeno, umiljato.
unaprijeda, unapredak.
ureda, brzo.
urušiti, lišiti uresa.
usiliti, prisiliti, prinuditi.
ustarati, starjeti, postati star.
ušereg, naušnica, minđuša.
utažiti, umiriti, ublažiti, utišati.
utva, nekakva ptica vodena.
uvrići, obraniti, sačuvati.
uzgrohotati, uzdrhtati.
uzročiti, uzrokovati.
uzrokati, v. uzročiti.

V

vaj, žalost, nesreća.
vajmeh, jaoh.
vala, Boga mi, zaisto.
valovati, priznavati, ispovijedati.
varčica, prijevara.
vazda, vazdi, uvijek; **vazda. krat,** svaki put.
vazeti, uzeti.
vazimati, uzimati.
včera, jučer.
vdil, udilj, neprestano.
veće, više.
vele, mnogo, preveć.
veli, veliki.
vendar, ipak.
veomi, veoma.
versa, »pjesan« (Đorđić).
vgasiti, ugasiti.
vik, viku, vijeku, vijek uz negaciju nikada.
vil, vila.
vim, vime (poradi sroka), znam.
vjedrica, vedrica, drven sud vodeni.
vkanjivati, varati.
Vlasi, sv. Blaž, zaštitnik republike dubrovačke. Bio je biskup u Sebastu, a umro je g. 316. mučeničkom smrću. Svetkovina mu se slavi 3. februara. Dan sv. Vlaha bila je u Dubrovniku za republike (a i danas) prava narodna svetkovina, jer se taj dan slavila sloboda i nezavisnost grada Dubrovnika i republike dubrovačke.
vlasteonica, vlastelka.
vlašić, seljak (vlah).
vlašić, seljačić.
vlaški, seljački.
vonjati, mirisati.
vratiželja, neka biljka, prema »vratit želja« (Čubranović »Jedupka«).
vreda, odmah.
vrh, o.
vtegnuti, dospjeti.
vuho, uho.
vuhovit, prevarljiv.
vura, ura.
vusnice, usnice.
vusta, usta.

Z

zabit, samoća, skrovito mjesto
zabiti, zabudem, zaboraviti.
zabitje, zaborav.
zabljen, zaboravljen.
zacijeć česa, čega radi.
zač, zašto, jer.
začinati, pjevati začinke.
zada ostati, zaostati (u cijeni).
zadovolje, dosta, veoma.
zagrubiti, grubo (ružno) učiniti.
zahara, šećer.
zain, oldi, uzalud.
zaklad, dar, zalog, blago.
zalih, badava, zališan.
zalo, zlo.
zamani, zabadava, uzalud.
zamjera, pogled.
zamiriti, zamjeriti, opaziti.
zamore, zamorje, Italija.
zanjedarje, njedra.
zapovrnuti, vratiti se, opet početi.
zaručiti, odlučiti.
zasve, makar, premda.
zateći, opčiniti.
zateći, naći.
zatraviti, opčiniti.
zaujmiti, uzeti, obuzeti.
zavare, »legum aliti sočivo« (Đorđić).
zavel'eti, iskazati.
zazriti, zazreti, opaziti.
zbantovati, uznemirivati.
zdehnjenje, uzdah.
zdihati, uzdisati.
zdrak, zraka.
zenuti, cvjetati.
zgar, zgara, ozgo.
zgizdivati, oholiti se, ponositi se.
zgoru, ozgo.
zgovoriti, dogovoriti.
zlamati, lomiti.
ziskivati, tražiti, zahijevati.
zlatovlas, kao neka biljka, prema »zlatih vlasi« (Čubranović »Jedupka«).
zled, zlo, šteta.
zledno, zlo, štetno.
zlica, nevaljala žena.
zlob, zloba.
zločes, »Mlećani su tolike rđe, koliko da su učinili zavjet, da prije druzi njih ubiju neg oni koga« (Đorđić).
zlostar, ružan, starac.
znagla, naglo, brzo.
znenarce, iznenada.
zrak, svjetlost, zraka.
zrenuti, izagnati, istjerati.
zrok, uzrok.
zručati, izručiti, izmijeniti, predati.
zulum, sila, nasilje.
zvegati, vagati, razmisliti.
zvenuti, uvenuti.
zvcnjati, zaudarati.

Ž

žadan, žedan.
ždenem, prez. od gnati, tjerati.
želud, žir.
ži'mi (= žij, mi), **živio, živjela mi,** tako ti.
žiti, živjeti, tako ti (živ ti bio).
žmujo, žmuo.
žmul, žmulj, žmuo, čaša.
žudjeti, željeti.

PJESNICI

* PAZI! Od str. 77. - 82. poremećen je slog. Poslije pjesme Maroja Mažibradića (str. 77.) „Ljubavi, osveti me!“ treba da dođe na str. 77. pjesnik Oracio Mažibradić i po redu pjesme njegove: „Oči moje vile“ (str. 78.), „Gledaj, Rakle . . .“ (str. 78.), „Ma mila Nevenka . . .“ (str. 78.) i „Oracio Mažibradić g. Martolici Ranjini“ (str. 79.); poslije Oracija Mažibradića imao je doći pjesnik Sabo Bobaljević-Mišetić s pjesmom „Bogu Baku“ (str. 78,); napokon pjesma „Sedam opačina“ (str. 80.) pripada Mihn Buniću (str. 81.), i trebala je doći iza njegove pjesme „U pohvalu Cviete Zuzorićeve“ (str. 81.).

SADRŽAJ

POPRAVI!

Na str. 51. u pjesmi »Slava tebi« st. 17 mj. »zarit« ima biti: **zazrit.**
« « 57. stup. 2. st. 26. mj. »kulujere« ima biti: **kalujere.**
« « 80. u pjesmi »Boj od celova« st. 80. mj. »svjećica« ima biti: **cvjetica.**
« « 82. u pjesmi »O zvizdre ljuvene« ima biti: **o zvizde itd.**
« « 127. st. 6. mj. »združba« ima biti: **združa.**
« « 160. st. 6. mj. »Krajskih« ima biti: **Kratkih.**

24-III-1993

